

Filozofická fakulta Univerzity Palackého



**Profil absolventů překladatelských
a tlumočnických oborů, jejich hodnocení studia
a uplatnění v profesním životě**

(Diplomová práce)

2019

Bc. Michal Herman

**Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky**

**Profil absolventů překladatelských
a tlumočnických oborů, jejich hodnocení studia
a uplatnění v profesním životě**

**Graduates of Translation and Interpreting Studies,
Their Evaluation of University Curricula
and Opportunities on the Labour Market**

(Diplomová práce)

Bc. Michal Herman

Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad

Vedoucí práce: Mgr. Michal Kubánek

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 10. 12. 2019

.....

Děkuji Mgr. Michalu Kubánkovi za odborné vedení při zpracování mé diplomové práce, za vstřícný přístup a za užitečné rady a poznatky, které mi v průběhu psaní diplomové práce poskytl. Rovněž děkuji Mgr. Renátě Tomáškové, Dr., Mgr. Renátě Kamenické, Ph.D. a PhDr. Pavlu Královi za informace o studijních oborech, konzultace a pomoc s rozšířením dotazníkového šetření mezi absolventy zkoumaných oborů. Poděkování patří také všem respondentům, kteří věnovali svůj čas vyplnění dotazníku, a umožnili tak vznik této diplomové práce.

Seznam zkratek

CAT	Počítačem podporovaný překlad
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MT	Strojový překlad
MUNI	Masarykova univerzita
MUNI–PAJ	Studijní obor Překladařství anglického jazyka (Masarykova univerzita)
NS	Normostrana
OSU	Ostravská univerzita
OSU–APP	Studijní obor Angličtina pro překladařskou praxi (Ostravská univerzita)
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PT	Překladařství a tlumočnictví
UPOL	Univerzita Palackého v Olomouci
UPOL–ATP	Studijní obor Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad (Univerzita Palackého v Olomouci)
ÚTRL	Ústav translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Tabulky

Tabulka 1: Odhadovaný vývoj obratu odvětví jazykových služeb v EU	26
Tabulka 2: Mění se stereotypy o překladatelských kompetencích.....	38
Tabulka 3: Studijní plán magisterského oboru UPOL–ATP, 2018.....	43
Tabulka 4: Studijní plán magisterského oboru MUNI–PAJ, 2018	45
Tabulka 5: Studijní plán magisterského oboru OSU–APP, 2018	47
Tabulka 6: Celkový počet absolventů oboru MUNI–PAJ	50
Tabulka 7: Celkový počet absolventů oboru OSU–APP	51
Tabulka 8: Celkový počet absolventů oboru UPOL–ATP	51
Tabulka 9: Celkový počet absolventů – všechny obory	52
Tabulka 10: Zastoupení respondentů ve srovnání s populací – obor MUNI–PAJ.....	55
Tabulka 11: Zastoupení respondentů ve srovnání s populací – obor OSU–APP	55
Tabulka 12: Zastoupení respondentů ve srovnání s populací – obor UPOL–ATP....	56
Tabulka 13: Zastoupení respondentů ve srovnání s populací – všechny obory.....	56
Tabulka 14: Současné bydliště respondentů dle vystudovaného oboru	57
Tabulka 15: Počet respondentů dle oboru bakalářského studia a vystudovaného oboru	58
Tabulka 16: Současná sociálně-ekonomická situace respondentů.....	59
Tabulka 17: Podíl respondentů, kteří si dále zvyšují kvalifikaci a/nebo jsou na mateřské či rodičovské dovolené	60
Tabulka 18: Nejčastější kombinace oborů působení respondentů	61
Tabulka 19: Současné obory působení respondentů – samostatně	62
Tabulka 20: Současné obory působení respondentů; rok ukončení studia 2017–2019	62
Tabulka 21: Překlad a tlumočení jako hlavní nebo vedlejší zdroj příjmů	63
Tabulka 22: Podíl překladu a tlumočení v kariéře respondentů	64
Tabulka 23: Důvody k práci mimo obor	64
Tabulka 24: Doba hledání prvního zaměstnání nebo zajištění stabilního příjmu podnikáním	65
Tabulka 25: Hrubý měsíční příjem v hlavní pracovní činnosti	65
Tabulka 26: Zastoupení respondentů v bloku otázek pro překladatele	67
Tabulka 27: Zdrojové jazyky překladu.....	68
Tabulka 28: Cílové jazyky překladu	69

Tabulka 29: Způsoby rozšiřování znalostí a dovedností – možnost více odpovědí... 72	72
Tabulka 30: Způsoby sebe prezentace a propagace – možnost více odpovědí..... 73	73
Tabulka 31: Nejnižší účtované sazby za normostranu překladu..... 74	74
Tabulka 32: Upravené nejnižší účtované sazby za NS podle typu příjmu 75	75
Tabulka 33: Hodnocení studia podle vystudovaného oboru..... 83	83
Tabulka 34: Zájem o výuku s větším množstvím praxe podle oborů 84	84
Tabulka 35: Vykonávání praxe v rámci studia 84	84
Tabulka 36: Opakovaná volba studijního oboru podle vystudovaného oboru 87	87
Tabulka 37: Připravenost na kariéru z hlediska překladatelských a/nebo tlumočnických znalostí a dovedností 88	88
Tabulka 38: Připravenost na kariéru z hlediska administrativy, cenotvorby, marketingu, propagace apod. 88	88
Tabulka 39: Účast na zahraničním studijním pobytu nebo pracovní stáži podle oborů 89	89

Obrázky

Obrázek 1: Holmesova „mapa“ translologie.....	37
Obrázek 2: Cyklus tvorby a rozvoje překladatelského studijního programu	40

Grafy

Graf 1: Podíl absolventů terciárního studia v populaci; evropské země 1950–2007 .	16
Graf 2: Vývoj počtu studentů na vysokých školách v České republice v letech 2001–2013	17
Graf 3: Hodnocení vysokoškolského studia: Podíl kladných odpovědí – absolventi VŠ do 29 let, ČR 1998, 2003, 2008	19
Graf 4: Míra důrazu na vysokoškolskou výuku zaměřenou na získávání teoretických znalostí a výuku zaměřenou na získávání praktických dovedností a zkušeností, evropské země 2006, ČR 2010	20
Graf 5: Délka přechodu absolventů mezi ukončením studia a nástupem do prvního zaměstnání; počet měsíců, typ a obor studia, ČR 2013	21
Graf 6: Odhadovaný vývoj celkových výnosů světového trhu s jazykovými službami	24
Graf 7: Sociálně-ekonomická situace respondentů x Rok ukončení studia.....	29
Graf 8: Současné obory působení respondentů.....	30
Graf 9: Hrubý měsíční příjem respondentů – hlavní pracovní činnost	31
Graf 10: Doba hledání prvního zaměstnání x Rok ukončení studia.....	31
Graf 11: Současná sociálně-ekonomická situace respondentů	60
Graf 12: Práce jako překladatel/tlumočník formou OSVČ nebo na základě autorského zákona	68
Graf 13: Zdrojové jazyky překladu – možnost více odpovědí.....	69
Graf 14: Cílové jazyky překladu – možnost více odpovědí	70
Graf 15: Průměrný počet přeložených normostran za měsíc	70
Graf 16: Oblasti a obory překladu.....	71
Graf 17: Rozdělení respondentů podle podílu práce pro překladatelské agentury	71
Graf 18: Nejakutnější problémy aktuálního trhu s překlady podle respondentů pracujících v daném oboru.....	73
Graf 19: Podíl respondentů podle používání nástrojů CAT	75
Graf 20: Podíl respondentů podle používání MT	76
Graf 21: Zdrojové jazyky tlumočení – možnost více odpovědí.....	77
Graf 22: Cílové jazyky tlumočení – možnost více odpovědí	78

Graf 23: Podíl práce pro tlumočnické agentury	78
Graf 24: Typy přímých klientů	79
Graf 25: Zastoupení jednotlivých druhů tlumočení	79
Graf 26: Podíl získaných dostačujících podkladů k přípravě na tlumočení	80
Graf 27: Problémy při plnění praxe.....	85
Graf 28: Na co by se měl klást důraz ve výuce tlumočení	85

Obsah

1	ÚVOD.....	12
2	POZICE ABSOLVENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL NA TRHU PRÁCE	15
2.1	STRUČNÁ HISTORIE TERCIÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉM A EVROPSKÉM KONTEXTU	15
2.2	VÝZKUM V OBLASTI VZDĚLÁNÍ A UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ VŠ.....	17
3	SITUACE NA TRHU S JAZYKOVÝMI SLUŽBAMI.....	23
3.1	TRH S JAZYKOVÝMI SLUŽBAMI V GLOBÁLNÍM KONTEXTU.....	23
3.2	TRH S JAZYKOVÝMI SLUŽBAMI V ČESKÉM A EVROPSKÉM KONTEXTU	25
3.3	UPLATNĚNÍ A SOCIÁLNÍ KONTEXT ABSOLVENTŮ PŘEKLADATELSKÝCH A TLUMOČNICKÝCH OBORŮ V ČESKÉ REPUBLICE	27
3.3.1	Aktuální postavení, průběh profesní dráhy a přechod absolventů na pracovní trh	28
3.3.2	Praxe překladatelů a tlumočnicků na volné noze	31
3.3.3	Hodnocení studia	34
4	K OTÁZCE DIDAKTIKY PŘEKLADU.....	36
4.1	VÝUKA PŘEKLADU V KONTEXTU TRANSLATOLOGIE	36
4.2	STUDIUM PŘEKLADATELSTVÍ A TLUMOČNICTVÍ ANGLICKÉHO JAZYKA V ČESKÉ REPUBLICE	41
4.2.1	Studijní obor Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad.....	42
4.2.2	Studijní obor Překladatelství anglického jazyka.....	44
4.2.3	Studijní obor Angličtina pro překladatelskou praxi.....	46
5	VÝZKUM NA ZÁKLADĚ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	48
5.1	VYMEZENÍ POJMŮ.....	48
5.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	48
5.3	METODOLOGIE VÝZKUMU	50
5.3.1	Populace	50
5.3.2	Struktura dotazníku	52
5.3.3	Sběr dat.....	53
5.3.4	Návratnost dotazníku	53
5.3.5	Zpracování dat	54
5.3.6	Reprezentativita vzorku.....	54

6	VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	57
6.1	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY RESPONDENTŮ	57
6.2	UPLATNĚNÍ A PROFESNÍ PROFIL ABSOLVENTŮ OBORU PŘEKLADATELSTVÍ A TLUMOČNICTVÍ.....	58
6.3	PRÁCE A PODMÍNKY PŘEKLADATELŮ PRACUJÍCÍCH JAKO OSVČ NEBO NA ZÁKLADĚ AUTORSKÉHO ZÁKONA	67
6.4	PRÁCE A PODMÍNKY TLUMOČNÍKŮ PRACUJÍCÍCH JAKO OSVČ NEBO NA ZÁKLADĚ AUTORSKÉHO ZÁKONA	77
6.5	HODNOCENÍ ABSOLVOVANÉHO STUDIA.....	81
7	DISKUZE A ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	97
7.1	UPLATNĚNÍ A PROFESNÍ PROFIL ABSOLVENTŮ OBORU PŘEKLADATELSTVÍ A TLUMOČNICTVÍ.....	97
7.2	PRÁCE A PODMÍNKY PŘEKLADATELŮ PRACUJÍCÍCH JAKO OSVČ NEBO NA ZÁKLADĚ AUTORSKÉHO ZÁKONA	99
7.3	PRÁCE A PODMÍNKY TLUMOČNÍKŮ PRACUJÍCÍCH JAKO OSVČ NEBO NA ZÁKLADĚ AUTORSKÉHO ZÁKONA	101
7.4	HODNOCENÍ ABSOLVOVANÉHO STUDIA.....	101
8	ZÁVĚR.....	104
	RESUMÉ	106
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	111
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	115
	PŘÍLOHY	117
	ANOTACE	130

1 Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem uplatnění absolventů vybraných překladatelských a tlumočnických oborů v České republice, evaluací studia a zkoumáním pozice absolventů na pracovním trhu. Uplatnění absolventů lze v tomto kontextu definovat jako přechod do praxe, profesní situaci a pracovní podmínky těch jednotlivců, kteří úspěšně dokončili studium vybraných magisterských oborů překladatelství a tlumočnictví anglického jazyka. Diplomová práce se zaměří na tři studijní obory, které jsou vyučovány na třech univerzitách v ČR. Prvním z nich je obor *Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad* (dále jen UPOL–ATP), který je vyučován na Univerzitě Palackého v Olomouci. Druhým zkoumaným oborem je *Překladatelství anglického jazyka* (dále jen MUNI–PAJ) – obor vyučovaný na Masarykově univerzitě v Brně. Trojici uzavírá obor *Angličtina pro překladatelskou praxi* (dále jen OSU–APP), jehož výuka probíhá na Ostravské univerzitě. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o relativně nové studijní obory, jejichž vznik se datuje mezi lety 2008–2013, půjde v jejich případě o jeden z prvních výzkumů na obdobné téma.

V návaznosti na vznik nových studijních oborů, nejen v oblasti překladatelství a tlumočnictví, je však nutno poukázat na přímý nárůst absolventů, kteří hledají uplatnění na mnohdy přesyceném pracovním trhu. Novotná (2013, s. 13) hovoří o rychlém růstu počtu absolventů vysokých škol v důsledku tzv. Boloňského procesu, který se soustředil na reformaci a zvýšení dostupnosti terciárního vzdělávání napříč Evropou. „Přijatý program zahrnuje zejména přijetí tří stupňů vysokoškolského vzdělávání, vypracování systému kreditů jak pro podporu studentské mobility, tak i prostupnosti do jiných než vysokoškolských systémů, udržování kvality vysokoškolského vzdělávání vypracováním srovnatelných kritérií a metodologie, podporu evropské spolupráce v oblasti zpracování obsahu vzdělávání.“ (Paulovčáková, 2008, s. 4) Ačkoli tyto úpravy vzdělávacího systému a kroky vstříc standardizaci budí pozitivní dojem, podle Novotné (2013, s. 13) má vzniklá situace i své stinné stránky: „V souvislosti s tímto vývojem se stále častěji hovoří o problému překvalifikovanosti absolventů a o snižování hodnoty vysokoškolských diplomů.“ Na podobný problém upozorňují i Koucký a Zelenka (2009, s. 9), kteří se o současném vývoji vyjadřují následovně: „Demografický pokles, prodlužování školního vzdělávání a expanze terciárního vzdělávání [...] se nepochybně neobejdou bez

různých rizik a napětí, které ještě zesílí dnešní problémy s počtem a strukturou absolventů na pracovním trhu, a to jak na straně nabídky (absolventi škol, kteří na pracovním trhu nenajdou očekávané uplatnění), tak i poptávky po pracovní síle (zaměstnavatelé, kteří na pracovním trhu nenajdou nové absolventy s kvalifikací, kterou požadují).“ Toto jsou jen některé z důvodů, proč je důležité věnovat pozornost absolventům vysokých škol, v tomto případě absolventům oboru překladatelství a tlumočnictví, ale rovněž tomu, na co se zaměřuje a jakým způsobem probíhá jejich studijní příprava a profesní dráha. V důsledku tzv. semicentrální až periferní pozice¹ češtiny v systému světového překladu (Heilbron, 2010), která je v českém prostředí podložena vysokou poptávkou po překladech a široce zastoupenou překladovou literaturou, lze očekávat, že ve světle globalizace poptávka po překladech, a tedy i po kvalifikovaných překladatelích a tlumočnících, dále poroste.

Hlavním cílem této diplomové práce je uceleným způsobem poskytnout informace o uplatnění absolventů překladatelských a tlumočnických oborů na trhu práce; zmapovat jejich aktuální sociálně-ekonomickou situaci; zjistit, zda se ve své kariéře věnují vystudovanému oboru, a pokud ano, do jaké míry a za jakých podmínek. Druhým hlavním cílem práce je získat hodnocení absolvovaného studia, a to na základě osobního názoru absolventů po dokončení studia, případně na základě jejich aktuálních pracovních zkušeností. V souvislosti s hodnocením studia si tato práce klade za cíl získat odpovědi na následující otázky: Jak jsou absolventi spokojeni se skladbou studijního plánu? Existuje nějaká oblast, na kterou by se absolventi během studia rádi zaměřili detailněji? Cítí se dostatečně připraveni do praxe z hlediska teoretických znalostí a praktických dovedností?

Teoretická část diplomové práce nejprve nastiňuje širší kontext výzkumu v oblasti uplatnění absolventů terciárního vzdělávání a jejich přechodu do praxe. Následně se zabývá situací na trhu s jazykovými službami v globálním i českém kontextu. Na základě těchto informací se teoretická část práce dále zaměřuje na problematiku uplatnění a sociálního kontextu absolventů překladatelských a tlumočnických oborů v ČR. Zde jsou nastíněny vybrané výsledky výzkumu na totožné téma, který zpracovala Eva Novotná (2013). Závěrečná kapitola teoretické části je věnována otázce výuky a studia překladu. Jedním z bodů této kapitoly budou předpoklady pro práci překladatelů a tlumočnicků. Následuje přehled informací o zkoumaných studijních oborech a jednotlivých studijních plánech.

¹ Pokud není uvedeno jinak, v případě cizojazyčných zdrojů se jedná o překlady autora této práce.

Empirická část práce je založena na výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření, které je realizováno elektronickou formou. Dotazníkové šetření se z části opírá o sestavený dotazník a diplomovou práci Evy Novotné (2013), která realizovala obdobný výzkum cílený na absolventy oboru překladatelství a tlumočnictví různých jazyků z Ústavu translologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (ÚTRL) – dříve „Katedra překladatelství a tlumočnictví FF UK“ a „Universita 17. Listopadu“. Výzkum proběhl ve výrazně větším měřítku, jelikož se autorka soustředila na absolventy z let 1967–2010 (Novotná, 2013, s. 63). Předkládaná diplomová práce na výše zmíněnou práci navazuje, ač v menším měřítku, aby poskytla informace o poměrně nově etablovaných překladatelských a tlumočnických oborech a jejich absolventech.

Přínos diplomové práce spočívá ve zmapování situace absolventů z hlediska profesního uplatnění a ve shromáždění zpětné vazby k absolvovanému studiu. Zpětná vazba může poskytnout cenné informace využitelné při úpravách studijních plánů příslušných oborů, případně i sylabů jednotlivých předmětů. Potenciální poznatky získané prostřednictvím dotazníkového šetření tedy mohou přispět k vhodněji cílené přípravě studentů překladatelství a tlumočnictví. Údaje mohou také posloužit jako přehled pro poskytovatele jazykových služeb, kteří si budou moci udělat představu o jednotlivých aspektech překladatelského trhu a jedincích, kteří na něm působí. Vzhledem k rozsahu této práce není cílem poskytnout vyčerpávající pohled na problematiku uplatnění absolventů v praxi, nýbrž nahlédnout pod povrch jejich profesních zkušeností a získat data využitelná v akademickém i tržním prostředí.

2 Pozice absolventů vysokých škol na trhu práce

Vzdělání, které je absolventům poskytováno skrze studium na vysokých školách, lze na jednu stranu považovat za prostředek osobnostního rozvoje a profesní odbornosti, zároveň v sobě však nese důležité poslání, kterým je zvýšení uplatnitelnosti absolventů v praxi, zvýšení jejich potenciální hodnoty pro trh práce, případně růst z hlediska společenského žebříčku. „Vzdělávání a trh práce jsou vůči sobě ve vztahu vzájemného ovlivňování, jsou do určité míry autonomní, a přece na sobě závislé.“ (Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, 2001, s. 64) Je tedy zřejmé, že budoucí konkurenceschopnost absolventa hraje ve vzdělávání svou roli. Co se týče otázky zaměstnatelnosti, dle Kuchaře (2007, s. 114) ji lze popsat jako vzájemný vztah *charakteristiky trhu práce*, která se odvíjí od makrosociálních a makroekonomických faktorů v kombinaci s konkrétním zaměstnavatelem, a *osobnostní charakteristiky*, která je utvářena demografickými a sociálními faktory konkrétní osoby.

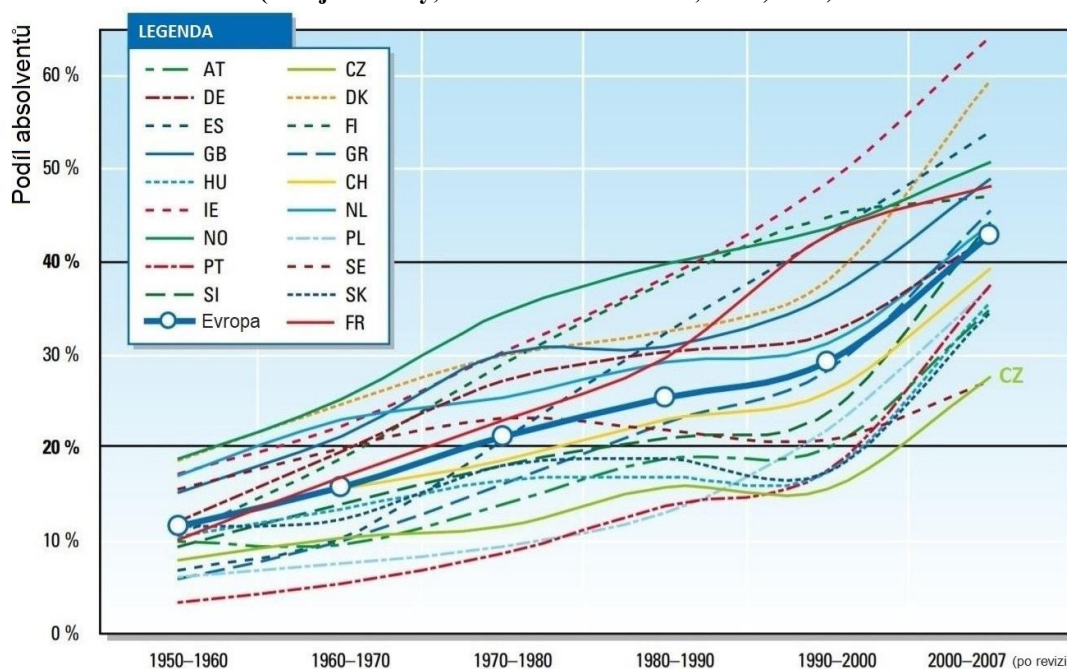
Úspěšnost prosazení na trhu práce se přímo odvíjí od toho, co může dotyčná osoba nabídnout – komplex, který utváří úspěšného kandidáta, se skládá z faktorů, jako je vysoké vzdělání, nízký věk, znalost jazyků, práce na počítači, asertivita, a navzdory snahám dnešní doby, mužské pohlaví (ibid.). S výjimkou posledního z uvedených faktorů, tedy mužského pohlaví, by měli mít absolventi překladatelských a tlumočnických oborů velmi dobré předpoklady k úspěšnému prosazení. Z hlediska zastoupení mužského a ženského pohlaví v překladatelské a tlumočnické profesi se totiž mluví o jejich značné feminizaci. Kurzová (1989) v této souvislosti prezentuje výsledky výzkumu Zellerové (1989), která popírá emancipaci akademické sféry v oboru překladatelství a tlumočnictví, a jako hlavní důvod vyššího počtu žen uvádí, že muži uznávají, že ženy disponují lepšími vyjadřovacími schopnostmi, proto jim tyto profese přenechávají, jelikož je považují za pouhý nástroj ke zprostředkování důležitějších záležitostí. Na zastoupení mužů a žen mezi absolventy zkoumaných oborů se zaměří empirická část této práce.

2.1 Stručná historie terciárního vzdělávání v českém a evropském kontextu

V oblasti terciárního vzdělávání dochází vlivem politických a sociálních faktorů k postupnému nárůstu jedinců, kteří této úrovně vzdělání dosahují (Koucký, Bartušek

a Kovařovic, 2009). Koucký (2009, s. 14) ve své disertační práci o nerovnostech v přístupu k terciárnímu vzdělání uvádí, že nerovnosti ve vzdělávání jsou systematicky a intenzivně zkoumány již od 60. let – z autorů stěžejních prací uvádí například jména Boudon a Bourdieu z Francie či Coleman a Jencks z USA. S přihlédnutím k vývoji politické situace v bývalém Československu lze pozorovat, jak v době uvolnění poměrů a zvýšení dostupnosti vzdělání na počátku 90. let 20. století vzrostlo procento absolventů terciárního studia. „Přechod od elitního k masovému modelu [terciárního vzdělávání] probíhal v Evropě většinou v první polovině 70. let (o něco dříve v Norsku, Dánsku, Nizozemsku a Belgii; naopak později v Polsku, Portugalsku, České republice a Maďarsku).“ (Koucký, 2009, s. 20) Jak lze vyčíst z níže uvedeného grafu, od přelomového období na počátku 90. let do roku 2007 došlo v české populaci ke strmému nárůstu absolventů terciárního studia z 16 % na 28 %.

Graf 1: Podíl absolventů terciárního studia v populaci; evropské země 1950–2007
(zdroj: Koucký, Bartušek a Kovařovic, 2009, s. 10)

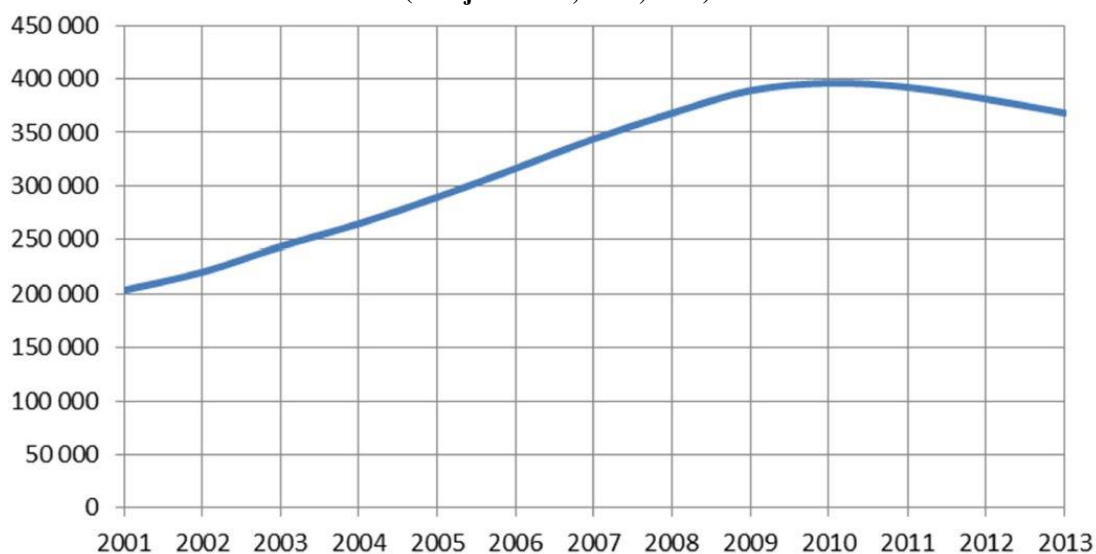


K tématu vysokoškolského vzdělání se vyjadřují i Keller a Tvrđý (2008), dle kterých vysokoškolské vzdělání v Československu do roku 1989 zdaleka neposkytovalo tak rapidní vzestup ve společenském žebříčku, jako tomu bylo v západních zemích. Vysokoškolské vzdělání nebylo zdrojem vysokého příjmu ani vyšší životní úrovně ve srovnání s mnoha povoláními, kde žádné vyšší vzdělání nebylo potřeba (ibid.). Autoři následně popisují situaci, která v českém prostředí nastala: „Teprve po roce 1989 začíná u nás vysokoškolské vzdělání fungovat jako prostředek k získání

atraktivních pozic a příjmová diferenciacce podle výše vzdělání se zvyšuje.“ (Keller a Tvrký, 2008, 83)

Od počátku 90. let 20. století počet studentů vysokých škol rapidně rostl, v roce 2010 však dosáhl svého maxima v hodnotě 395 981 studentů (viz graf 2) (MŠMT, 2019). Z údajů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT) vyplývá, že od roku 1989 vzrostl počet studentů takřka na čtyřnásobek. Současně došlo ke zpřístupnění vzdělání všem absolventům středních škol s maturitní zkouškou, kteří měli o terciární studium zájem.

Graf 2: Vývoj počtu studentů na vysokých školách v České republice v letech 2001–2013
(zdroj: MŠMT, 2019, s. 33)



Od roku 2010 do roku 2018 počet studentů vysokých škol postupně klesal, přičemž v roce 2018 jejich počet činil 290 099 (MŠMT, 2019). Dle dokumentu MŠMT na téma rozvoje vysokého školství do roku 2020 se v roce 2014 české školství dostalo na konec éry rapidního kvantitativního rozmachu, což bylo z velké části způsobeno demografickým poklesem počtu potenciálních jedinců, kteří by na vysoké školy nastoupili (MŠMT, 2019).

2.2 Výzkum v oblasti vzdělání a uplatnění absolventů VŠ

V globalizovaném prostředí moderní doby vyvstává otázka, co by mělo být složkou studijních plánů, případně jak studijní plány vysokoškolských oborů přizpůsobovat aktuálním požadavkům konkrétního odvětví, potažmo zaměstnavatelů. Studijní plány by měly být koncipovány tak, aby oslovily potenciální studenty, aby je studium připravilo do praxe a zároveň poskytovalo potřebný teoretický základ. Z hlediska zaměstnatelnosti absolventů tedy lze za obecný cíl terciárního vzdělávání považovat,

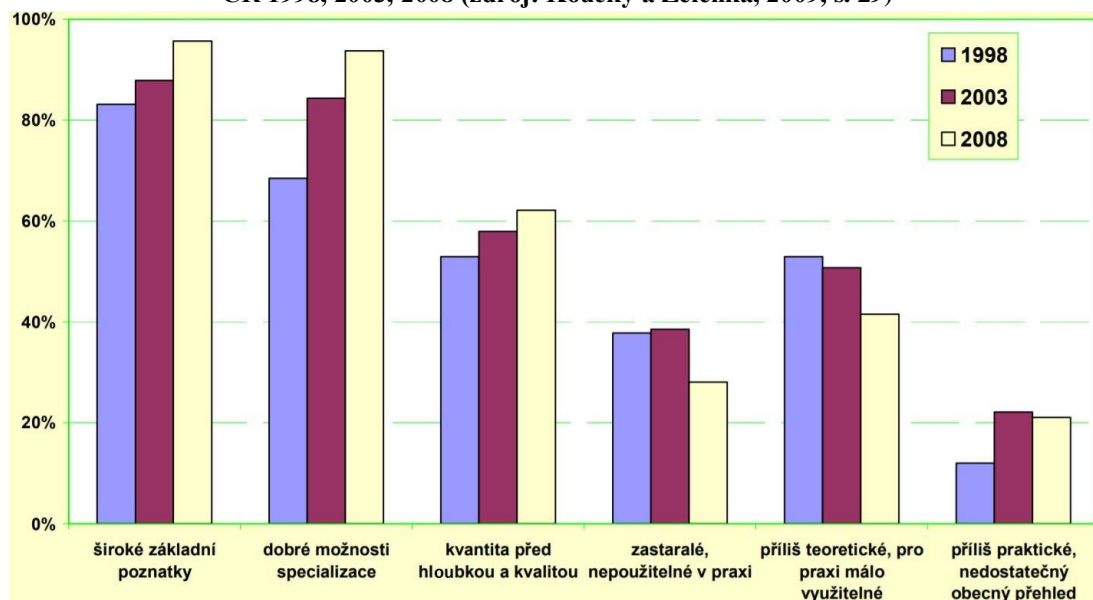
aby studium poskytovalo takovou přípravu, která bude nejlépe reflektovat povahu pravděpodobného uplatnění absolventa daného studijního oboru. Na pozadí konstantního vývoje trhu a administrativních záležitostí spojených s úpravou studijních plánů se však tento úkol jeví jako nelehký. Ryška a Zelenka (2011) zdůrazňují, že funkce terciárního vzdělávání doznává jistých změn, což se odráží i ve výsledcích výzkumů o uplatnění absolventů a hodnocení získaného vzdělání. Výsledky výzkumů poukazují na výraznou různorodost absolventů, kteří na trh práce vstupují. Ačkoli různorodost absolventů existovala i dříve, v historii byla tato skutečnost způsobena především oborovou rozmanitostí, zatímco dnes, po tzv. masifikaci terciárního vzdělávání, do hry vstupuje i další faktor (Koucký, 2009). Terciární vzdělávání dříve připravovalo studenty na omezené množství profesí, v současnosti je však absolventů několikanásobek, tudíž absolventi vstupují do výrazně širšího spektra profesí (Ryška a Zelenka, 2011). „Je třeba podotknout, že mezi sociology a odborníky v oblasti vzdělávání nepanuje jednotný názor na to, do jaké míry by vysoké školy měly podřizovat své osnovy požadavkům trhu práce a snažit se připravovat své absolventy zejména s ohledem na jejich zaměstnatelnost a budoucí uplatnění, a do jaké míry má být vysokoškolské studium spíše zdrojem osobnostního rozvoje.“ (Novotná, 2013, s. 16) Ačkoli jsou praktické a teoretické složky studia z velké části neoddelitelně propojeny, je otázkou, zda mají studenti v českém prostředí na úrovni terciárního vzdělávání dostatek příležitostí k rozvoji znalostí a dovedností využitelných v praxi. I na toto téma se zaměřil výzkum Kouckého a Zelenky (2009), kde absolventi vysokých škol hodnotili, zda studium:

- poskytovalo široké základní poznatky
- nabízelo dobré možnosti specializace
- upřednostňovalo kvantitu poznatků před jejich hloubkou a kvalitou
- poskytovalo zastaralé, v praxi nepoužitelné poznatky
- bylo zaměřeno příliš teoreticky a poskytovalo poznatky málo využitelné v praxi
- bylo zaměřeno příliš prakticky a poskytovalo nedostatečný obecný přehled.

Ve srovnání s předchozími výzkumy (viz graf 3) ze získaných odpovědí vyplývá, že se ve většině uvedených oblastí české vysoké školství vyvíjí pozitivně. Výjimku tvoří pouze kategorie ve třetím sloupci grafu, tedy otázka upřednostnění kvantity poznatků před jejich hloubkou a kvalitou. Celkem 62 % absolventů se domnívá, že

na českých vysokých školách dostává přednost kvantita poznatků před kvalitním poznáním. Takřka všichni respondenti si myslí, že studium poskytuje široké základní poznatky a dobré možnosti specializace. Frekvence zastaralých a nepoužitelných poznatků klesá, stejně jako teoretické zaměření studia (Koucký a Zelenka, 2009).

Graf 3: Hodnocení vysokoškolského studia: Podíl kladných odpovědí – absolventi VŠ do 29 let, ČR 1998, 2003, 2008 (zdroj: Koucký a Zelenka, 2009, s. 29)

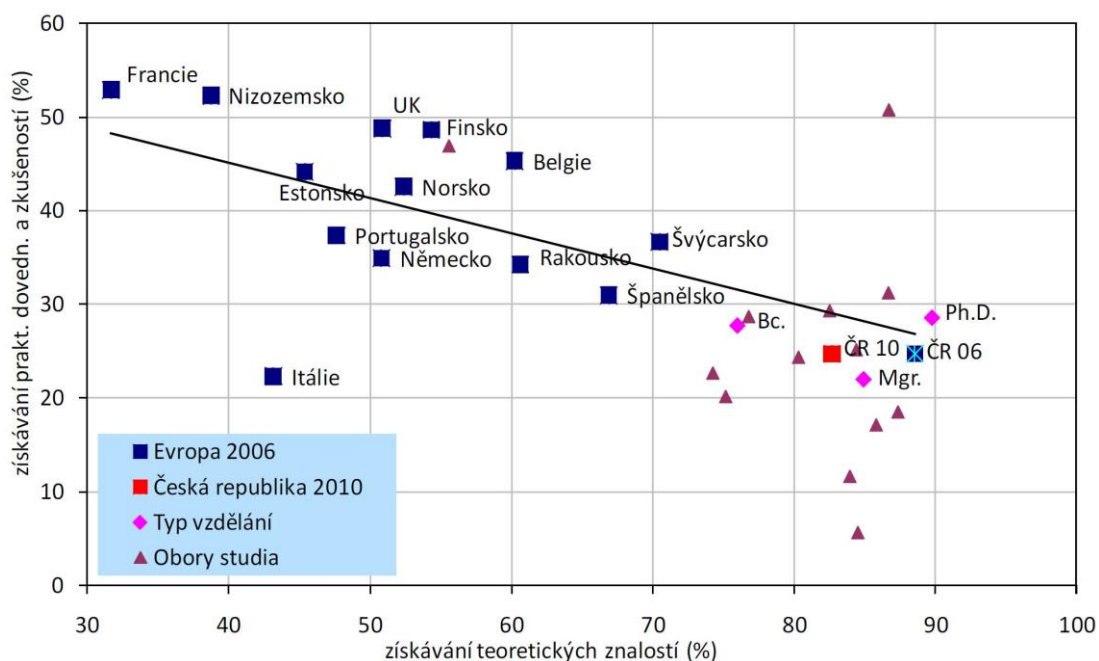


Na základě těchto informací je v empirické části práce podobným způsobem zjišťováno, zda jsou absolventi zkoumaných překladatelských a tlumočnických oborů spokojeni se skladbou studijního plánu, otázka se však týká jednotlivých kategorií vyučovaných předmětů, aby bylo možné poznatky vztáhnout konkrétněji než ve výše uvedeném grafu, kde jsou poznatky hodnoceny velmi obecně.

Graf 4 znázorňuje poměr získávání teoretických znalostí vůči získávání praktických dovedností a zkušeností. Je zřejmé, že v roce 2010 bylo ve srovnání s ostatními státy Evropy české vysoké školství zatíženo získáváním převážně teoretických znalostí. V souvislosti s tímto tématem obsahuje dotazníkové šetření v této diplomové práci otázky, zda se absolventi cítí po ukončení studia dostatečně připraveni do praxe, a to jak z hlediska překladatelských či tlumočnických znalostí a dovedností, tak z hlediska podnikatelských aspektů potřebných pro kariéru překladatele a tlumočnicka na volné noze. Ryška a Zelenka (2011) dodávají následující komentář: „Vzhledem k tomu, co již naznačil minulý graf, stěží překvapí, že Česká republika v důrazu kladeném jak na praxe a stáže, tak na účast ve výzkumných projektech za ostatními zeměmi značně zaostává, a navíc za poslední čtyři roky nedošlo takřka k žádnému pozitivnímu posunu.“ Je však nutno podotknout, že uvedená data pochází z roku 2010, a proto lze předpokládat, že

v současné době se přinejmenším u některých vysokoškolských oborů situace z hlediska praktické orientace studia zlepšuje.

Graf 4: Míra důrazu na vysokoškolskou výuku zaměřenou na získávání teoretických znalostí a výuku zaměřenou na získávání praktických dovedností a zkušeností, evropské země 2006, ČR 2010 (zdroj: Ryška a Zelenka, 2011, s. 11)



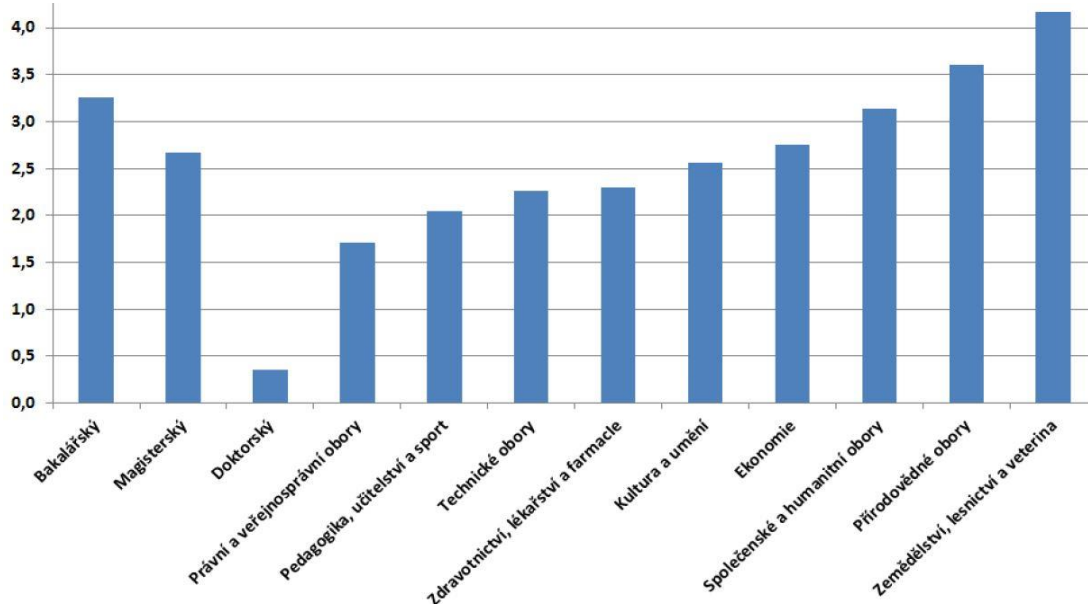
V návaznosti na rostoucí nabídku pracovních stáží a dostupnost studia v zahraničí, které probíhá např. prostřednictvím programu Erasmus+, lze předpokládat, že se současným a budoucím absolventům již dostává lepších možností získávat praktické zkušenosti (EC EUROPA, 2019). Vyšší dostupnost zahraničních pobytů a pracovních stáží je jedním z hlavních cílů, kterých by MŠMT chtělo dosáhnout do roku 2020. Soubor těchto cílů byl stanoven na základě hlavních poznatků z evropských a tuzemských dokumentů na téma vysokoškolského vzdělávání. Cíl MŠMT v oblasti zahraničních pobytů a stáží specifikuje, že do roku 2020 by se mělo zahraničního studia či jiné formy odborné přípravy související s vysokoškolským vzděláváním účastnit alespoň 20 % absolventů vysokých škol. Zahraniční příprava by měla odpovídat 15 kreditům dle evropského systému hodnocení nebo trvat alespoň tři měsíce (MŠMT, 2019). Vzhledem k tomu, že je období pro splnění tohoto cíle takřka u konce, zaměří se dotazníkové šetření na to, zda se cíl daří plnit i v případě absolventů zkoumaných oborů, přesněji tedy na to, jaká část absolventů se během studia VŠ účastnila zahraničního pobytu či stáže. Cíle vysokoškolského vzdělávání rovněž obsahují sekci *Internacionalizace vysokého školství*, která se zaměřuje na jednotlivé body, jako jsou mobilitní programy určené studentům i pracovníkům vysokých škol, podpora zahraniční spolupráce či zapojení „do relevantních mezinárodních organizací a pracovních skupin, které umožní přístup

českým vysokým školám k programům pro rozvoj mezinárodní spolupráce financovaným ze zdrojů EU a dalších.“ (MŠMT, 2019)

Z hlediska nezaměstnanosti absolventů vysokých škol byla situace v uplynulých letech proměnlivá. Ze zprávy o nezaměstnanosti absolventů VŠ v letech 2002–2017 vyplývá, že v letech 2010–2012 dosahovala nezaměstnanost absolventů úrovně 4,0–4,6 % (Zelenka, 2018). Nicméně v roce 2013, kdy došlo ke všeobecnému nárůstu nezaměstnaných v celé ekonomice, nastal zároveň vrchol rozmachu českého vysokého školství, během něhož vysoké školy produkovaly více než 50 000 absolventů ročně, což vedlo k nejvyšší nezaměstnanosti od roku 2004, tedy 6,1 %. V následujícím roce začala nezaměstnanost díky situaci na trhu práce pozvolna klesat na 4,0 %. V roce 2017 se pak dostala na rekordně nízkou hodnotu 2,3 % (ibid.). Ve srovnání se zbytkem populace hovoří ve prospěch absolventů vysokých škol i souhrnný index postavení vysokoškoláků na pracovním trhu: v roce 2007 byli absolventi vysokých škol ohroženi nezaměstnaností o 69 % méně než zbytek populace, vykonávali o 37 % kvalifikovanější práci a pobírali o 66 % vyšší mzdy (Koucký, Zelenka, 2009, s. 18).

Z vysokoškolsky vzdělaných jedinců nezaměstnaností nejčastěji trpí čerství absolventi, a to během prvních šesti měsíců po dokončení studia (Zelenka, 2018, s. 16). Překladatelské a tlumočnické studium lze zařadit do kategorie společensky a humanitně zaměřených oborů, kde doba mezi ukončením studia a nástupem absolventů do prvního zaměstnání mírně přesahuje tři měsíce. Doba přechodu absolventů do praxe je znázorněna v grafu 5.

Graf 5: Délka přechodu absolventů mezi ukončením studia a nástupem do prvního zaměstnání; počet měsíců, typ a obor studia, ČR 2013 (zdroj: Koucký, Ryška a Zelenka, 2014, s. 53)



V návaznosti na téma délky přechodu do praxe dotazníkové šetření v empirické části ověří, zda lze tento obecný výsledek vztáhnout i na absolventy tří zkoumaných oborů. Obor překladatelství a tlumočnictví lze v rámci společenských a humanitních oborů zařadit spíše k těm praktičtěji orientovaným, proto lze předpokládat, že bude doba přechodu absolventů do praxe kratší. Svou roli může sehrát i povaha překladatelské a tlumočnické profese, která absolventům umožňuje přechod do praxe formou OSVČ, proto existuje možnost přejít do praxe takřka bezprostředně po dokončení studia. Dalším sledovaným údajem ve výzkumech uplatnění absolventů je spokojenost absolventů s volbou oboru po dokončení studia. V případě humanitně orientovaných oborů by volilo studium stejného oboru na stejné škole 67 % absolventů. Otázka, jaký obor by absolventi překladatelských a tlumočnických oborů při opakované volbě studijní dráhy zvolili, je rovněž součástí dotazníkového šetření v empirické části této práce.

3 Situace na trhu s jazykovými službami

3.1 Trh s jazykovými službami v globálním kontextu

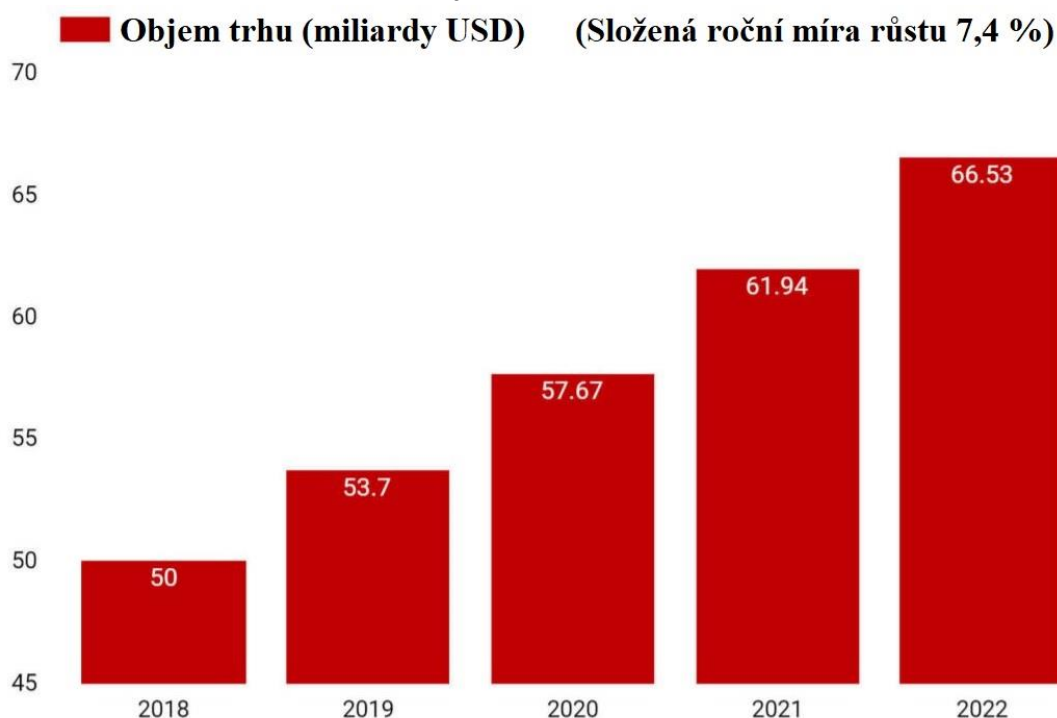
Jelikož lze předpokládat, že určitá část absolventů překladatelských a tlumočnických oborů nezmění pole působnosti a bude se vystudovanému odvětví jazykových služeb věnovat i nadále, je v rámci této práce důležité nastínit, jaká situace panuje na trhu, kam tito absolventi vstupují. V souvislosti s překladatelským trhem současnosti je často skloňován výraz *globalizace*. Podle Houseové (2001, s. 109–110) lze globalizaci považovat za „zvyšování transparentnosti hranic nebo jejich úplné odstraňování“. Globalizace se podle ní stala populárním výrazem, kterým se nejčastěji označuje „celosvětový tok zboží, lidí, kapitálu, symbolů a snímků, za nímž stojí technické pokroky médií či informačních a komunikačních technologií, které způsobily globální mobilitu v oblasti obchodu a kultury a vedly k výrazné ekonomické delokalizaci[...]. Globalizace a překlad jsou úzce propojeny: extrémní rozmanitost jazyků napříč celým světem je součástí globalizace a rostoucí potřeby překladů.“ (ibid.)

Současný stav světového hospodářství je poskytovatelům jazykových služeb nakloněn: Pym (2002) v této souvislosti hovoří o *paradoxu diverzity*, tedy situaci, kdy by se v důsledku celosvětového rozmachu angličtiny a snižování jazykové diverzity v mezikulturní komunikaci dalo očekávat, že poptávka po překladech bude klesat – bez ohledu na měřítko ale globální poptávka podle Pyma naopak stoupá. Na globalizaci na trhu s jazykovými službami jsou navázány i další fenomény, tzv. *outsourcing a offshoring*. Novotná (2013, s. 27) vychází z poznatků Gouadeca (2007) a Willse (1999) a popisuje, jakým způsobem se trhu dotýkají: outsourcing spočívá v rušení vlastních překladatelských oddělení a zajišťování služeb prostřednictvím externích dodavatelů, zatímco offshoring spočívá v zadávání překladů agenturám nebo překladatelům v zahraničí, kde je možné získat služby levněji. Podle nezávislé agentury pro výzkum trhu Common Sense Advisory využívá outsourcing u většiny nebo všech překladových projektů až 87 % poptávajících (Beninatto in Dunne a Dunne, 2011, s. 215). Tyto praktiky mají přímý vliv na snižování cen a konkurenční boj, který se může neblaze dotýkat právě kvalifikovaných překladatelů s příslušným vzděláním, kteří mohou být v rámci konkurenceschopnosti částečně nuceni slevovat ze svých cenových požadavků. Je problematičké zjistit, zda se tento problém dotýká absolventů zkoumaných oborů,

nicméně v dotazníku budou absolventi s překladatelskými zkušenostmi z praxe moci zodpovědět otázku týkající se nejnižší účtované sazby za normostranu (NS) překladu, která může být v tomto ohledu jistým konkurenčním měřítkem.

Aktuální informace o světovém trhu s jazykovými službami lze čerpat například ze závěrečné zprávy o objemu a stavu trhu s jazykovými službami, jež zpracovala americká agentura Nimdzi, která se mimo jiné zabývá výzkumem trhu pro účely investičních záležitostí. Výrazem *jazykové služby* se v kontextu této závěrečné zprávy rozumí: překlad, transkrece, lokalizace, DTP, zajišťování kvality, jazykové testování, projektový management, tlumočení, tlumočení na dálku, titulkování, voice over, dabing, adaptace, strojový překlad, copywriting a další úzce související činnosti (Nimdzi, 2018). Průzkum agentury Nimdzi se zabývá velikostí současného trhu s jazykovými službami a uvádí seznam 100 největších poskytovatelů jazykových služeb na světě, přičemž vychází z nejaktuálnějších dostupných údajů za uplynulý fiskální rok jednotlivých společností (ibid.). Z důvodu komplexní problematiky získávání údajů o odvětví jazykových služeb jsou následující data spíše orientační.

Graf 6: Odhadovaný vývoj celkových výnosů světového trhu s jazykovými službami (zdroj: Nimdzi, 2018, s. 19)



Z prognóz pro nejbližší roky (viz graf 6) vyplývá, že z celkových 50 miliard amerických dolarů pro rok 2018 by měly celkové výnosy trhu s jazykovými službami do roku 2022 vzrůst na hodnotu 66,53 miliardy dolarů. Složená roční míra růstu by tak měla činit 7,4 %. Pořadí světových poskytovatelů jazykových služeb podle výše

výnosů vévodí americká společnost Transperfect s výnosy v hodnotě 615 milionů USD. Po ní následuje společnost Lionbridge, rovněž z USA, s výnosy ve výši 598 milionů USD. Trojici uzavírá společnost Mission Essential Personnel s výnosy 576,5 milionu USD. Z českých společností se v žebříčku na 55. místě umístila společnost Skřivánek s výnosy ve výši 22 milionů amerických dolarů. Ze závěrečné zprávy agentury Nimdzi vyplývá, že oblasti, jako je překlad dokumentů, zaznamenávají spíše pomalý a stabilní růst. Nejsnadnější způsob zrychlení růstu v této oblasti představuje akvizice menších společností. Rychlý růst naopak zaznamenává sektor lokalizace a překladů pro herní průmysl. Ze zprávy rovněž vyplývá, že navzdory růstu velkých společností se trh s jazykovými službami i nadále vyznačuje vysokou úrovní segmentace a roztržitosti. I přes výrazný vliv velkých a středních podniků připadá většinový podíl na trhu malým podnikům či individuálně podnikajícím profesionálům (ibid.). Výhoda velkých podniků spočívá především ve schopnosti zajistit zákazníkům překlad do velkého počtu jazyků na základě jediné objednávky. Klientům tedy odpadají starosti spojené se složitým zadáváním zakázky a komunikací s jednotlivými překladateli.

3.2 Trh s jazykovými službami v českém a evropském kontextu

Ačkoli český a evropský trh s jazykovými službami částečně podléhá globálním trendům, je potřeba zkoumat jej individuálně, jak uvádí Novotná (2013). Velké společnosti světového měřítká, jako je například SDL (7. místo ve světovém žebříčku dle agentury Nimdzi, 2018; výnosy 367 milionů USD), mají v České republice své pobočky, kde pracují desítky projektových manažerů a překladatelů, kteří ve spolupráci s freelancery zajišťují poskytování jazykových služeb v češtině. Data z průzkumu velikosti trhu s jazykovými službami (LTC, 2009) potvrzují, že také pro evropský trh platí výše zmiňovaný stav segmentace a roztržitosti. Průzkum lze pravděpodobně považovat za jeden z nejdetailnějších a nejpřesnějších zdrojů informací o evropském trhu s jazykovými službami, nicméně autoři upozorňují, že údaje nelze považovat za zcela závazné.

Stejně jako u prognóz vývoje globálního trhu se růst odvětví jazykových služeb předpokládal i v zemích Evropské unie (LTC, 2009). Tabulka 1 obsahuje předpokládané hodnoty celkového obrátu jednotlivých kategorií v odvětví jazykových služeb v EU za několik uplynulých let.

**Tabulka 1: Odhadovaný vývoj obratu odvětví jazykových služeb v EU
(zdroj: LTC, 2009; Novotná, 2013, s. 30)**

	Celkový obrat (v miliónech EUR)							
	Meziroční růst obratu v %							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Překlady a tlumočení, lokalizace softwaru a globalizace internetových stránek a technologických nástrojů *	5675	6243	6876	7554	8309	9140	10054	11059
Jazykové technologie	568	624	687	755	831	914	1005	1106
Titulování a dabing	633	696	765	842	926	1019	1121	1233
Výuka jazyků	1579	1737	1911	2102	2312	2543	2797	3077
Organizování vícejazyčných konferencí	143	157	172	190	209	229	252	278
Celkem	8454	9300	10230	11252	12378	13616	14977	16475

(* Lokalizace softwaru a globalizace internetových stránek a technologických nástrojů podle odhadů LTC představují přibližně 25 % obratu celého sektoru překladů, tlumočení, lokalizace a globalizace.)

V souvislosti s roztržitostí trhu a jeho personálním složením ze studie dále vyplývá, že přibližně 50 % trhu s překlady tvoří překladatelé na volné noze (LTC, 2009). Pozornost si proto zaslouží i otázka, jací jedinci komunitu překladatelů na volné noze tvoří, případně jakým vzděláním tito jedinci disponují. Profesionalizace a deprofesionalizace překladatelské profese je v současnosti velmi aktuálním tématem, s nímž souvisí některé dlouhodobé problémy trhu s překlady, jako je např. zajišťování kvality a cenová politika. Otázkou vzdělání překladatelů se zabýval Svoboda (2016) v *Průzkumu překladatelského trhu ve střední Evropě*, který se soustředil na překladatele ze zemí Visegrádské čtyřky, tedy České republiky, Polska, Maďarska a Slovenska. Ze získaných údajů vyplývá, že nejpočetněji jsou mezi překladateli ve všech zemích Visegrádské čtyřky zastoupeni jedinci s magisterským titulem z oboru překladatelství. V ČR tato skupina tvořila 30,1 % respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou v ČR byli jedinci s magisterským vzděláním v oblasti lingvistiky (24,8 %). Jedinci s bakalářským, magisterským a doktorským titulem z oboru překladatelství tvořili v ČR dohromady 39,3 % překladatelů. Třetí příčka v souhrnné kategorii všech zemí Visegrádské čtyřky patřila absolventům s vysokoškolským titulem z jiného humanitního oboru než překladatelství (12,3 %), čtvrtá příčka pak absolventům s vysokoškolským titulem z technického oboru (9,3 %). Vzhledem k tomu že autor sám upozorňuje na limity průzkumu, jsou tyto výsledky pouze orientační, nicméně počet 379 respondentů z České republiky lze považovat za poměrně obstojný. Autor ovšem předesílá, že cílová skupina nebyla zcela reprezentativní: „Jednak co se týče počtu respondentů (většina pocházela z

České republiky, což nekoresponduje s poměrem počtu obyvatel země vzhledem k ostatním zemím V4), jednak co se týče jejich sociální distribuce, což bylo způsobeno komunikačními prostředky použitými ke kontaktování potenciálních účastníků studie.“ (Svoboda, 2016, s. 2–3)

3.3 Uplatnění a sociální kontext absolventů překladatelských a tlumočnických oborů v České republice

Jazyková vybavenost, potenciální znalosti mnoha oborů a dobré vyjadřovací schopnosti nabyté během studia překladatelství a tlumočnictví skýtají absolventům těchto oborů poměrně široké možnosti profesního uplatnění. Jak je uvedeno v úvodu této práce, uplatněním absolventů oboru překladatelství a tlumočnictví se ve své diplomové práci zabývala Novotná (2013). Zkoumanou populací zde byli absolventi ÚTRL (také Katedry překladatelství a tlumočnictví FF UK a University 17. Listopadu) z let 1967–2010. Vzhledem k dvouoborovým formám studia absolvovali respondenti různé kombinace oborů a jazyků, nejčastěji se však jednalo o obor překladatelství a tlumočnictví anglického a německého, anglického a ruského, případně francouzského a ruského jazyka. Výzkum proběhl formou dotazníkového šetření, které bylo rozděleno do pěti tematických okruhů:

1. Aktuální postavení absolventů oboru překladatelství a tlumočnictví (PT) na pracovním trhu
2. Průběh profesní dráhy absolventů oboru PT
3. Přechod absolventů oboru PT na pracovní trh po ukončení studia
4. Způsob práce překladatelů a tlumočnicků na volné noze
5. Hodnocení absolvovaného studia a vnímání překladatelské a tlumočnické profese (Novotná, 2013).

Dotazník obsahoval celkem 65 otázek, jichž byla část převzata z výzkumu Ivany Čenkové z roku 1997. Distribuce dotazníku proběhla prostřednictvím časopisu ToP, prostřednictvím internetových stránek Jednoty tlumočnicků a překladatelů, elektronickou poštou a klasickou poštou. Návratnost dotazníků nebylo kvůli způsobům sběru dat možno přesně určit, nicméně orientační návratnost byla stanovena na 22,6 %. Z přibližného počtu 1675 potenciálně oslovených respondentů jich dotazník vyplnilo 378. Celkem 207 zúčastněných respondentů dokončilo studium v letech 1998–2010; 115 respondentů v letech 1967–1989; 53 respondentů

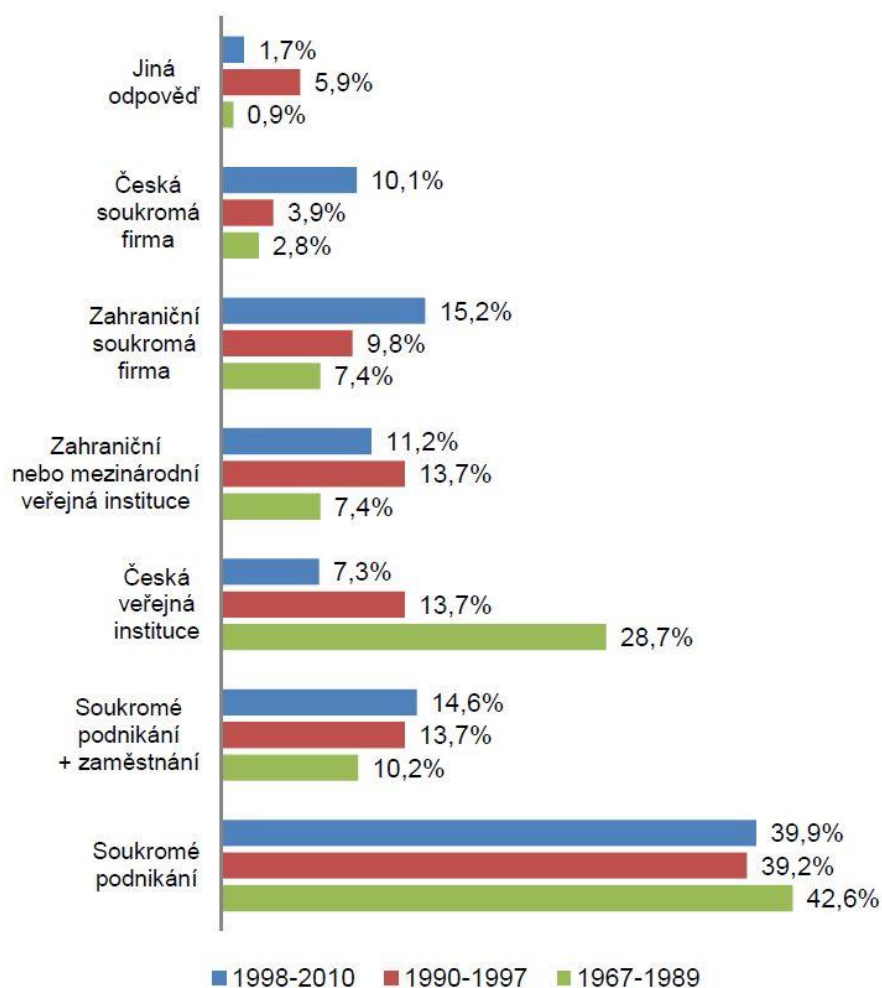
v letech 1990–1997; u tří respondentů tento údaj chyběl. Dotazník zodpovědělo 324 žen a 52 mužů.

Z hlediska reprezentativity vzorku se podobně jako u předešlých výzkumů jedná o orientační údaje, jelikož nebyl k dispozici kompletní seznam celé populace a nebyla použita metoda náhodného výběru. Ne všichni respondenti zodpověděli veškeré otázky, ať už z důvodu osobní volby nebo proto, že se jich netýkaly, proto se počty respondentů u jednotlivých otázek liší. Níže je uveden výběr z výsledků výzkumu Novotné (2013), který rovněž poskytne základní referenční rámec pro empirickou část této práce.

3.3.1 Aktuální postavení, průběh profesní dráhy a přechod absolventů na pracovní trh

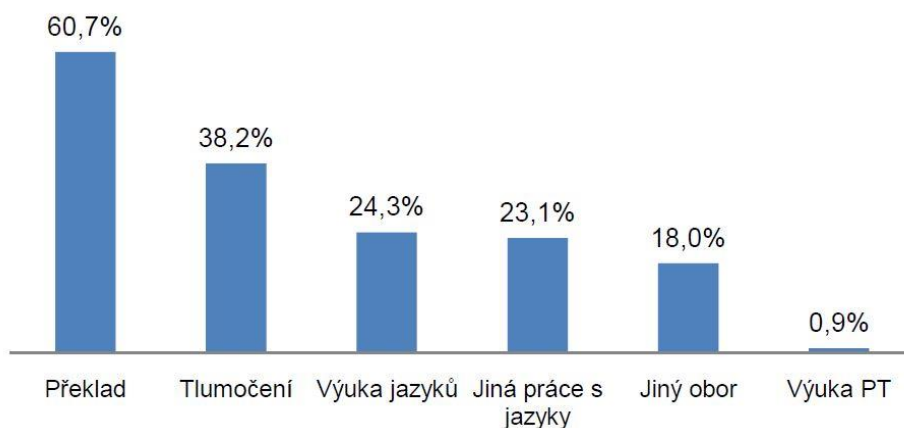
Z celkového počtu 378 respondentů bylo v době výzkumu pracovně aktivních 340 respondentů. Dalších 40 respondentů uvedlo, že v současné době nepracují, ale v minulosti pracovali. Bez pracovních zkušeností byli pouze 4 respondenti. Ve věci sociálně-ekonomické situace respondentů z výzkumu Novotné (2013) vyplynulo, že z celkového počtu pracovně aktivních respondentů (340) se 53,8 % z nich věnuje soukromému podnikání (formou hlavní nebo vedlejší činnosti). Výhradně soukromým podnikáním se živí 40,7 % respondentů. Dalších 13,1 % respondentů se živí soukromým podnikáním, ale je současně zaměstnáno i jinou formou. Respondenti, kteří soukromě nepodnikají, a tedy působí pouze v zaměstnaneckém poměru, tvoří celkem 43,9 % respondentů. Z této části působí 15 % respondentů v české veřejné instituci, 10 % respondentů v zahraniční nebo mezinárodní veřejné instituci, 6,7 % respondentů v české soukromé firmě, 11,7 % respondentů v zahraniční soukromé firmě. Otázka sociálně-ekonomické situace je relevantní i pro výzkum této diplomové práce, jelikož se respondentům ze tří zkoumaných oborů nabízí totožné možnosti budoucího uplatnění, proto je otázka součástí dotazníkového šetření, aby bylo v závěru práce možné výsledky případně porovnat. Podrobnější informace o sociálně-ekonomické situaci absolventů ÚTRL dle roku ukončení studia jsou znázorněny v grafu 7.

Graf 7: Sociálně-ekonomická situace respondentů x Rok ukončení studia
(zdroj: Novotná, 2013, s. 86)



Stěžejním tématem dotazníkového šetření v empirické části jsou také obory, ve kterých absolventi v současné době působí. Cílem je vysledovat, jaká část absolventů se ve své kariéře věnuje vystudovanému oboru, jaká část působí v oboru příbuzném, a jaká část v oboru zcela jiném. Z výsledků šetření Novotné (2013) vyplývá, že z celkového počtu respondentů z ÚTRL působí v oboru překladatelství celkem 204 respondentů, zatímco tlumočnictví se jich věnuje 129. Třetí místo v pořadí obsadila práce v oboru výuky jazyků (81 respondentů), za níž následuje jiná práce s využitím jazyků (78 respondentů), jiný obor (60 respondentů) a výuka překladatelství a tlumočnictví (3 respondenti). Procentuální zastoupení jednotlivých oborů působení je znázorněno v grafu 8. U respondentů, kteří se v současné době věnují oboru překladatelství a/nebo tlumočnictví, je předmětem dotazníkového šetření také to, zda pro ně překladatelská a/nebo tlumočnická činnost představuje hlavní zdroj příjmů, nebo pouze vedlejší zdroj příjmů.

Graf 8: Současné obory působení respondentů (zdroj: Novotná, 2013, s. 90)

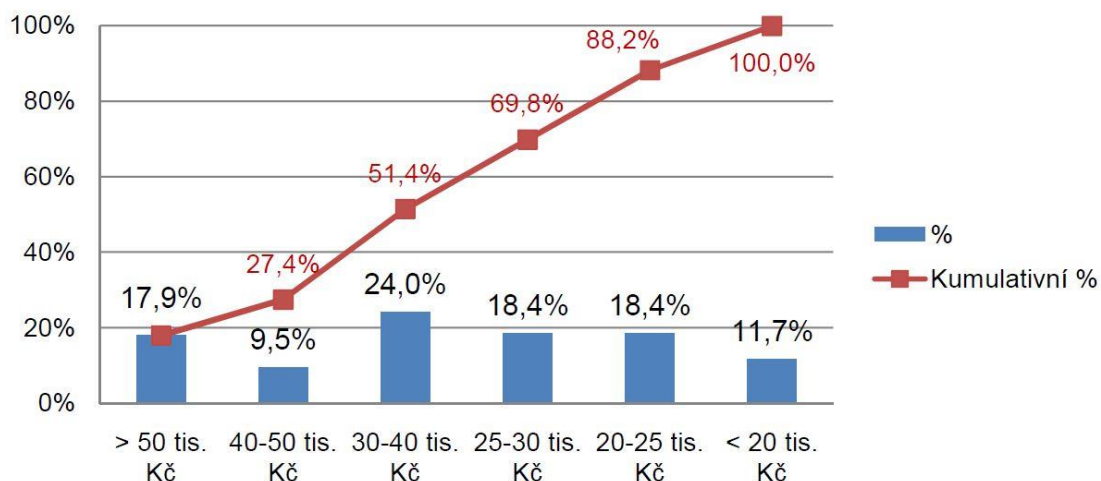


Vzhledem k tomu, že překladatelskou a/nebo tlumočnickou činnost lze snadno vykonávat i doplňkově, např. souběžně se zaměstnáním na plný úvazek, lze předpokládat, že určitá část absolventů má tyto činnosti pouze jako vedlejší zdroj příjmů. Ve výzkumu Novotné na tuto otázku odpovědělo 217 z potenciálních 232 respondentů – pro 77 % respondentů představuje překlad a tlumočení hlavní zdroj příjmů, zatímco pro zbylých 23 % vedlejší zdroj příjmů.

Na otázku, proč respondenti nepracují ve vystudovaném oboru, se podařilo získat 82 ze 106 možných odpovědí. Převažovaly důvody, že absolventy přestal vystudovaný obor zajímat (36,6 %), dostali nabídku práce v jiném oboru (9,8 %), případně se jim nepodařilo sehnat práci v oboru, přestože ji hledali (8,5 %). Další respondenti uvedli, že nabízená pracovní místa nespĺňovala jejich finanční požadavky (8,5 %) nebo byla situována mimo místo jejich bydliště (4,9 %). Respondenti, kteří uvedli, že pracují ve zcela jiném oboru, se nejčastěji věnují ekonomickým a příbuzným oborům (finance, marketing, management, reality). Několik respondentů se věnuje redakční, žurnalistické či literární činnosti.

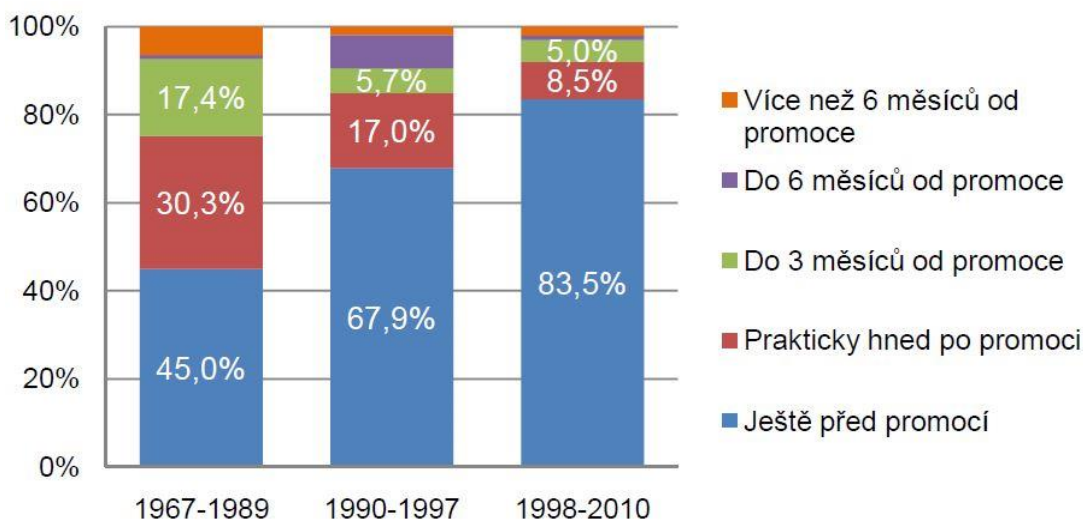
V návaznosti na sociálně-ekonomickou situaci respondentů je předmětem dotazníkového šetření i hrubý měsíční příjem absolventů, a to z hlavní pracovní činnosti. V grafu 9 jsou vyobrazeny platové podmínky absolventů ÚTRL, kteří uvedli, že se věnují pouze hlavní pracovní činnosti. Zastoupení jednotlivých platových kategorií je vcelku rovnoměrné. Nejpočetněji je zastoupena platová kategorie 30–40 000 Kč, na níž dosahuje 24 % respondentů. Více než polovina respondentů překračuje platovou hranici 30 000 Kč. „Příjmy většiny respondentů jsou tedy vyšší než medián hrubých měsíčních mezd zaměstnanců ve třídě KZAM 2000 (vědečtí a odborní duševní pracovníci), do níž spadají mimo jiné překladatelé a tlumočníci, který v roce 2010 činil 29 720 Kč.“ (Novotná, 2013, s. 96)

Graf 9: Hrubý měsíční příjem respondentů – hlavní pracovní činnost
(zdroj: Novotná, 2013, s. 96)



Podobně jako ve výzkumech uplatnění absolventů, které byly zmíněny ve druhé kapitole, je předmětem zkoumání doba hledání prvního zaměstnání. Z výsledků Novotné (2013) vyplývá, že většina respondentů si našla první zaměstnání ještě před promocí, případně bezprostředně po ní. Respondenti, kteří studium absolvovali v letech 1998–2010, v 83,5 % případů našli zaměstnání ještě před promocí, v 8,5 % případů pak ihned po promoci. Podrobnější údaje lze vyčíst z grafu 10.

Graf 10: Doba hledání prvního zaměstnání x Rok ukončení studia (zdroj: Novotná, 2013, s. 118)



3.3.2 Praxe překladatelů a tlumočnicků na volné noze

Tato část výzkumu se zaměřuje na aspekty překladatelské a tlumočnické praxe, jako je například objem práce, tedy množství přeložených stran a počet dnů tlumočení v měsíci, podíl zprostředkovaných zakázek, typ zadavatelů zakázek, obory překladu, používání nástrojů CAT a další. Tuto sekci otázek ve výzkumu Novotné (2013) zodpovědělo celkem 242 respondentů, pro zpřesnění výsledků však byli vyřazeni ti,

kteří se překladači či tlumočení aktuálně nevěnují. Využity byly odpovědi od 208 respondentů, z nichž přibližně tři čtvrtiny působí pouze jako OSVČ, zatímco respondenti ze zbyvajících čtvrtiny působí jako OSVČ, ale jsou zároveň zaměstnání.

Vzhledem k rostoucí poptávce po překladech a rozvoji technologie se dotazníkové šetření v empirické části této diplomové práce zajímá také o otázku produktivity překladatelů a tlumočnicků, konkrétně tedy o to, kolik normostran průměrně přeloží za měsíc a kolik dnů v měsíci tlumočí. Odpovědi na otázky ohledně počtu přeložených stran a počtu odtlumočených dnů v měsíci ve výzkumu Novotné (2013) v zásadě odpovídaly tomu, zda byl pro respondenty překlad a/nebo tlumočení hlavní či vedlejší pracovní činností, popřípadě zda se respondenti věnovali jen jedné, nebo oběma činnostem. Obecně lze říci, že v hlavní pracovní činnosti překladatelé nejčastěji přeložili více než 100 stran měsíčně, zatímco ve vedlejší činnosti uváděli 0–60 přeložených stran měsíčně. Zde je však nutno poukázat na riziko mírného zkreslení v důsledku použitého výrazu *strana*, jehož rozsah nebyl blíže specifikován. Co se týče tlumočení, většina respondentů se mu věnuje 1–5 dnů v měsíci.

Dalším aspektem překladatelské praxe, který je v empirické části podroben analýze, jsou typy překládaných textů. Ve výzkumu Novotné (2013) byly mezi překládanými texty nejčastěji zastoupeny právní a soudní texty, technické texty, ekonomické texty a literární texty. Pozornost si zaslouží i kategorie audiovizuálního překladu, která obsadila pátou příčku a u níž lze díky rozvoji technologií a popularizaci audiovizuálního obsahu předpokládat postupný růst zastoupení. Respondenti z výzkumu Svobody (2016, s. 8) nejčastěji překládají obecné texty, texty právní a notářské, ale také texty z oblasti marketingu.

Jak už bylo zmíněno v kapitole věnované trhu s jazykovými službami, výrazný podíl na trhu zastávají překladatelské agentury, proto je v empirické části práce zjišťováno, do jaké míry absolventi zkoumaných oborů s těmito agenturami spolupracují. Výzkum Novotné (2013) naznačuje, že překladatelé s agenturami spolupracují buď z velké části (více než 70 % zakázek), nebo naopak takřka vůbec (0–20 % zakázek). Co se týče tlumočnicků, je zprostředkování práce méně časté – nadpoloviční většina respondentů uvádí spolupráci s tlumočnickými agenturami v 0–40 % zakázek.

Jak bylo zmíněno na začátku třetí kapitoly, empirická část předkládané práce v sekci zaměřené na praxi překladatelů zkoumá také otázku nejnižší účtované sazby za normostranu překladu. Cenová problematika je palčivým a často diskutovaným tématem, zejména v překladatelských diskuzích a skupinách na internetu a sociálních

sítích. Obecně vzato v těchto diskuzích na jedné straně stojí zkušený a profesionální překladatelé, kteří se ohrazují vůči méně kvalifikovaným či začínajícím překladatelům kvůli nízkým cenám a přímému poškozování trhu s překlady. Dalším terčem bývají překladatelské agentury, které kvůli režijním nákladům a maržím mnohdy nabízejí nedůstojné sazby v cenové hladině 150 Kč/NS. Jako příklad může posloužit zavedená překladatelská agentura Aspena, která v roce 2018 nabízela za překlad technických textů v jazykové kombinaci angličtina–čeština sazbu 0,6–0,65 Kč za zdrojové slovo². Za předpokladu, že by 1 NS v angličtině čítala cca 280 slov, by výsledná sazba činila 168–182 Kč/NS. V dotazníku Novotné (2013, s. 148–151) si na problém cenového dumpingu, praktiky překladatelských agentur a deprofesionalizaci oboru stěžuje ne jeden respondent. Z toho důvodu je do dotazníkového šetření zařazena i otázka, zda si absolventi tří zkoumaných oborů myslí, že by překladatelská a/nebo tlumočnická činnost měla být vázanou živností, aby tato povolání nemohl vykonávat kdokoli bez patřičných zkušeností či vzdělání. Co se týče účtovaných sazeb za normostranu překladu, touto otázkou se Novotná (2013) ve svém výzkumu nezabývala. Zabýval se jí např. Svoboda (2011) v průzkumu organizace JTP, kde účtovaná sazba za NS při překladu do češtiny činila průměrně 343 Kč, při překladu do cizího jazyka průměrně 408 Kč a při překladu mezi cizími jazyky průměrně 508 Kč. Tyto sazby však neplatí pouze pro angličtinu, ale jsou průměrnou hodnotou všech jazyků respondentů, stejně jako tomu bylo ve výzkumu Djovčoše (2014), podle něhož si překladatelé na Slovensku nejčastěji účtují 7–10 eur/NS (41% respondentů) a 10–15 eur/NS (37 % respondentů).

V kontextu cenové politiky je namístě vzpomenout i organizaci *Jednota tlumočnicků a překladatelů*, která v letech 2007–2017 pravidelně zveřejňovala doporučené tarify za tlumočení a překlad v časopisu ToP. Tarify byly stanoveny pro jednotlivé jazyky, jejich kombinace a různé typy činností, druhy tlumočení apod. Doporučené sazby sloužily komunitě poskytovatelů jazykových služeb jako referenční měřítko, podle něhož bylo možné stanovit své sazby, případně jako argument při obhajování sazby před klienty. V jazykové kombinaci angličtina–čeština se sazba za normostranu překladu blížila hodnotě 400 Kč. Dle rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže však bylo zveřejňování sazeb v rozporu s českou legislativou a „mělo za cíl narušení hospodářské soutěže na trhu tlumočení a překladu na území České republiky“. (ÚOHS, 2019) Jak vyplývá z uvedeného

² E-mailová komunikace nejmenovaného překladatele s agenturou Aspena, zdroj: skupina „Překladatelé“ na sociální síti Facebook

rozhodnutí kontrolního orgánu, za toto nedovolené jednání byla organizaci uložena pokuta ve výši 144 000 Kč.

Dále dotazník v empirické části obsahuje po vzoru Novotné (2013) také otázku zaměřenou na používání nástrojů CAT. Z výsledků Novotné (2013) je patrné, že nástroje CAT používá přibližně třetina respondentů z ÚTRL (32,8 %). Dle očekávání se nejčastěji jedná o program Trados. Bylo prokázáno, že nástroje CAT používají nejčastěji ti, kteří se v kariéře překladačů věnují nejvíce. Naopak nejméně tyto nástroje používají ti, kteří se překladačů věnují pouze okrajově a nespolupracují s překladačskými agenturami (Novotná, 2013, s. 138).

3.3.3 Hodnocení studia

Část dotazníku Novotné (2013), která je věnována hodnocení absolvovaného studia, se soustředí na témata, jako je hodnocení připravenosti do praxe, zastoupení jednotlivých kategorií předmětů, výběr studijního oboru v případě opakované volby studijní dráhy, názor na atraktivitu překladačské a tlumočnické profese apod. Respondenti měli také možnost využít otevřenou otázku a vyjádřit své nápady či připomínky ve vztahu k absolvovanému studiu. Níže je uvedeno stručné shrnutí:

- 38 respondentů vyjádřilo požadavek na větší množství praktických předmětů
- 22 respondentů vyjádřilo požadavek na výuku odborných předmětů (ekonomie, právo, technické předměty apod.)
- 20 respondentů vyjádřilo požadavek, aby byl kladen vyšší důraz na výuku jazyka nebo výuku v cizím jazyce
- 18 respondentů vyjádřilo požadavek na výuku práce s nástroji CAT
- 17 respondentů vyjádřilo požadavek, aby byl během studia kladen důraz na praxi nebo kontakt s externími odborníky z praxe
- 17 respondentů vyjádřilo požadavek, aby byl kladen důraz na stáže v zahraničí
- 12 respondentů vyjádřilo požadavek na větší specializaci a podporu mezioborovosti
- 9 respondentů vyjádřilo požadavek, aby byl kladen důraz na výuku mateřského jazyka a rétoriky.

Je nutno podotknout, že studijní plány od doby ukončení studia respondentů doznaly změn, tudíž některé z těchto oblastí již jsou součástí výuky. Většina absolventů se domnívá, že jim výuka celkově „spíše poskytla“ nebo „rozhodně poskytla“ kvalitní

přípravu do praxe. Na otázku, zda by absolventi v případě možnosti opakované volby studijního oboru zvolili tentýž obor, příbuzný obor, by 68,4 % respondentů studovalo tentýž obor. Pro studium jiného oboru by se rozhodlo 17,5 % respondentů, pro studium příbuzného oboru 9,8 %, zatímco kombinaci výše uvedených odpovědí by zvolilo 4,3 % respondentů. Po vzoru dotazníku Novotné (2013) se dotazník v empirické části této práce zabývá také hodnocením skladby studijního plánu tří zkoumaných oborů. Na základě odpovědí, kde takřka 60 % respondentů z ÚTRL uvedlo, že výuka podle jejich názoru preferovala teoretické znalosti před praktickými dovednostmi, je namístě ověřit, zda by absolventi zkoumaných oborů dali přednost více prakticky orientované výuce.

Za interesovaným čtenářům může k rozšíření výše diskutovaných témat posloužit například případová studie *Translators and Social Context: The Case Study of Slovakia*, jejímž autorem je translátolog, pedagog a praktikující překladatel a tlumočnick Martin Djovčoš. Djovčoš (2014) se v případové studii zabývá pozicí překladatelů ve slovenské společnosti a snaží se zjistit, čím se překladatelé zabývají a jaké jsou jejich pracovní podmínky. Studie je založena na dotazníkovém šetření, jehož výsledky byly postoupeny korelačním metodám, pomocí nichž byly ověřovány stanovené hypotézy. Djovčoš se v dotazníku zabývá tématy, jako je věk, pohlaví, vzdělání, jazyková specializace, finanční aspekty či využití CAT nástrojů. Zároveň doplňuje další kategorie, jako je stupeň a obor dosaženého vzdělání, způsob účtování ceny překladů, snižování ceny v závislosti na konkurenci, motivace, vliv množství času a stresu na kvalitu překladu či zajišťování kvality.

Výzkum obsahuje také kvalitativní analýzu, která je založena na hodnocení kvality překladů vyhotovených deseti překladateli. Každý překladatel přeložil tři texty, aniž by věděl, že budou sloužit pro účely této studie. Tyto texty byly následně posuzovány z hlediska kvality, účtované ceny a dalších kritérií. Výsledný profil překladatelů na Slovensku je podle nejčastějších odpovědí následující: žena, přibližně ve věku 30 let, s vysokoškolským vzděláním v jiném oboru než překladatelství či tlumočnictví (Djovčoš, 2014). Specializuje se na neliterární texty a překládá především z angličtiny. Pokud využívá CAT nástroje, jedná se nejčastěji o SDL Studio Trados. Pracuje jako OSVČ a její sazba činí 15 eur za normostranu. Motivuje ji především finanční zisk. Pokud je pod tlakem a ve stresu, má to na její práci vliv. Co se týče teorie překladu, považuje ji za užitečnou, ale nemá čas ji při překládání aplikovat (ibid.). Nepochybně by bylo zajímavé tento výzkum replikovat v českém prostředí a výsledky porovnat.

4 K otázce didaktiky překladu

4.1 Výuka překladu v kontextu translatologie

Tato kapitola si neklade za cíl poskytnout vyčerpávající přehled informací o způsobech a možnostech výuky překladu, nýbrž nastínit některé z jejích cílů, uvést přehled kompetencí, které jsou pro práci překladatele důležité, zmínit určité stereotypy ve výuce překladu a poukázat na některé z výzev, kterým didaktika překladu čelí.

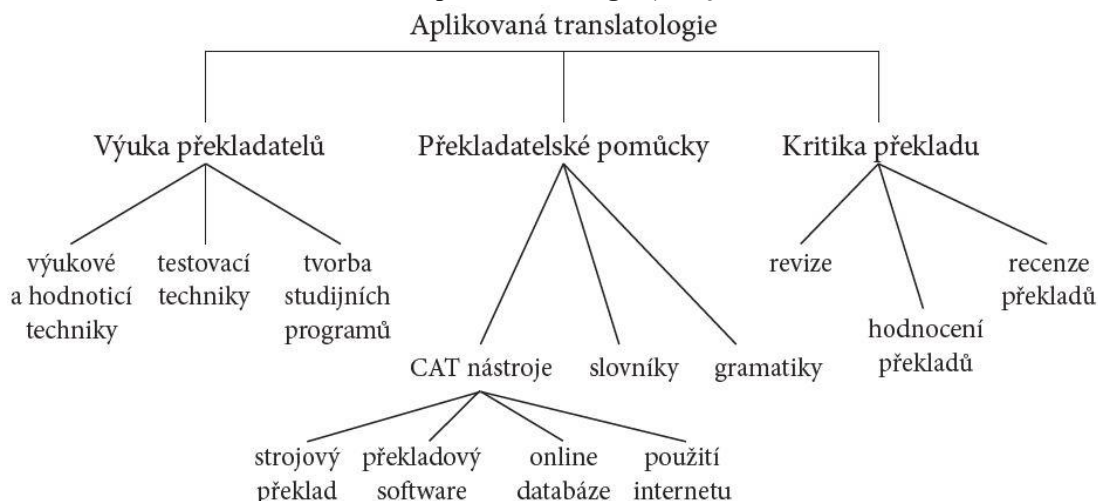
Vzhledem ke skutečnosti, že moderní překladatelská studia lze ve srovnání s tradičními vědeckými disciplínami považovat za poměrně mladý obor, dochází zde ke střídání zájmů a úrovní zkoumání, jak ilustrují například jednotlivé fáze či obraty (turns), o kterých se zmiňuje Snell-Hornbyová (2006). Přibližně po čtyřiceti letech od vzniku moderní translatologie, během nichž překladatelská studia adoptovala tzv. kulturní, kognitivní, sociologické a další přístupy, se čím dál častěji začíná klást důraz na osobu a osobnost překladatele (Snell-Hornby, 2006). Důraz je kladen na interdisciplinární zkoumání překladu jako procesu, za nímž stojí překladatel, který na základě rozhodovacího procesu, získaných vědomostí a souboru sociálních vlivů tvoří výsledný produkt (ibid.). V návaznosti na otázku vztahu teorie a praxe se Huťková a Djovčoš (2016) odvolávají na názory Anthonyho Pyma a uvádí, jakým směrem by se translatologie mohla v následujících letech ubírat – největší potenciál spatřují právě ve spolupráci translatologie s didaktikou cizích jazyků a metodologií výuky překladu. Tato „synergie“ by mohla přispět ke zviditelnění překladatelských studií v celospolečenském kontextu (ibid.)

Překladatelská studia se dělí na:

- přístupy (např. kulturní, lingvistický),
- teorie (obecná teorie překladu, teorie polysystému),
- výzkumné metody (např. deskriptivní, empirické),
- aplikovaná překladatelská studia (kritika, didaktika, institucionální prostředí) (Zehnalová, 2015, s. 39).

Didaktika překladu spadá v rámci struktury oboru translatologie do kategorie aplikovaných překladatelských studií (Munday, 2012; Zehnalová, 2015). V případě tohoto dělení vycházíme z Holmesovy mapy (obrázek 1).

Obrázek 1: Holmesova „mapa“ translatologie (zdroj: Zehnalová, 2015, s. 40)



Z historického hlediska se mnohonásobně zvýšil počet míst a institucí, kde se překlad vyučuje – společně s tímto vývojem výrazně narůstá i počet publikací, které se metodice výuky překladu věnují (Gambier, 2012, s. 163). Z násobily se i přístupy a názory na výuku překladu, to ovšem neznamená, že by výuka překladu stála na pevně stanovených principech, neboť jednotný názor, jak by měla základní metodologie výuky překladu vypadat, zkrátka neexistuje. Přesto lze zaznamenat výrazný odklon od přístupu, kde hraje stěžejní roli vyučující (tzv. teacher-oriented approach) směrem k přístupu zaměřenému na studenty (tzv. learner-centered approach), případně jejich kombinaci (ibid.).

Změny se týkají také kompetencí, kterými by moderní překladatelé měli disponovat. Tímto tématem se zabývá např. Klaudia Bednárová-Gibová (2018), která se ve svém příspěvku zabývá změnou stereotypů ve výuce překladu. „Příspěvek se zabývá zkoumáním měnících se stereotypů o překladu a překladatelích ve světle současných trendů z perspektivy pragmaticko-funkčních teorií a sociologie překladu. Cílem článku je problematizovat některé základní předpoklady teorie překladu a poukázat na možnosti, kterými by akademické studium mohlo citlivě reagovat na současné změny ve vnímání překladu a osobnosti překladatele.“ (Bednárová-Gibová, 2018, 6) V níže uvedené tabulce je uveden výběr měnících se stereotypů o překladatelských kompetencích, který autorka zpracovala ve vztahu k vývoji teorie překladu. Kompetence v levé části tabulky lze i v dnešní době stále považovat za platné, jelikož vlivem vývoje a požadavků trhu na překladatele dochází spíše k rozšiřování kompetencí než k jejich naprosté změně. Mezi aktuální kompetence současných překladatelů by měl patřit širší kulturní rozhled než dříve, stejně jako širší technologické schopnosti a dovednosti (Bednárová-Gibová, 2018).

**Tabulka 2: Mění se stereotypy o překladatelských kompetencích
(zdroj: Bednárová-Gibová, 2018)**

Dříve:	Dnes:
<ul style="list-style-type: none"> - překladatel jako bilingvní a bikulturní jedinec - lingvistické, sociolingvistické, diskurzní, strategické a mezikulturní znalosti a dovednosti - překlad výhradně do mateřského jazyka - znalost klasických lingvistických disciplín; odborná jazyková a stylistická příprava; odborné znalosti určitého oboru 	<ul style="list-style-type: none"> - překladatel jako interkulturní jedinec; moderní a renesanční člověk - pragmatické znalosti a dovednosti (nebo znalosti poskytovatele překladatelských služeb); digitální (nebo technologické), jazykové, sociolingvistické, diskurzní, strategické, mezikulturní a tematické znalosti a dovednosti - větší náklonnost k překladu do cizího jazyka - schopnost používat nástroje CAT a terminologické zdroje; reflexivní interpretace textu a jeho překladatelská analýza, korektury a týmová práce na projektu

Dalším bodem, který autorka uvádí, je větší náklonnost k překladu do cizího jazyka. Toto lze u menších jazyků, jako je čeština, považovat za velmi relevantní. Na rozvoj kompetence a větší zastoupení výuky překladu do cizího jazyka v kurikulu upozorňuje i Anthony Pym (2009) v článku *Translator Training*. V mezinárodním kontextu svá tvrzení opodstatňuje mimo jiné i tím, že skupiny studentů mohou být z důvodu výměnných programů a mobility studentů nehomogenní.

Další důležitou kompetencí je schopnost provádět revize či korektury a umět pracovat v týmu (Bednárová-Gibová, 2018). Vzhledem k tomu, že absolventi překladatelských oborů mohou mnohdy najít uplatnění jako překladatelé nebo projektoví manažeři v překladatelských agenturách, nemusí být jejich úkolem překládat texty od základu, nýbrž provádět revize či korektury a jako interní zaměstnanci zodpovídat za kvalitu výsledného textu. Podle Pyma (2009) dnes hraje revize textů stěžejní roli, a to z důvodu rozmachu nástrojů CAT, překladových pamětí, terminologických databází a z nich plynoucího způsobu práce překladatelů, kdy překlad neprobíhá ze souvislého textu, ale ze segmentovaných a „předpřeložených“ kusů textu. Na toto nebezpečí upozorňuje zejména v případě lokalizace. Nordová (2005, s. 212) v této souvislosti podotýká, že studenti překladatelství mnohdy postrádají dostatečnou znalost mateřského jazyka. Co se týče schopnosti pracovat v týmu, v případě interního překladatele ve firmě či agentuře se pravděpodobně jedná především o schopnost komunikace s kolegy, zatímco

v případě překladatele na volné noze půjde spíše o schopnost spolupráce v rámci crowdsourcingu.

Jak bylo zmíněno v úvodu práce, je diskutabilní, do jaké míry by vysokoškolské studium mělo být přizpůsobeno potřebám trhu. Někteří autoři (např. Pym, 2009; Gouadec, 2007; Schäffner, 2012) zastávají názor, aby klasický akademický styl výuky částečně ustoupil ve prospěch prakticky orientované výuky. Mackenzie (2004, s. 32) v článku na téma potřebných kompetencí překladatele uvádí, že v přípravě překladatelů bývá mnohdy opomíjena schopnost marketingu vlastních služeb. Bez potřebného marketingu, který propojí dodavatele překladatelských služeb s jejich odběratelem, se lze uchytit jen velmi obtížně. O zakomponování profesních prvků do kurikula magisterského programu hovoří i Schäffnerová (2012) v příspěvku na téma přípravy překladatelů na práci na reálném trhu. Níže je uveden výběr překladatelských kompetencí dle Schäffnerové (2012), rozdělený do samostatných kategorií:

Znalosti a dovednosti:

- postupy projektového managementu v překladatelských firmách
- mechanismy zajišťování kvality v překladatelských firmách
- rozdíly v práci překladatele na volné noze a interního překladatele
- právní a etické aspekty překladatelské profese
- manuální a elektronické nástroje a procesy související s překladem, projektovým managementem a spoluprací s klienty

Profesní dovednosti:

- aplikace získaných poznatků v pracovním životě
- zdokonalování mezilidských vztahů (jednání s klienty, práce v týmu)

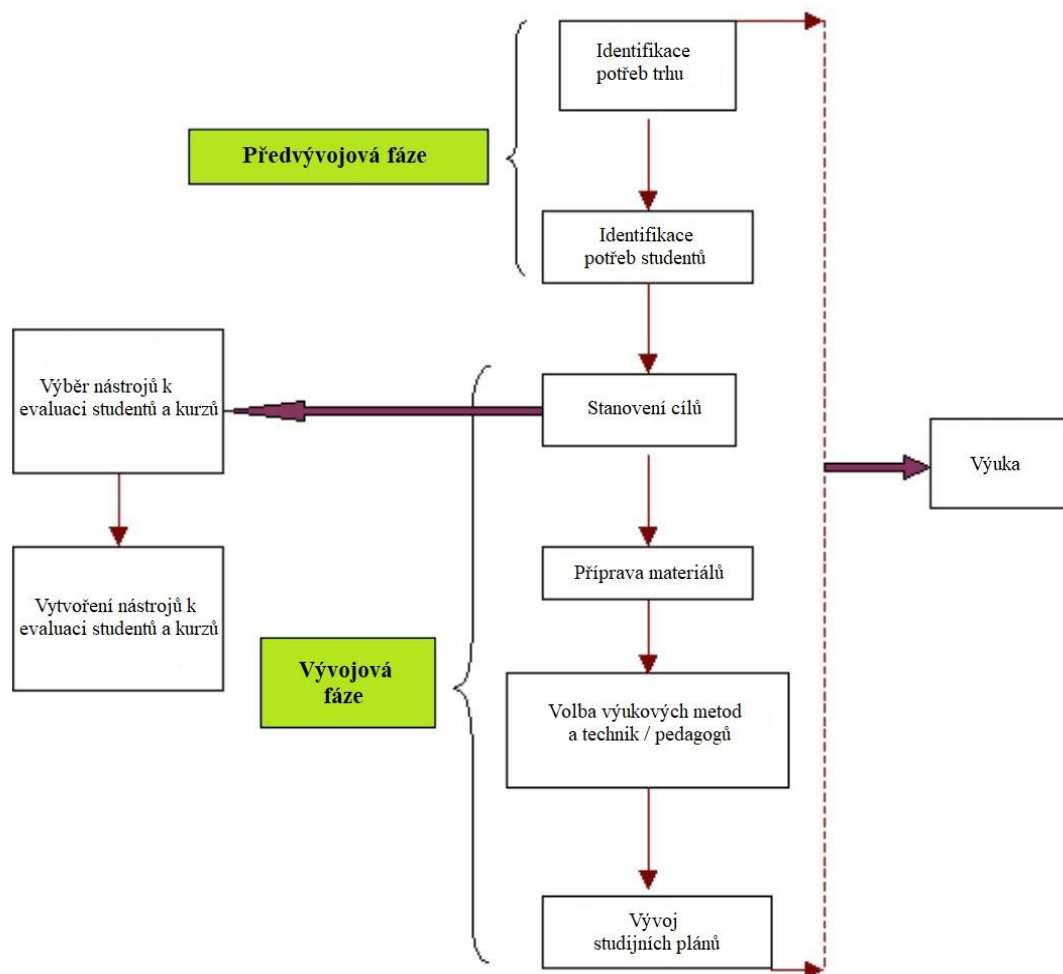
Obecně využitelné schopnosti:

- organizování času
- komunikační schopnosti (v ústní i psané podobě)
- poskytování a přijímání konstruktivní kritiky.

Přestože některé z výše uvedených bodů mohou působit obecně, je z nich zřejmý důraz na praktické schopnosti překladatelů. Kvůli stálému vývoji trhu a rozdílným požadavkům zaměstnavatelů je ovšem potřeba připustit, že je přizpůsobování studijních plánů velmi komplexní záležitost. Jak uvádí Novotná (2013), k tvorbě a přizpůsobování překladatelských a tlumočnických studijních programů je potřeba přistupovat s rozmyslem. Gabr (2001) ve svém článku o tvorbě a rozvoji

překladačského studijního programu navazuje na myšlenky Anthonyho Pyma a tvrdí, že při úpravách studijních programů je prvním krokem identifikace potřeb trhu, na níž navazuje identifikace potřeb studentů. Jak lze vyčíst z Gabrova schématu (viz obrázek 2), dalším krokem je stanovení cílů a výběr evaluačních nástrojů, příprava materiálů, volba výukových metod, technik a pedagogů, a na závěr vývoj studijních plánů.

Obrázek 2: Cyklus tvorby a rozvoje překladačského studijního programu (zdroj: Gabr, 2001)



Nordová (2005, s. 209) v souvislosti s výukou překladačství podotýká, že instituce poskytující překladačské vzdělání se po celém světě rapidně rozrůstají. Autorka se však zamýšlí nad tím, kdo budoucí překladače vyučuje. Naráží přitom na fakt, že požadavky na lektory a pedagogy překladačství nejsou nijak sjednoceny, stejně jako samotné postupy pro výuku překladačství (ibid.). Je otázkou, zda by určitá standardizace ve výuce překladačství byla přínosem, nebo naopak újmou. Gouadec (2007) však vidí situaci pozitivněji a podotýká, že nedostatek konzistentní a systematické

metodologie ve výuce překlada je postupně kompenzován empiričtějším stylem výuky a explicitněji stanovenými cíli a výstupy výuky.

4.2 Studium překlada a tlumočnictví anglického jazyka v České republice

Jak jsme již zmínili, obory, které jsou předmětem této práce, mají poměrně krátkou tradici. K historii anglistiky na Univerzitě Palackého se však váže např. postava velikána české translologie, Jiřího Levého. Jak se lze dočíst v předmluvě *Umění překlada* od Zuzany Jettmarové (2012, s. 5–6), Levý zde působil v letech 1950–1963. Anglistika na Masarykově univerzitě se zase může pochlubit působením světoznámého lingvisty Jana Firbase (MUNI, 2019). Milníkem výuky translologie v českém prostředí byl rok 1963, kdy byl profesorem Josefem Dubským, Ivanem Poldaufem a Josefem Václavem Bečkou založen Institut překlada a tlumočnictví na tehdejší Univerzitě 17. listopadu. Na začátku 90. let vznikl název *Ústav translologie*, který je na FF UK v Praze používán dodnes (ÚTRL, 2019).

V České republice se na výuku překlada a tlumočnictví anglického jazyka kromě tří zkoumaných oborů zaměřují i další studijní obory na jiných univerzitách, např. pod záštitou zmiňovaného ÚTRL. Zde se však na magisterském stupni jedná o výhradně dvouoborovou výuku, která kombinuje výuku překlada a tlumočnictví různých jazyků (ÚTRL, 2019). Proto obory vyučované na ÚTRL nejsou předmětem této diplomové práce. Vyhodnocení výsledků a zkoumání těchto oborů by mělo svá specifika, tudíž by mohlo v kombinaci se třemi zkoumanými obory dojít k určitému zkreslení celkových výsledků. Problematiku uplatnění absolventů ÚTRL lze na základě diplomové práce Novotné (2013) rovněž považovat za dobře zmapovanou. Výuka překlada anglického jazyka dále probíhá na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Zde je nabízen stejnojmenný obor jako na Masarykově univerzitě, tedy *Překlada anglického jazyka*, který lze studovat ve dvouoborové formě navazujícího magisterského studia (JČU, 2019). Kvůli dvouoborové formě studia, velmi krátké existenci oboru (teprve od roku 2017) a nízkému počtu dosavadních absolventů je i tento obor ponechán k budoucímu zkoumání. Pro účely této práce nám následně postačí bližší rozbor tří zkoumaných studijních oborů.

4.2.1 Studijní obor Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad

Magisterský obor *Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad* je vyučován na Filozofické fakultě Univerzity Palackého od roku 2011. Jedná se o jednooborové navazující studium, jemuž předchází bakalářský obor *Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad*. První absolventi magisterského oboru dokončili studium v roce 2013. Na následující straně je uveden studijní plán magisterského studia, který je rozdělen do několika tematických sekcí. Studijní plán magisterského oboru UPOL–ATP (tabulka 3) sestává ze sekce povinných předmětů, šesti sekcí povinně volitelných předmětů, sekce diplomových seminářů, státní závěrečné zkoušky a volitelných předmětů.

Studenti jsou v rámci studia povinni zvolit, zda chtějí plnit překladatelskou, nebo tlumočnickou praxi. Ke splnění překladatelské praxe je vyžadováno, aby studenti přeložili texty v rozsahu 15 000 slov a doložil praxi potřebnými dokumenty. Rozsah tlumočnické praxe činí 30 hodin, do nichž se započítává i čas strávený přípravou na tlumočnické zakázky. Zakázky či stáže na splnění překladatelské praxe si jsou studenti povinni obstarávat sami, zatímco tlumočnické zakázky bývají z části zprostředkovány vyučujícími z tlumočnické sekce.

Specifickým oddílem studijního plánu je tzv. vyrovnávací či kompenzační modul – ten je určen studentům, kteří neabsolvovali bakalářské studium oboru *Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad*, na který magisterský obor navazuje. Příchozím absolventům jiných oborů, potažmo jiných univerzit, jsou po dohodě s vyučujícím ze sekce ATP stanoveny předměty na doplnění základních znalostí z oblasti překladu a tlumočení. Na rozdíl od studijního plánu bakalářského studia neobsahuje magisterský obor žádný předmět zaměřený výhradně na výuku českého jazyka.

Dle údajů o studijním oboru mohou absolventi nalézt uplatnění jako překladatelé a tlumočníci v mezinárodních organizacích a firmách; jako překladatelé nebo editoři v nakladatelstvích; v diplomacii; ve státní správě, politice a neziskovém sektoru; případně ve školství jako učitelé (na všech typech škol od 2. stupně výše) (UPOL, 2019).

Tabulka 3: Studijní plán magisterského oboru UPOL–ATP, 2018 (zdroj: UPOL, 2019)

Povinné předměty	Povinně volitelné předměty: modul kulturních studií
Angloamerican Literature	Selected Chapters from American Culture
Kontrastivní gramatika pro překlad	Selected Chapters from American Culture
Teorie tlumočení 1	Selected Chapters from British Culture
Tlumočnický seminář 7	Selected Chapters from British Culture
Cultural Studies 2	Canadian Studies 1
Linguistic Analysis 1	Canadian Studies 2
Teorie překladu 1	Irish Studies 1
Překladatelský seminář 7	Irish Studies 2
Text Analysis 1	Scottish Studies 1
Teorie tlumočení 2	Scottish Studies 2
Comprehensive Exam C2	Povinně volitelné předměty: modul další
Komplexní zkouška	English Language 6
Teorie překladu 2	English Language 7
Vyrovňovací modul*	Didaktika 1
Povinně volitelné předměty: modul tlumočnicko – překladatelský	English for Special Purposes: exam
Počítačem podporovaný překlad 3	ESP I: Business English
Tlumočnický seminář 8	ESP II: Legal English 2
Překladatelský seminář 8	ESP 3: Terminology 1
Tlumočnický seminář 9	ESP 4: Terminology 2
Tlumočnický seminář 10	English Language 8
Překladatelský seminář 9	Didaktika 2
Překladatelský seminář 10	Právnícká angličtina
Povinně volitelné předměty: modul lingvistický	Povinně volitelné předměty: modul praxe
Pronunciation Variants in English	Tlumočnická praxe 3
Functional Styles in English	Překladatelská praxe 3
Corpus Linguistics 1	Předměty státní závěrečné zkoušky
Lexical Semantics	Anglický jazyk
Terminologie 2	Teorie překladu a tlumočení
Text Linguistics	Předměty související s diplomovou prací
Historical Development of English	Diplomový seminář ATP
Introduction to Pragmatics	MA Thesis
English Syntax	Diplomový seminář překladatelský 2
Povinně volitelné předměty: modul literární	Diplomový seminář překladatelský 3
Angloam. literatura v českých překladech	Diplomový seminář tlumočnický 2
American Literature after 1945	Diplomový seminář tlumočnický 3
Contemporary American Literature	Povinně volitelné předměty: modul vyrovnávací
Theory of Literary Interpretation	Výběr (dle profilu studenta): English Language 1, Kontrastivní gramatika pro překlad, Teorie a metodika tlumočení 2, Tlumočnický seminář 1, Tlumočnický seminář 3, Tlumočnický seminář 4, Počítačem podporovaný překlad 1, Teorie a metodika překladu 2, Překladatelský seminář 1, Překladatelský seminář 2.
Theory of Literary Interpretation	
Introd. to the Study of Literature	
British Literature up to 1880	

4.2.2 Studijní obor Překladařství anglického jazyka

Magisterský obor *Překladařství anglického jazyka* je vyučován na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity od roku 2008. Studium navazuje na bakalářský obor *Anglický jazyk a literatura* a lze jej absolvovat v jednooborové i dvouoborové formě, která nabízí několik možných kombinací (MUNI, 2019). První absolventi magisterského oboru dokončili studium v roce 2010. Studijní plán oboru MUNI-PAJ (tabulka 4) se skládá z povinných, povinně volitelných, volitelných předmětů a předmětů souvisejících s diplomovou prací. V popisu studijního oboru je uvedeno: „Důraz je kladen na technický (neliterární) překlad. Program zahrnuje také podstatnou prakticky orientovanou složku studia, jejímž prostřednictvím vychovává absolventy pro řadu překladařských specializací (včetně institucionálního překladu, práce na volné noze, titulkování, lokalizace apod.).“ (MUNI, 2019)

Ve srovnání se dvěma zbylými obory je obor MUNI-PAJ specifický tím, že studenti v rámci studijního plánu nejsou povinni absolvovat překladařskou ani tlumočnickou praxi. Jak napovídá název oboru a informace o studijním programu, jedná se o obor orientovaný spíše překladařským směrem: „Program nabízí pouze základy tlumočení a možnou specializaci na tlumočení ponechává dalšímu profesnímu rozvoji absolventů.“ (MUNI, 2019) Vedle samostatné práce jako překladařé a/nebo tlumočníci mohou absolventi nalézt uplatnění například v oblasti řízení překladařských a redakčních projektů, lokalizace, titulkování, v zahraničních institucích, veřejnosprávních institucích či mezinárodních organizacích (MUNI, 2019).

Tabulka 4: Studijní plán magisterského oboru MUNI–PAJ, 2018 (zdroj: MUNI, 2019)

Povinné předměty	Volitelné předměty
Zkouška z anglického jazyka	Teorie literatury a kultury I
Ústní zkouška z anglického jazyka	Teorie literatury a kultury II
Praktické a technické aspekty překladu	Historický vývoj angličtiny
Analýza textu a diskurzu	Sémantika: anglická slovesa
Teorie překladu I.	Výslovnostní podoby angličtiny
Teorie překladu II - aplikace	Sémantika: větná semantika
Stylistika pro překladatele AJ	Pragmatika: Význam v kontextu
Obscené tendence v překladu	Stylistika: Jazyk v médiích
Překlad v prostředí internetu	Forenzní lingvistika: anglický jazyk v právním kontextu
Technický překlad	Sociolingvistické dovednosti: Akademická mluva
Kurz správného psaní pro nebohemisty	Sociolingvistika: Dimenze interkulturní komunikace
Povinně volitelné předměty	Výslovnostní podoby americké angličtiny
Sémantika: anglická slovesa	Analýza jazyka mluvených médií
Výslovnostní podoby angličtiny	Současné britské spisovatelky
Sémantika: větná semantika	Iris Murdoch: spisovatelka a filozofka
Pragmatika: Význam v kontextu	Teorie Biografie
Stylistika: Jazyk v médiích	Dramatik Tom Stoppard
Forenzní lingvistika: anglický jazyk v právním kontextu	Dramatik Arthur Miller
Sociolingvistické dovednosti: Akademická mluva	John Milton's 'Paradise Lost' and the British Civil War
Výslovnostní podoby americké angličtiny	Současné indiánské komunity
Překlad dětské literatury	Občanská a lidská práva: srovnávací pohled
Carollova "Alice" v češtině	Philip K. Dick on Screen
Styl a překlad	Překlad dětské literatury
Kultivace překladatelských kompetencí	Carollova "Alice" v češtině
Překlad podporovaný počítačem	Styl a překlad
Překladový projekt	Identita a alterita v literatuře a kultuře - teorie, metodologie, analýza
Překladový projekt - titulkování	Kulturní perspektivy kolonizace severní ameriky
Překlad: mezní případy, aktuální dění	Regionální anglofonní kultury severoamerického areálu
Právní překlad	Diplomová práce
Vybrané kapitoly v překladu do angličtiny	Seminář k magisterské diplomové práci I
Lokalizace softwaru v praxi	Seminář k magisterské diplomové práci II
Překlad marketingových textů	Magisterská diplomová práce

4.2.3 Studijní obor Angličtina pro překladatelskou praxi

Magisterský obor *Angličtina pro překladatelskou praxi* byl vyučován na Filozofické fakultě Ostravské univerzity v letech 2012–2019. Toto jednooborové studium navazovalo na bakalářské studijní obory *Anglický jazyk a literatura* a *Angličtina ve sféře podnikání* (OSU, 2019). První absolventi magisterského oboru dokončili studium v roce 2014. Z důvodu skončení akreditace v roce 2019 došlo ke změně oboru. Ten je nyní veden pod názvem *Anglická filologie – Angličtina pro překlad* a nabízí čtyři formy studia (Complectus, Maior, Minor, Specializace – Angličtina pro překlad) (OSU, 2019). Během změny akreditace doznal změn i studijní plán oboru. Původní studijní plán oboru OSU–APP je uveden na následující straně (tabulka 5). Evaluace studia absolventy, která proběhne v rámci dotazníkového šetření této práce, nebude v tomto případě zcela přenositelná na novou verzi studijního oboru, nicméně i přesto může mít přínos především pro vyučující, kteří jsou s rozdílnými verzemi studijních plánů seznámeni. U oboru i nadále platí, že jsou studenti v rámci studijního plánu povinni splnit překladatelskou praxi v rozsahu 35 normostran. Praxe bývá studentům z části zajišťována katedrou, z části si ji mohou zajišťovat sami. „Naši studenti pravidelně překládají například pro Janáčkovu filharmonii, Národní divadlo moravskoslezské, Planetárium Ostrava, Kulturní klub Fiducia, muzea Dolní oblasti Vítkovice, pro agenturu Top Lingva, agenturu Slůně atd. Současně si mohou studenti zvolit místo praxe i sami a zaslat ho předem garantovi ke schválení.“³

³ E-mailová komunikace s vyučující z překl. sekce KAA OSU Mgr. Renátou Tomáškovou, Dr.

Tabulka 5: Studijní plán magisterského oboru OSU–APP, 2018 (zdroj: OSU, 2019)

Povinné předměty	Současná britská povídka
Jazyková typologie	Didaktika anglického jazyka 1
Jazyková interference	Didaktika anglického jazyka 2
Překladatelská analýza textu	Americké etnické literatury
Překladatelská propedeutika 1	Překlad v evropském kontextu
Textová lingvistika	Genderová studia 1
Teorie překladu 1	Genderová studia 2
Spisovný jazyk a jazyková kultura	Úvod do studia góštšiny
Čeština pro překladatele (lex., styl.)	Kalifornský sen
Diplomový seminář 1	Překlad komerčně-propagačních textů
Kontrastivní analýza	Vybrané kapitoly z literatury 1
Překladatelská propedeutika 2	Vybrané kapitoly z literatury 2
Terminologie a překlad odborného textu	Lingvistická antropologie
Teorie překladu 2	Lingvistická charakteristika
Odborná překladatelská praxe	Lexikografie
Počítačem podporovaný překlad	Domorodé jazyky a kult. Sever. Ameriky 1
Překlad do cizího jazyka 1	Domorodé jazyky a kult. Sever. Ameriky 2
Diplomový seminář 2	Neologismy v angličtině
Interkulturní komunikace	Jazyk a neverbální komunikace
Kulturní aspekty překladu	Kapitoly z amerických studií
Pragma. a socioling. aspekty překladu	Kapitoly z britských studií
Překlad do cizího jazyka 2	Práce s literárními texty
Diplomový seminář 3	Sémantika
Úvod do soudního překladu	Slovotvorba
SZZ-část-Angličtina pro překlad. Praxi	Základy tlumočnické praxe
Povinně volitelné předměty	Základy tlumočnické praxe 2
Metodika výuky angličtiny pro dospělé	Tvorba materiálů pro jazykovou výuku
Anglická divadelní skupina 1	Vývoj britské architektury
Anglická divadelní skupina 2	Vývoj britského dramatu
Anglická divadelní skupina 3	Vývoj výtvarného umění v Británii
Anglická divadelní skupina 4	Povídka amerického Jihu
Anglická divadelní skupina 5	Teorie a praxe překladu umělecké liter.
Anglická divadelní skupina 6	Rasa, kultura a politika v USA a VB
Hry v jazykovém vyučování	Americká ekologická poezie
Konverzace pro pokročilé	Etika vědy
Kulturně-literární seminář	Lingvistický seminář
Lingvistický seminář	Filozofie vědy
Americká alternativní kultura	Základy audiovizuálního překladu
Afroamerická literatura 1	Volitelné předměty
Afroamerická literatura 2	Interkult. komun. v praxi: buddy program
Americká židovská literatura 1	Kinematografie anglicky mluvících zemí
Americká židovská literatura 2	Kinematografie anglicky mluvících zemí 2

5 Výzkum na základě dotazníkového šetření

5.1 Vymezení pojmů

V empirické části budou použity pojmy *absolventi oboru MUNI–PAJ*, *absolventi oboru OSU–APP* a *absolventi oboru UPOL–ATP*, kterými jsou pro potřeby této práce označováni absolventi a absolventky zkoumaných oborů, a tedy *Překladařství anglického jazyka* (MUNI), *Angličtina pro překladařskou praxi* (OSU) a *Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad* (UPOL), kteří absolvovali studium v období od vzniku těchto oborů do roku 2019.

Rovněž je používán pojem *uplatnění absolventů*. Zde jako základ poslouží definice Nekudy a Sirovátky (2012, s. 13) a Novotné (2013, s. 61): „[Tímto pojmem] rozumíme jak přechod tzv. ‚čerstvých absolventů‘ (tzn. absolventů přibližně do dvou let po ukončení studia) na trh práce bezprostředně či krátce po ukončení studia [...], tak aktuální profesní situaci a průběh profesní dráhy absolventů, od jejichž ukončení studia již uplynula delší doba.“ Tohoto výzkumu se mohli zúčastnit jak absolventi pracující takřka deset let, tak čerství absolventi, kteří se na pracovním trhu pohybují teprve několik měsíců.

5.2 Výzkumné otázky

Dotazníkové šetření, které obsahovalo celkem 45 otázek, se soustředilo na níže uvedené výzkumné otázky. Výzkumné otázky z části vycházejí z šetření Evy Novotné (2013), z části jsou doplněny vlastními výzkumnými otázkami, které v současné době a ve vztahu ke zkoumaným studijním oborům lze považovat za relevantní. Výzkumné otázky jsou rozděleny do čtyř tematických bloků.

1. Uplatnění a profesní profil absolventů oboru překladařství a tlumočnictví

- Jaká je současná sociálně-ekonomická situace absolventů? Působí v zaměstnaneckém poměru, nebo soukromě podnikají?
- V jakém oboru (případně kombinaci oborů) absolventi působí?
- Je překladařská a/nebo tlumočnická činnost hlavním zdrojem příjmu absolventů?
- Do jaké míry se absolventi během své profesní dráhy věnují překladařství a tlumočnictví a nakolik i jiným oborům?
- Jaké jsou důvody absolventů k práci mimo vystudovaný obor?

- Jak dlouho absolventi hledali první zaměstnání nebo po jaké době si zajistili stabilní příjem podnikáním?
- Jak vysoký je jejich příjem z hlavní pracovní činnosti?
- Jsou absolventi jmenováni soudním tlumočnickem/tlumočnicí?
- Jaký mají absolventi názor na podmínění překladatelské a/nebo tlumočnické činnosti prostřednictvím tzv. vázané živnosti?

2. Práce a podmínky překladatelů pracujících jako OSVČ nebo na základě autorského zákona

- Jaké jsou zdrojové a cílové jazyky překladatelů?
- Jakým oblastem překladu se nejčastěji věnují?
- Do jaké míry spolupracují s překladatelskými agenturami?
- Kolik normostran měsíčně překládají?
- Jaké způsoby sebeprezentace a propagace využívají?
- Co považují za nejakutnější problém aktuálního trhu s překlady?
- Jaká je jejich nejnížší sazba za normostranu překladu?
- Do jaké míry využívají nástroje CAT a MT?

3. Práce a podmínky tlumočnicků pracujících jako OSVČ nebo na základě autorského zákona

- Jaké jsou zdrojové a cílové jazyky tlumočnicků?
- Do jaké míry spolupracují s překladatelskými a tlumočnickými agenturami?
- Pro jaké přímé klienty nejčastěji tlumočí?
- Jakým druhům tlumočení se věnují?
- Jak se jim daří získávat dostačující podklady k přípravě na tlumočení?

4. Hodnocení absolvovaného studia

- Jak absolventi hodnotí zastoupení jednotlivých kategorií předmětů ve studijním plánu?
- Uvítali by absolventi výuku s menším množstvím teorie a větším množstvím praxe?
- Setkali se absolventi během plnění překladatelské a/nebo tlumočnické praxe s nějakými problémy?
- Jaký obor studia by zvolili v případě možnosti opakované volby vzdělávací dráhy?

- Jak se absolventi cítí připraveni na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze z hlediska překladatelských a/nebo tlumočnických znalostí a dovedností?
- Jak se absolventi cítí připraveni na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze z hlediska administrativy, cenotvorby, marketingu či propagace?
- Účastnili se absolventi během studia zahraničního pobytu či stáže?
- Mají absolventi nějaké nápady či připomínky, jak vylepšit vystudovaný obor?

5.3 Metodologie výzkumu

5.3.1 Populace

Populací tohoto výzkumu jsou absolventi výše zmiňovaných oborů, kteří ukončili studium v letech 2010–2019. Níže jsou uvedeny údaje o počtech absolventů a zastoupení žen a mužů v jednotlivých oborech. Údaje o počtu absolventů oboru MUNI–PAJ jsme získali ze seznamu absolventů a závěrečných prací v internetovém informačním systému Masarykovy univerzity. Správnost údajů byla dále potvrzena vyučující z oboru MUNI–PAJ Mgr. Renatou Kamenickou, Ph.D. prostřednictvím e-mailové komunikace, proto by se mělo jednat o odpovídající počty absolventů (viz tabulka 6).

Tabulka 6: Celkový počet absolventů oboru MUNI–PAJ (zdroj: MUNI, 2019)

Rok ukončení studia (MUNI–PAJ)	Ženy	Muži	Celkem
2010	3	0	3
2011	4	1	5
2012	24	2	26
2013	11	3	14
2014	12	2	14
2015	11	4	15
2016	9	3	12
2017	17	3	20
2018	7	7	14
2019	10	5	15
Celkem	108; (78,3%)	30; (21,7%)	138; (100,0%)

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že s výjimkou prvních tří absolventských ročníků jsou počty absolventů poměrně rovnoměrně rozloženy napříč jednotlivými roky. Obor MUNI–PAJ do současné chvíle vyprodukoval 138 absolventů. Velmi zajímavě ovšem působí statistika zastoupení mužů a žen. Z celkových 138 absolventů je

108 žen (78,3 %), zatímco mužů je pouze 30 (21,7 %). Statistika tedy ukazuje značnou feminizaci absolventů tohoto oboru.

Údaje o počtu absolventů oboru OSU–APP se podařilo získat prostřednictvím Databáze vysokoškolských kvalifikačních prací Ostravské univerzity. Údaje tedy nemusí být zcela závazné, jejich správnost nám ale byla potvrzena vyučující z oboru OSU–APP Mgr. Renátou Tomáškovou, Dr. prostřednictvím e-mailové komunikace. Obor vyučovaný na Ostravské univerzitě má doposud 105 absolventů, z nichž je 86 žen (81,9 %) a 19 mužů (18,1 %) (viz tabulka 7). Znovu je tedy zřejmá značná feminizace.

Tabulka 7: Celkový počet absolventů oboru OSU–APP (zdroj: OSU, 2019)

Rok ukončení studia (OSU–APP)	Ženy	Muži	Celkem
2014	5	1	6
2015	16	2	18
2016	21	2	23
2017	12	3	15
2018	19	7	26
2019	13	4	17
Celkem	86; (81,9 %)	19 (18,1 %)	105; (100,0 %)

Co se týče oboru UPOL–ATP, zde se nám po souhlasu proděkana pro studijní a sociální záležitosti podařilo získat údaje o počtu absolventů prostřednictvím studijního oddělení Filozofické fakulty UPOL. Získané počty absolventů neplatí pro samostatné roky, jako tomu je ve výše uvedených tabulkách, ale pro akademické roky (např. 2012/13, 2013/14 atd.). Počty absolventů však lze považovat za zcela závazné. Obor UPOL–ATP doposud vyprodukoval 75 absolventů. Z hlediska zastoupení mužů a žen je situace podobná jako u výše uvedených oborů. Mezi absolventy je 57 žen (76 %) žen a 18 mužů (24 %). Feminizace absolventů oboru překladatelství a tlumočnictví se tak potvrdila i v tomto případě. Přesné počty absolventů oboru UPOL–ATP jsou uvedeny v tabulce 8.

Tabulka 8: Celkový počet absolventů oboru UPOL–ATP (zdroj: Studijní oddělení FF UPOL)

Rok ukončení studia (UPOL–ATP)	Ženy	Muži	Celkem
2012/13	9	1	10
2013/14	3	0	3
2014/15	4	4	8
2015/16	10	3	13
2016/17	15	3	18
2017/18	11	3	14
2018/19	5	4	9
Celkem	57; (76,0 %)	18; (24,0 %)	75; (100,0 %)

Celkový počet absolventů tří zkoumaných oborů činí 318. Celkové počty a zastoupení mužů a žen jsou uvedeny v tabulce 9.

Tabulka 9: Celkový počet absolventů – všechny obory
(zdroj: MUNI 2019; OSU 2019; Studijní oddělení FF UPOL)

Obor	Ženy	Muži	Celkem
MUNI-PAJ	108	30	138
OSU-APP	86	19	105
UPOL-ATP	57	18	75
Celkem	251 (78,9 %)	67 (21,1%)	318 (100 %)

5.3.2 Struktura dotazníku

Použitý dotazník z části replikoval otázky z výzkumu Evy Novotné (2013), z části jsme použili otázky vlastní. Sestavení dotazníku jsme konzultovali prostřednictvím e-mailu přímo s autorkou. Dotazník Novotné (2013) obsahoval 65 otázek a kladl si za cíl získat odpovědi na 5 tematických okruhů výzkumných otázek. Doporučení Evy Novotné se týkala jak zkrácení dotazníku, který po zkušenosti považovala za příliš obsáhlý, tak zúžení počtu tematických okruhů výzkumných otázek z důvodu subjektivity, nízké vypovídací hodnoty a problematického vyhodnocení. Autorka doporučila zaměřit se na 1) aktuální postavení absolventů na pracovním trhu, 2) způsob práce překladatelů a tlumočnicků na volné noze, případně 3) hodnocení studia, čímž potvrdila původní záměry této práce. Při sestavování dotazníku jsme vycházeli z publikací Gavory (2002) a Řezankové (2007). Dotazník obsahoval celkem 45 otázek. Dotazník byl zpracován pomocí služby Formuláře Google (Google Forms), kde jsme využili větvení dotazníku na základě odpovědí respondentů. Dotazník obsahoval dvě povinné otázky týkající se vystudovaného oboru a ukončení studia, zbylých 43 otázek bylo nepovinných. Dotazník obsahoval jak uzavřené otázky, tak polootevřené a jednu otevřenou otázku (Čihák, 2014, s. 9).

Dotazník je k dispozici v plném znění v příloze této práce. Otázky byly rozděleny do následujících bloků:

- Blok otázek pro všechny absolventy
- Blok otázek pro absolventy s pracovními zkušenostmi
- Blok otázek pro absolventy s překladatelskými a/nebo tlumočnickými zkušenostmi
- Blok otázek pro překladatele a překladatelky, kteří pracují/pracovali jako OSVČ nebo na základě autorského zákona (tento blok mohli vyplnit i ti, kdo se překladatelství již nevěnují, ale v minulosti se mu věnovali)

- Blok otázek pro tlumočníky a tlumočnice, kteří pracují/pracovali jako OSVČ nebo na základě autorského zákona (tento blok mohli vyplnit i ti, kdo se tlumočnictví již nevěnují, ale v minulosti se mu věnovali)
- Hodnocení studia
- Doplňující informace

5.3.3 Sběr dat

Sběr dat proběhl formou anonymního dotazníku, který jsme zpracovali pomocí služby Formuláře Google (Google Forms). Sběr dat proběhl na podzim roku 2019. K rozšíření dotazníku mezi respondenty jsme využili následující způsoby:

- *Elektronická pošta*: S pomocí vyučujících z jednotlivých oborů jsme dotazník absolventům rozeslali prostřednictvím e-mailových zpráv.
- *Sociální síť Facebook – stránky kateder anglistiky a amerikanistiky*: S pomocí vyučujících z příslušných oborů a správců katederních stránek na Facebooku se podařilo dotazník zveřejnit na následujících stránkách: *Překlad na KAA FF MU, Katedra anglistiky a amerikanistiky, FF OU, Katedra anglistiky a amerikanistiky (UPOL)*.
- *Sociální síť Facebook – osobní komunikace s absolventy*: absolventy jsme oslovili prostřednictvím soukromých zpráv (jednalo se především o absolventy oboru UPOL–ATP, jejichž kontakty jsme disponovali).
- *Sociální síť Facebook – skupiny sdružující studenty jednotlivých ročníků*: V současné době je zvykem, že si studenti konkrétního ročníku nebo oboru zakládají na Facebooku vlastní skupinu, která slouží k hromadné komunikaci. Pomocí klíčových slov se nám podařilo vyhledat několik takových skupin a získat do nich přístup. V těchto skupinách byl dotazník zveřejněn. Následně jsme některé členy oslovili také prostřednictvím soukromých zpráv.
- *Sociální síť Facebook – skupiny sdružující překladatele a tlumočnický*: Dotazník byl dále zveřejněn v sedmi skupinách, které slouží jako diskuzní fóra a/nebo profesní skupiny překladatelů a tlumočnicků na volné noze.

5.3.4 návratnost dotazníku

Stanovení návratnosti dotazníku bohužel není možné, jelikož nelze zjistit, kolik potenciálních respondentů se nám podařilo jednotlivými způsoby oslovit. Rovněž není možné zjistit, jakým způsobem se někteří z respondentů o výzkumu dozvěděli.

Kromě výše uvedených důvodů je potřeba zmínit, že se skupiny členů na sociální síti Facebook částečně překrývají, tudíž se k nim dotazník dostal více způsoby.

5.3.5 Zpracování dat

Pomocí služby Formuláře Google (Google Forms) jsme odpovědi respondentů exportovali a uložili ve formátu „.xlsx“, abychom se souborem mohli pracovat v programu Microsoft Excel 2010. Následně jsme v souboru provedli potřebné změny, aby byl kompatibilní s programem IBM SPSS Statistics. Program IBM SPSS Statistics jsme využili především k tvorbě tzv. křížových neboli kontingenčních tabulek, vyhodnocování vícečetných odpovědí, u některých otázek pak k provedení tzv. testu dobré shody neboli Chí-kvadrát testu (Petr, 2012; Šafr, 2010a a 2010b). S kontingenčními tabulkami jsme poté znovu pracovali v programu Microsoft Excel 2010, kde jsme přistoupili k tvorbě sloupcových, pruhových a výsečových grafů. Forma zpracování dat se odvíjela od počtu a složitosti prezentovaných údajů, ale také od toho, zda jsou odpovědi respondentů prezentovány zvlášť za jednotlivé obory, nebo jako celek, kdy jsou všechny odpovědi respondentů sloučeny. V případech, kdy jsou výsledky prezentovány za jednotlivé obory, jsou výsledky uvedeny spíše v kontingenčních tabulkách, v nichž je pro přehlednost barevně zvýrazněna jedna či dvě nejvyšší hodnoty. U otázek, kdy jsou výsledky prezentovány jako celek bez ohledu na obory, případně u otázek, na které odpověděl pouze nízký počet respondentů nebo u kterých nebylo podstatné odpovědi rozlišovat dle oboru, jsou výsledky nejčastěji prezentovány ve sloupcových grafech (především sekce pro překladatele a tlumočníky na volné noze).

5.3.6 Reprezentativita vzorku

Na základě zvolených metod se v případě této práce nejedná o tzv. náhodný výběr jednotlivých prvků, jehož předpokladem je, že všechny prvky disponují stejnou pravděpodobností, že budou vybrány (Chrásková, 2006, s. 19). Protože se nám nepodařilo shromáždit kontaktní informace všech absolventů, jedná se o *záměrný výběr*, kdy o výběru respondenta rozhoduje „buď úsudek výzkumníka, nebo úsudek zkoumané osoby“ (ibid., s. 22). Dotazníkové šetření v této práci spadá do podkategorie tzv. *anketního výběru*, kdy se respondenti stávají součástí výběru na základě vlastního rozhodnutí (ibid.).

V níže uvedených tabulkách (tabulka 16–19) uvádíme zastoupení respondentů ve srovnání s celkovými počty absolventů jednotlivých oborů. Prostřednictvím dotazníkového šetření se nám podařilo získat odpovědi 43 ze 138 absolventů oboru MUNI–PAJ (31,2 %); odpovědi 28 ze 105 absolventů oboru OSU–APP (26,7 %); a odpovědi 53 ze 75 absolventů oboru UPOL–ATP (70,7 %). Celkově se tak podařilo shromáždit odpovědi 124 respondentů z celkových 318, tedy obstojných 38,6 %. Počty respondentů z jednotlivých let a jednotlivých oborů jsou uvedeny v tabulkách 10–13. Nejvíce respondentů pocházelo z let 2016–2019.

Tabulka 10: Zastoupení respondentů ve srovnání s populací – obor MUNI–PAJ
(zdroj: vlastní výpočty)

Rok ukončení studia (MUNI–PAJ)	Vzorek	Populace	Vzorek/populace
	Počet	Počet	%
2010	1	3	33,3
2011	2	5	40,0
2012	4	26	15,4
2013	2	14	14,3
2014	2	14	14,3
2015	2	15	13,3
2016	4	12	33,3
2017	12	20	60,0
2018	6	14	42,9
2019	8	15	53,3
Celkem	43	138	31,2

Tabulka 11: Zastoupení respondentů ve srovnání s populací – obor OSU–APP
(zdroj: vlastní výpočty)

Rok ukončení studia (OSU–APP)	Vzorek	Populace	Vzorek/populace
	Počet	Počet	%
2014	3	6	50,0
2015	3	18	16,7
2016	3	23	13,0
2017	5	15	33,3
2018	10	26	38,4
2019	2	17	11,8
Vyplněn neplatný rok	2		
Celkem	28	105	26,7

Tabulka 12: Zastoupení respondentů ve srovnání s populací – obor UPOL–ATP
(zdroj: vlastní výpočty)

Rok ukončení studia (UPOL–ATP)	Vzorek	Populace	Vzorek/populace
	Počet	Počet	%
2013	5	10 (2012/13)	50,0
2014	5*	3 (2013/14)	100,0*
2015	3	8 (2014/15)	37,5
2016	12	13 (2015/16)	92,3
2017	10	18 (2016/17)	55,6
2018	6	14 (2017/18)	42,9
2019	9	9 (2018/19)	100,0
Vyplněn neplatný rok	3		
Celkem	53	75	70,7

Tabulka 13: Zastoupení respondentů ve srovnání s populací – všechny obory
(zdroj: vlastní výpočty)

Obor	Vzorek	Populace	Vzorek/populace
	Počet	Počet	%
MUNI–PAJ	43	138	31,2
OSU–APP	28	105	26,7
UPOL–ATP	53	75	70,7
Celkem	124	318	38,6

6 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

6.1 Základní charakteristiky respondentů

Dříve než přejdeme k údajům o uplatnění a profesním profilu absolventů, uvádíme informace o současném místě bydliště respondentů (tabulka 14). Zjišťovali jsme, zda absolventi pobývají v České republice, nebo v zahraničí. Z tabulky je patrné, že 92,7 % dotázaných žije v současnosti v České republice. V zahraničí žije pouze 8 dotázaných, tj. 6,5 %. Největší podíl osob, které žijí v zahraničí, tvoří absolventi oboru MUNI–PAJ, kterých v zahraničí žije 11,6 %.

Tabulka 14: Současné bydliště respondentů dle vystudovaného oboru (zdroj: vlastní výpočty)

		Kde v současné době žijete?			Celkem
		V České republice	V zahraničí	Neuvedeno	
Vystudovaný obor:	MUNI–PAJ	38; (88,4 %)	5; (11,6 %)	0; (0 %)	43; (100 %)
	OSU–APP	26; (92,9 %)	1; (3,6 %)	1; (3,6 %)	28; (100 %)
	UPOL–ATP	51; (96,2 %)	2; (3,8 %)	0; (0 %)	53; (100 %)
Celkem		115; (92,7 %)	8; (6,5 %)	1; (0,8 %)	124; (100 %)

Abychom měli představu o studijním pozadí respondentů, zahrnuli jsme do dotazníku také otázku týkající se oboru, z něhož absolventi získali bakalářský titul. Rovněž nás zajímalo, kolik je mezi absolventy oboru UPOL–ATP těch, kteří získali bakalářský titul z oboru překladatelství a tlumočnictví – lze totiž předpokládat, že se jedná o absolventy bakalářského studia *Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad*, které bylo svou specializací ve zkoumaném období na bakalářské úrovni v ČR ojedinělé, a na které magisterské studium přímo navazuje. V tabulce 15 vidíme, že nejčastěji respondenti vystudovali „Příbuzný obor související s cizími jazyky“. Tento obor celkově studovalo 82 respondentů, tj. 66,1 %. Obor „Překladatelství a/nebo tlumočnictví“ studovalo 30 respondentů, tj. 24,2 %. Studenti oboru MUNI–PAJ nejčastěji studovali „Příbuzný obor související s cizími jazyky“ (36 respondentů; 83,7 %). Studenti oboru OSU–APP také nejčastěji studovali „Příbuzný obor související s cizími jazyky“ (22 respondentů; 78,6 %). Nabízí se možnost, že se jednalo o bakalářské obory totožných kateder a univerzit, na které magisterské obory překladatelství navazují. Studenti oboru UPOL–ATP nejčastěji studovali „Překladatelství a/nebo tlumočnictví“ (26 respondentů; 49,1 %), zde se tedy s velkou pravděpodobností jedná o studenty pokračující ze zmiňovaného bakalářského studia.

**Tabulka 15: Počet respondentů dle oboru bakalářského studia a vystudovaného oboru
(zdroj: vlastní výpočty)**

	Z jakého oboru jste získal(a) bakalářský titul?						Celkem
	Překladatelství a/nebo tlumočnictví	Překladatelství a/nebo tlumočnictví, Jiný obor	Příbuzný obor související s cizími jazyky	Příbuzný obor související s cizími jazyky, Jiný obor	Jiný obor	Neuvedeno	
MUNI–PAJ	2; (4,7 %)	1; (2,3 %)	36; (83,7 %)	2; (4,7 %)	2; (4,7 %)	0; (0 %)	43; (100 %)
OSU–APP	2; (7,1 %)	0; (0 %)	22; (78,6 %)	3; (10,7 %)	0; (0 %)	1; (3,6 %)	28; (100 %)
UPOL– ATP	26; (49,1 %)	0; (0 %)	24; (45,3 %)	0; (0 %)	3; (5,7 %)	0; (0 %)	53; (100 %)
Celkem	30; (24,2 %)	1; (0,8 %)	82; (66,1 %)	5; (4 %)	5; (4 %)	1; (0,8 %)	124; (100 %)

6.2 Uplatnění a profesní profil absolventů oboru překladatelství a tlumočnictví

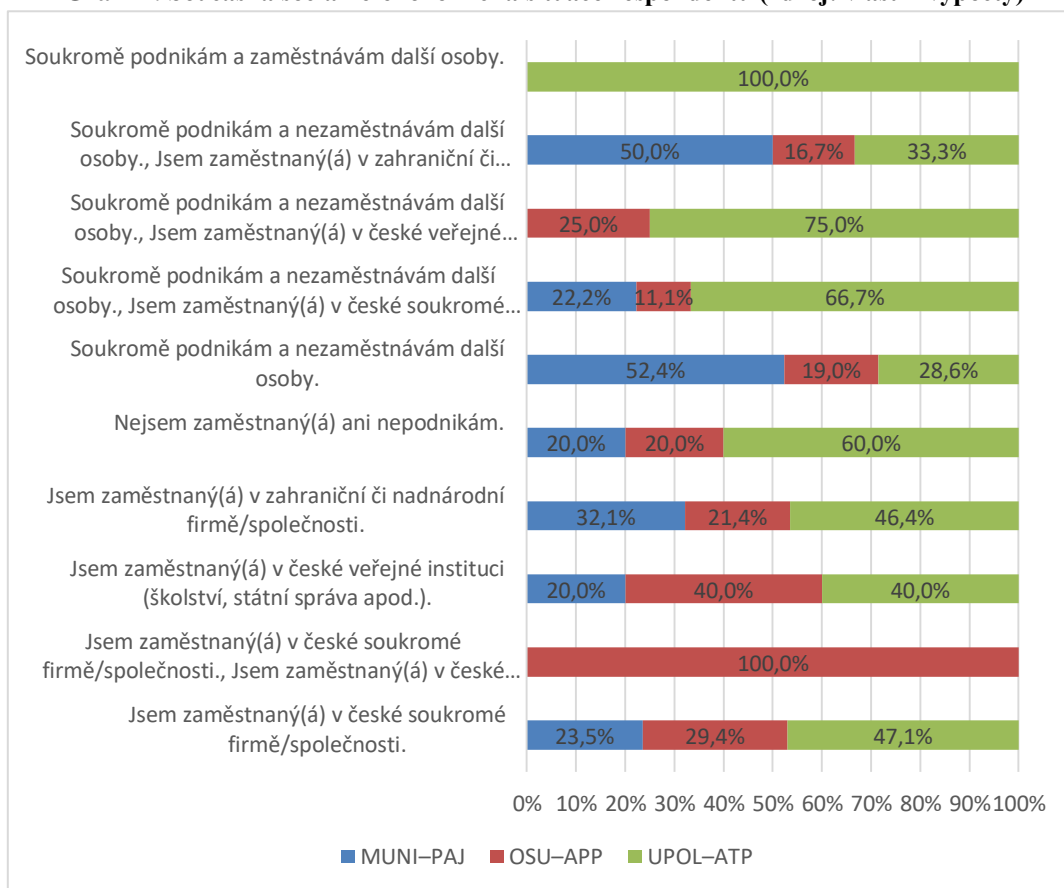
V této části se zaměříme na otázky související s pracovními zkušenostmi a profesní dráhou absolventů. Předtím než jsme se respondentů dotázali, jaká je jejich sociálně ekonomická situace, zjišťovali jsme, zda mají od ukončení studia pracovní zkušenosti. Většina respondentů (114 respondentů; 91,9 %) v současnosti pracuje, zatímco 7 dotázaných (5,6 %) v minulosti pracovalo, ale v současné době nepracuje. Zcela bez pracovních zkušeností jsou pouze 2 respondenti (1,6 %). Jeden respondent na tuto otázku neodpověděl.

Následující výzkumná otázka sleduje současnou sociálně-ekonomickou situaci absolventů jednotlivých oborů. Výsledky vidíme v tabulce 16. Celkově respondenti nejčastěji uváděli odpověď „Soukromě podnikám a nezaměstnávám žádné další osoby“ (42 respondentů; 33,9 %). Z pohledu jednotlivých oborů je situace následující: absolventi oboru MUNI–PAJ nejčastěji soukromě podnikají a nezaměstnávají další osoby (22 respondentů; 51,2 %), stejně tak absolventi oboru OSU–APP (8 respondentů; 28,6 %). U absolventů oboru UPOL–ATP převládá odpověď „Jsem zaměstnaný(á) v zahraniční či nadnárodní firmě/společnosti“ (13 respondentů; 24,5 %). Odpovědi na otázku sociálně-ekonomické situace jsou znázorněny také v grafu 11.

**Tabulka 16: Současná sociálně-ekonomická situace respondentů
(zdroj: vlastní výpočty)**

4. Jaká je Vaše současná sociálně-ekonomická situace?	1. Vystudovaný obor:			Celkem
	MUNI-PAJ	OSU-APP	UPOL-ATP	
Jsem zaměstnaný(á) v české soukromé firmě/společnosti.	4; (9,3 %)	5; (17,9 %)	8; (15,1 %)	17; (13,7 %)
Jsem zaměstnaný(á) v české soukromé firmě/společnosti., Jsem zaměstnaný(á) v české veřejné instituci (školství, státní správa apod.).	0; (0 %)	1; (3,6 %)	0; (0 %)	1; (0,8 %)
Jsem zaměstnaný(á) v české veřejné instituci (školství, státní správa apod.).	2; (4,7 %)	4; (14,3 %)	4; (7,5 %)	10; (8,1 %)
Jsem zaměstnaný(á) v zahraniční či nadnárodní firmě/společnosti.	9; (20,9 %)	6; (21,4 %)	13; (24,5 %)	28; (22,6 %)
Nejsem zaměstnaný(á) ani nepodnikám.	1; (2,3 %)	1; (3,6 %)	3; (5,7 %)	5; (4 %)
Soukromě podnikám a nezaměstnávám další osoby.	22; (51,2 %)	8; (28,6 %)	12; (22,6 %)	42; (33,9 %)
Soukromě podnikám a nezaměstnávám další osoby., Jsem zaměstnaný(á) v české soukromé firmě/společnosti.	2; (4,7 %)	1; (3,6 %)	6; (11,3 %)	9; (7,3 %)
Soukromě podnikám a nezaměstnávám další osoby., Jsem zaměstnaný(á) v české veřejné instituci (školství, státní správa apod.).	0; (0 %)	1; (3,6 %)	3; (5,7 %)	4; (3,2 %)
Soukromě podnikám a nezaměstnávám další osoby., Jsem zaměstnaný(á) v zahraniční či nadnárodní firmě/společnosti.	3; (7 %)	1; (3,6 %)	2; (3,8 %)	6; (4,8 %)
Soukromě podnikám a zaměstnávám další osoby.	0; (0 %)	0; (0 %)	2; (3,8 %)	2; (1,6 %)
Celkem	43; (100 %)	28; (100 %)	53; (100 %)	124; (100 %)

Graf 11: Současná sociálně-ekonomická situace respondentů (zdroj: vlastní výpočty)



Sociálně-ekonomickou situací respondentů se zabývala i následující doplňující otázka, na kterou nebyla povinnost odpovídat, pokud se respondentů žádná odpověď netýkala, a proto je zde velký podíl osob, které na otázku neodpověděly (viz tabulka 17). Otázka sledovala rozdělení respondentů z pohledu zvyšování kvalifikace a/nebo mateřské či rodičovské dovolené.

Tabulka 17: Podíl respondentů, kteří si dále zvyšují kvalifikaci a/nebo jsou na mateřské či rodičovské dovolené (zdroj: vlastní výpočty)

		Vyberte prosím možnost(i), které se Vás v současné době týkají.				Celkem
		Jsem na mateřské či rodičovské dovolené.	Zvyšuji si kvalifikaci dalším studiem (studium VŠ; doktorské studium apod.).	Rodičovská dovolená a zároveň si respondent zvyšuje kvalifikaci dalším studiem	Neuvedeno	
Vystudovaný obor:	MUNI-PAJ	4; (9,3 %)	6; (14 %)	0; (0 %)	33; (76,7 %)	43; (100 %)
	OSU-APP	2; (7,1 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	26; (92,9 %)	28; (100 %)
	UPOL-ATP	5; (9,4 %)	6; (11,3 %)	1; (1,9 %)	41; (77,4 %)	53; (100 %)
Celkem		11; (8,9 %)	12; (9,7 %)	1; (0,8 %)	100; (80,6 %)	124; (100 %)

Dále nás zajímaly obory a nejčastější kombinace oborů, ve kterých absolventi aktuálně působí. Výsledky vidíme v tabulce 18. Nejčastěji respondenti působí pouze v oboru překladatelství (37 respondentů; 29,8 %). Na druhém místě se objevuje jiná

práce založená na používání cizího jazyka (16 respondentů; 12,9 %). Pouze v oboru překladatelství působí nejvíce respondentů z oboru MUNI–PAJ (22 respondentů; 51,2 %). U této otázky mělo proběhnout ověření, zda existuje statisticky významný vztah mezi kombinací oborů působení a vystudovaným oborem, abychom zjistili, zda se absolventi jednotlivých studijních oborů častěji věnují určitému pracovnímu oboru. Nejsou však splněny předpoklady pro použití metody X2 testu nezávislosti v kontingenční tabulce (více jak 80 % očekávaných četností je menších než 5).

Tabulka 18: Nejčastější kombinace oborů působení respondentů (zdroj: vlastní výpočty)

V jakém oboru nyní pracujete?	Vystudovaný obor:			Celkem
	MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Překlady	22; (51,2 %)	4; (14,3 %)	11; (20,8 %)	37; (29,8 %)
Jiná práce založená na používání cizího jazyka	4; (9,3 %)	4; (14,3 %)	8; (15,1 %)	16; (12,9 %)
Výuka jazyků	2; (4,7 %)	3; (10,7 %)	8; (15,1 %)	13; (10,5 %)
Jiné	1; (2,3 %)	6; (21,4 %)	4; (7,5 %)	11; (8,9 %)
Překlady, Tlumočení, Výuka jazyků	3; (7 %)	0; (0 %)	5; (9,4 %)	8; (6,5 %)
Překlady, Výuka jazyků	3; (7 %)	2; (7,1 %)	2; (3,8 %)	7; (5,6 %)
Překlady, Jiná práce založená na používání cizího jazyka	1; (2,3 %)	3; (10,7 %)	2; (3,8 %)	6; (4,8 %)
Překlady, Tlumočení	1; (2,3 %)	1; (3,6 %)	4; (7,5 %)	6; (4,8 %)
Lokalizace	3; (7 %)	0; (0 %)	1; (1,9 %)	4; (3,2 %)
Překlady, Jiné	0; (0 %)	2; (7,1 %)	2; (3,8 %)	4; (3,2 %)
Neuvedeno	0; (0 %)	1; (3,6 %)	2; (3,8 %)	3; (2,4 %)
Překlady, Výuka jazyků, Jiná práce založená na používání cizího jazyka	1; (2,3 %)	0; (0 %)	2; (3,8 %)	3; (2,4 %)
Překlady, Výuka jazyků, Jiné	0; (0 %)	2; (7,1 %)	0; (0 %)	2; (1,6 %)
Překlady, Jiná práce založená na používání cizího jazyka, Jiné	1; (2,3 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (0,8 %)
Překlady, Lokalizace	1; (2,3 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (0,8 %)
Překlady, Tlumočení, Výuka jazyků, Jiná práce založená na používání cizího jazyka	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (1,9 %)	1; (0,8 %)
Výuka jazyků, Jiné	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (1,9 %)	1; (0,8 %)
Celkem	43; (100 %)	28; (100 %)	53; (100 %)	124; (100 %)

Na předchozí statistiku jsme se podívali ještě jiným pohledem, a to na zastoupení jednotlivých oborů samostatně. V tuto chvíli se jedná o vícečetné odpovědi, a proto celkový součet nedává celkový počet respondentů, tj. 124. Pro zajímavost však uvádíme i přepočtené hodnoty odpovědí na celkový počet respondentů. Výsledky vidíme v tabulce 19. Z tabulky je patrné, že 60,5 % respondentů působí v oboru překladatelství, 28,2 % respondentů vyučuje jazyky, zatímco 21 % dotázaných se

věnuje jiné práci založené na používání cizího jazyka. Tlumočení se věnuje pouze menší část respondentů (15 dotázaných; 12,1 %). Odpověď „Jiný obor“ označilo 14,5 % respondentů. Z jiných oborů, které respondenti uvedli slovně, je nejpočetněji zastoupen obor IT (např. pozice software tester, IT tester a specialista na technickou dokumentaci) či obor administrativa a management (např. zákaznická podpora, management jazykové školy, vendor management, práce v bankovní instituci).

Tabulka 19: Současné obory působení respondentů – samostatně (zdroj: vlastní výpočty)

	Počet odpovědí	Podíl odpovědí	Podíl respondentů (N=124)
Překlady	75	43,1%	60,5%
Výuka jazyků	35	20,1%	28,2%
Jiná práce založená na používání cizího jazyka	26	14,9%	21,0%
Jiné	18	10,3%	14,5%
Tlumočení	15	8,6%	12,1%
Lokalizace	5	2,9%	4,0%
Celkem	174	100,0%	140,3%

Rovněž jsme se pokusili vysledovat současné působení respondentů pouze z let 2017–2019. Výsledky vidíme v tabulce 20. Ve srovnání s celkovými výsledky se dotázaní častěji věnují překladu (70,6 % dotázaných versus 60,5%). Zbylé podíly jsou srovnatelné s hodnotami z předchozí tabulky.

Tabulka 20: Současné obory působení respondentů; rok ukončení studia 2017–2019 (zdroj: vlastní výpočty)

	Počet odpovědí	Podíl odpovědí	Podíl respondentů (N=68)
Překlady	48	43,1%	70,6%
Výuka jazyků	16	20,1%	23,5%
Jiná práce založená na používání cizího jazyka	14	14,9%	20,6%
Jiné	11	10,3%	16,2%
Tlumočení	9	8,6%	13,2%
Lokalizace	3	2,9%	4,4%
Celkem	101	100,0%	148,5%

Ze tří výše uvedených tabulek je zřejmé, že velká část absolventů má více než jednu profesní roli. Dále se proto zaměříme na otázku, zda je překladatelská a/nebo tlumočnická činnost pro absolventy hlavním, nebo naopak vedlejším zdrojem příjmů. Výsledky rozdělené podle jednotlivých studijních oborů jsou uvedeny v tabulce 21. Z tabulky je patrné, že celkově má překladatelství a/nebo tlumočnictví jako hlavní zdroj příjmů 44 respondentů, tj. 36,4 %. U dalších 35 respondentů (28,9 %) tvoří

překladačská a/nebo tlumočnická činnost vedlejší zdroj příjmů. Celkem 42 respondentů (34,7 %) se momentálně překládům ani tlumočení nevěnuje vůbec. Ze srovnání jednotlivých oborů vyplývá, že nejčastěji jsou překlady a/nebo tlumočení hlavním zdrojem příjmů pro respondenty z oboru MUNI–PAJ (55,8 %), naopak nejméně často pro respondenty z oboru UPOL–ATP (21,6 %). Pro velkou část respondentů z oboru UPOL–ATP (39,2 %) jsou překlady a/nebo tlumočení vedlejším zdrojem příjmů. Zatímco z oboru MUNI–PAJ se překlady ani tlumočení nevěnuje pouze 23,3 % respondentů, z oboru UPOL–ATP je to 39,2 % respondentů, z oboru OSU–APP pak dokonce 44,5 % respondentů.

Tabulka 21: Překlad a tlumočení jako hlavní nebo vedlejší zdroj příjmů (zdroj: vlastní výpočty)

		Překladačská a/nebo tlumočnická činnost je pro Vás v současné době:			Celkem
		Hlavním zdrojem příjmů.	Vedlejším zdrojem příjmů.	V současné době se nevěnuji překladačské ani tlumočnické činnosti.	
Vystudovaný obor:	MUNI–PAJ	24; (55,8 %)	9; (20,9 %)	10; (23,3 %)	43; (100 %)
	OSU–APP	9; (33,3 %)	6; (22,2 %)	12; (44,5 %)	27; (100 %)
	UPOL–ATP	11; (21,6 %)	20; (39,2 %)	20; (39,2 %)	51; (100 %)
Celkem		44; (36,4 %)	35; (28,9 %)	42; (34,7 %)	121; (100 %)

Následující výzkumná otázka sledovala podíl překladačské a/nebo tlumočnické činnosti v kariéře respondentů. Ukázalo se, že nejčastější podíl překladačské a tlumočnické činnosti v kariéře respondentů je pouhé 1–10 % (29 respondentů; 23,4 %). U další části respondentů (27 respondentů; 21,8 %) však představuje podíl překladačské a tlumočnické činnosti v kariéře 81–100 %. Po sloučení nejpočetnějších kategorií dostáváme výsledek, že pro 54,8 % respondentů představuje překlad a tlumočení 0–30% podíl v kariéře, zatímco pro 36,3 % dotázaných je to 51–100% podíl. Výhradně nebo takřka výhradně se překlady a/nebo tlumočení nejčastěji věnují absolventi oboru MUNI–PAJ (17 respondentů; 39,5 %). Podrobné výsledky vidíme v tabulce 22.

Tabulka 22: Podíl překladačské a tlumočnické činnosti v kariéře respondentů (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI-PAJ	OSU-APP	UPOL-ATP	
Podíl překladačské a/nebo tlumočnické činnosti v kariéře od ukončení studia	0 %	8; (18,6 %)	3; (10,7 %)	7; (13,2 %)	18; (14,5 %)
	1–10 %	4; (9,3 %)	11; (39,3 %)	14; (26,4 %)	29; (23,4 %)
	11–30 %	5; (11,6 %)	5; (17,9 %)	11; (20,8 %)	21; (16,9 %)
	31–50 %	1; (2,3 %)	2; (7,1 %)	5; (9,4 %)	8; (6,5 %)
	51–80 %	8; (18,6 %)	3; (10,7 %)	7; (13,2 %)	18; (14,5 %)
	81–100 %	17; (39,5 %)	3; (10,7 %)	7; (13,2 %)	27; (21,8 %)
	Neuvedeno	0; (0 %)	1; (3,6 %)	2; (3,8 %)	3; (2,4 %)
Celkem		43; (100 %)	28; (100 %)	53; (100 %)	124; (100 %)

Následující výzkumná otázka sledovala důvody k práci respondentů mimo vystudovaný obor. Výsledky vidíme v tabulce 23. Tabulka obsahuje i počty respondentů, kteří v oboru pracují. Ve vystudovaném oboru nejčastěji pracují respondenti z oboru MUNI-PAJ (34 respondentů; 79,1 %). U zbylých dvou studijních oborů je podíl pracujících v oboru přibližně 50 %. Nejčastějším důvodem práce mimo vystudovaný obor je, že absolventi sehnali zajímavější zaměstnání, případně to, že práce v oboru je špatně placená.

Tabulka 23: Důvody k práci mimo obor (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI-PAJ	OSU-APP	UPOL-ATP	
Jestliže nyní nepracujete ve vystudovaném oboru, co je hlavním důvodem?	Pracuji v oboru	34; (79,1 %)	14; (50 %)	28; (52,8 %)	76; (61,3 %)
	Práce v oboru byla, ale špatně placená.	4; (9,3 %)	3; (10,7 %)	6; (11,3 %)	13; (10,5 %)
	Pokračuji ve studiu / jsem nezaměstnaný(á) / jsem na mateřské či rodičovské dovolené / jsem v invalidním důchodu.	2; (4,7 %)	0; (0 %)	2; (3,8 %)	4; (3,2 %)
	Jiné	1; (2,3 %)	0; (0 %)	1; (1,9 %)	2; (1,6 %)
	Nesehnal(a) jsem práci v oboru.	1; (2,3 %)	1; (3,6 %)	1; (1,9 %)	3; (2,4 %)
	Sehnal(a) jsem zajímavější zaměstnání.	1; (2,3 %)	4; (14,3 %)	10; (18,9 %)	15; (12,1 %)
	Nehledal(a) jsem práci v oboru.	0; (0 %)	5; (17,9 %)	5; (9,4 %)	10; (8,1 %)
	Práce v oboru byla, ale mimo mé bydliště.	0; (0 %)	1; (3,6 %)	0; (0 %)	1; (0,8 %)
Celkem		43; (100 %)	28; (100 %)	53; (100 %)	124; (100 %)

Rovněž nás zajímalo, jak rychle si absolventi našli první zaměstnání. Výsledky vidíme v tabulce 24. Celkově si největší část respondentů našla první zaměstnání bezprostředně po ukončení studia (69 respondentů; 55,6 %). Z pohledu oborů si rychleji našli práci absolventi oboru MUNI-PAJ. Z nich si bezprostředně po

ukončení studia našlo práci 65,1 % respondentů, zatímco z oboru OSU–APP si stejnou rychlostí našlo práci pouze 39,3 % respondentů.

Tabulka 24: Doba hledání prvního zaměstnání nebo zajištění stabilního příjmu podnikáním (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Kdy jste si po ukončení studia našel/našla první zaměstnání (případně zajistil(a) stabilní příjem podnikáním)?	Bezprostředně po ukončení studia.	28; (65,1 %)	11; (39,3 %)	30; (56,6 %)	69; (55,6 %)
	Do 1 měsíce.	3; (7 %)	3; (10,7 %)	4; (7,5 %)	10; (8,1 %)
	Do 3 měsíců.	6; (14 %)	6; (21,4 %)	7; (13,2 %)	19; (15,3 %)
	Do 6 měsíců.	5; (11,6 %)	4; (14,3 %)	2; (3,8 %)	11; (8,9 %)
	Do 1 roku.	0; (0 %)	3; (10,7 %)	4; (7,5 %)	7; (5,6 %)
	Později než do 1 roku.	1; (2,3 %)	0; (0 %)	3; (5,7 %)	4; (3,2 %)
	Neuvedeno	0; (0 %)	1; (3,6 %)	3; (5,7 %)	4; (3,2 %)
Celkem		43; (100 %)	28; (100 %)	53; (100 %)	124; (100 %)

Dále jsme se zaměřili na hrubý měsíční příjem absolventů v hlavní pracovní činnosti. Výsledky vidíme v tabulce 25. Nejčastěji respondenti uvedli, že jejich hrubý měsíční příjem v hlavní pracovní činnosti činí 30 001 až 40 000 Kč (34 respondentů; 27,4 %). Další 21 % respondentů uvedlo platovou kategorii 25 001 až 30 000 Kč. Příjmy z nejvyšších platových kategorií se objevují spíše u absolventů oboru MUNI–PAJ než u ostatních oborů. Tyto údaje mají spíše orientační hodnotu, jelikož celkovou výši příjmů může do jisté míry ovlivňovat příjem z vedlejší činnosti.

Tabulka 25: Hrubý měsíční příjem v hlavní pracovní činnosti (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Jak vysoký hrubý měsíční plat nyní pobíráte v hlavní pracovní činnosti?	Méně než 20 000 Kč	6; (14 %)	8; (28,6 %)	5; (9,4 %)	19; (15,3 %)
	20 001–25 000 Kč	5; (11,6 %)	4; (14,3 %)	5; (9,4 %)	14; (11,3 %)
	25 001–30 000 Kč	7; (16,3 %)	6; (21,4 %)	13; (24,5 %)	26; (21 %)
	30 001–40 000 Kč	8; (18,6 %)	8; (28,6 %)	18; (34 %)	34; (27,4 %)
	40 001–50 000 Kč	5; (11,6 %)	1; (3,6 %)	7; (13,2 %)	13; (10,5 %)
	50 001–60 000 Kč	6; (14 %)	0; (0 %)	1; (1,9 %)	7; (5,6 %)
	60 001–70 000 Kč	3; (7 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	3; (2,4 %)
	Více než 70 000 Kč	2; (4,7 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	2; (1,6 %)
	V současné době nepracuji.	1; (2,3 %)	0; (0 %)	2; (3,8 %)	3; (2,4 %)
Neuvedeno	0; (0 %)	1; (3,6 %)	2; (3,8 %)	3; (2,4 %)	
Celkem		43; (100 %)	28; (100 %)	53; (100 %)	124; (100 %)

V rámci doplňujících otázek souvisejících s profesní situací jsme se respondentů ptali, zda jsou jmenováni soudním tlumočnickem. Z výsledků je patrné, že drtivá většina respondentů ze všech oborů není soudním tlumočnickem jmenována. Z oboru

MUNI–PAJ jsou jmenováni dva dotázaní, další dva na jmenování čekají. Z oboru OSU–APP je jmenován pouze jeden dotázaný, zatímco z oboru UPOL–ATP čeká na jmenování jeden dotázaný.

Na závěr tohoto bloku jsou níže uvedeny odpovědi na otázku, zda si respondenti myslí, že by překladatelská a tlumočnická činnost měla být tzv. *vázanou živností*. Nejvíce s výrokem souhlasí absolventi oboru UPOL–ATP (71,7 % respondentů). Absolventů z oboru OSU–APP souhlasí nadpoloviční většina (55,6 % respondentů), zatímco z oboru MUNI–PAJ souhlasí pouze menší polovina dotázaných (45,2 % respondentů). Jedná se o poměrně komplexní problematiku, kterou není snadné právně ošetřit. Pro toho, kdo by se ucházel o získání vázané živnosti, ačkoli nedisponuje potřebným vzděláním či kvalifikací, ale má potřebné znalosti a schopnosti, by nemuselo být příliš obtížné prokázat své kvality u překladatelských a/nebo tlumočnických zkoušek. Naproti tomuto tvrzení stojí argument, že potřebné překladatelské a/nebo tlumočnické vzdělání, které by mohlo být předpokladem k získání vázané živnosti, nemusí nutně být zárukou kvality. K ošetření překladatelské a/nebo tlumočnické profese prostřednictvím vázané živnosti by proto bylo potřeba přistupovat s rozmyslem.

6.3 Práce a podmínky překladatelů pracujících jako OSVČ nebo na základě autorského zákona

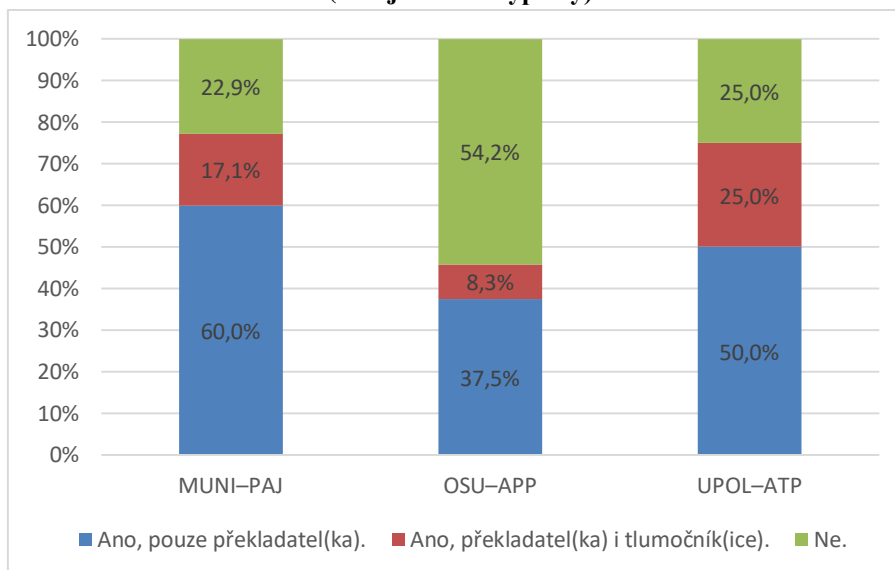
Následující sada výzkumných otázek se týká bloku otázek pro překladatele, kteří pracují/pracovali jako OSVČ nebo na základě autorského zákona. Celkový počet respondentů zde proto není 124, ale pouze 69. V této části práce se zaměříme na zdrojové a cílové jazyky překladu, oblasti překladu, spolupráci s překladatelskými agenturami, původ klientů, způsoby rozšiřování znalostí a dovedností překladatelů, akutní problémy trhu s překlady, sazby za normostranu či používání nástrojů CAT a MT. V tabulce 26 vidíme počty respondentů, kteří na tento blok otázek odpovídali. Respondenti jsou také rozdělení podle typu příjmu, jaký pro ně překladatelská a/nebo tlumočnická činnost aktuálně představuje. Nejpočetněji jsou zastoupeni absolventi oboru UPOL–ATP (32 respondentů), dále absolventi oboru MUNI–PAJ (27 respondentů) a absolventi oboru OSU–APP (10 respondentů). Pro většinu respondentů (52,2 %) je překlad a/nebo tlumočení hlavním zdrojem příjmů.

Tabulka 26: Zastoupení respondentů v bloku otázek pro překladatele (zdroj: vlastní výpočty)

		Překladatelská a/nebo tlumočnická činnost je pro Vás v současné době:			Celkem
		Hlavním zdrojem příjmů	Vedlejším zdrojem příjmů	Nyní se nevěnuji překl. ani tlum. činnosti	
Vystudovaný obor:	MUNI–PAJ	20; (74,0 %)	5; (18,50 %)	2; (7,50 %)	27; (100,0 %)
	OSU–APP	6; (60,0 %)	3; (30,0 %)	1; (10,0 %)	10; (100,0 %)
	UPOL–ATP	10; (31,3 %)	19; (59,4 %)	3; (9,3 %)	32; (100,0 %)
Celkem		36; (52,2 %)	27; (39,1 %)	6; (8,7 %)	69; (100 %)

K selekci respondentů, kteří budou na blok otázek pro překladatele a/nebo tlumočníky odpovídat, jsme nejprve využili otázku, jaký podíl představuje překladatelská a/nebo tlumočnická činnost v jejich kariéře od ukončení studia. Následovala otázka, zda respondent pracuje nebo někdy pracoval jako překladatel a/nebo tlumočnick formou OSVČ nebo na základě autorského zákona. Odpovědi respondentů dle jednotlivých studijních oborů jsou znázorněny v grafu 12. Z grafu je patrné, že *pouze jako překladatelé* formou OSVČ či na základě autorského zákona nejčastěji pracují nebo pracovali respondenti z oboru MUNI–PAJ (60 % respondentů), po nichž následují absolventi oboru UPOL–ATP (50,0 % respondentů). Většina respondentů oboru OSU–APP formou OSVČ či na základě autorského zákona nepracuje (54,2 %). Zastoupení tlumočnicků je nejvyšší mezi absolventy oboru UPOL–ATP (25 %).

Graf 12: Práce jako překladatel/tlumočník formou OSVČ nebo na základě autorského zákona (zdroj: vlastní výpočty)



První výzkumná otázka této sekce se týká zdrojových jazyků překladu. V tabulce 27 vidíme nejčastěji uváděné kombinace zdrojových jazyků. Ačkoli se dá předpokládat, že nejčastěji budou zastoupeny jazyky čeština a angličtina (33 respondentů; 47,8 %), tuto otázku jsme zařadili, abychom zjistili, zda se absolventi věnují i překladu z/do jiných jazyků.

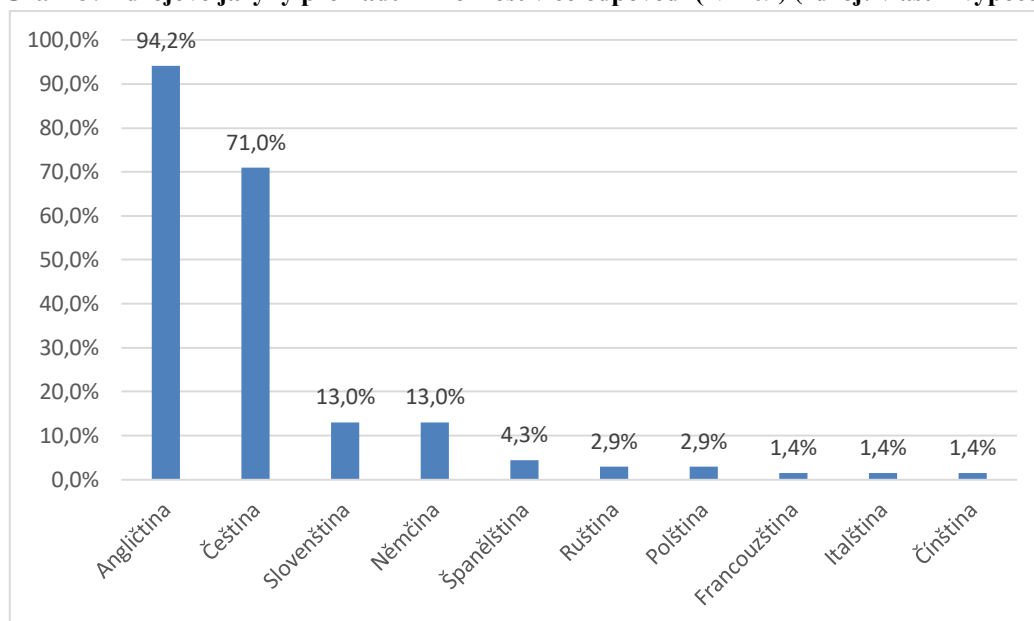
Tabulka 27: Zdrojové jazyky překladu (zdroj: vlastní výpočty)

	Četnost	Relativní četnost (%)
Čeština, Angličtina	33	47,8
Angličtina	11	15,9
Čeština, Slovenština, Angličtina	6	8,7
Angličtina, Němčina	4	5,8
Angličtina, Španělština	2	2,9
Čeština	2	2,9
Čeština, Angličtina, Němčina	2	2,9
Angličtina, Francouzština	1	1,4
Angličtina, Italština	1	1,4
Angličtina, Němčina, Čínština	1	1,4
Čeština, Angličtina, Polština	1	1,4
Čeština, Angličtina, Ruština	1	1,4
Čeština, Angličtina, Španělština	1	1,4
Čeština, Polština	1	1,4
Čeština, Slovenština, Angličtina, Němčina	1	1,4
Čeština, Slovenština, Angličtina, Němčina, Ruština	1	1,4
Celkem	69	100,0

Na zdrojové jazyky překladu jsme se podívali i z pohledu, kolik respondentů jednotlivé zdrojové jazyky uvedlo. Jedná se o vícečetné odpovědi, kde bylo možno uvést více jazyků. Výsledné zastoupení jednotlivých jazyků přepočteno na počet

respondentů vidíme v grafu 13. Celkem 94,2 % respondentů překládá z angličtiny, 71,0 % respondentů překládá z češtiny. Ostatní jazyky jsou zastoupeny spíše ojedinelé.

Graf 13: Zdrojové jazyky překladu – možnost více odpovědí (N = 69) (zdroj: vlastní výpočty)



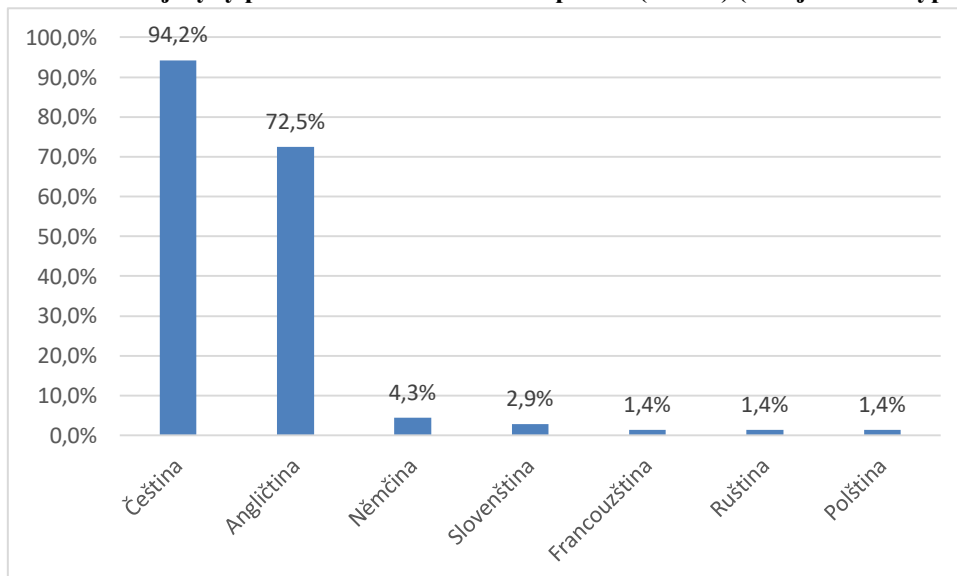
Následuje otázka cílových jazyků překladu. Opět je nejčastější kombinace jazyků čeština a angličtina (42 respondentů; 33,9 %), viz tabulka 28.

Tabulka 28: Cílové jazyky překladu (zdroj: vlastní výpočty)

	Četnost	Relativní četnost (%)
Čeština, Angličtina	42	33,9
Čeština	18	14,5
Angličtina	2	0,0
Čeština, Angličtina, Němčina	2	1,6
Angličtina, Francouzština	1	0,8
Čeština, Angličtina, Němčina, Ruština	1	0,8
Čeština, Angličtina, Polština	1	0,8
Čeština, Slovenština, Angličtina	1	0,8
Slovenština	1	0,8
Celkem	69	100,0

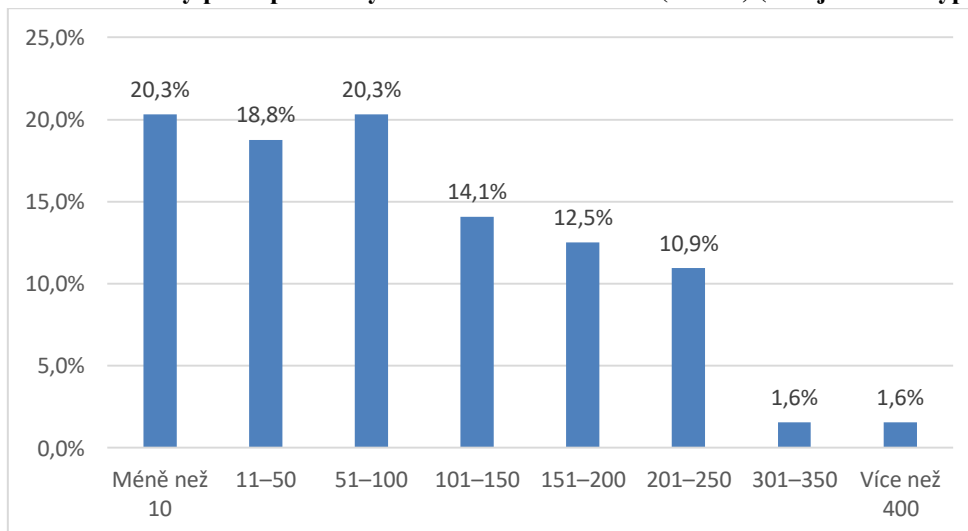
Také zde je uvedeno zastoupení jednotlivých jazyků. Výsledné podíly vidíme v grafu 14. Z grafu je patrné, že 94,2 % respondentů překládá do češtiny, 72,5 % do angličtiny. Ostatní jazyky jsou zastoupeny pouze marginálně.

Graf 14: Cílové jazyky překladu – možnost více odpovědí (N = 69) (zdroj: vlastní výpočty)



Následující výzkumná otázka sledovala, kolik normostran respondenti v průměru přeloží za měsíc. Na tuto otázku odpovědělo 64 respondentů. Výsledky vidíme v grafu 15. Nejčastěji respondenti překládají 51 až 100 NS a méně než 10 NS. V obou případech se jedná o 20,3 % respondentů. Výrazně je zastoupena i možnost 11–50 NS (18,8 %). Jeden respondent překládá dokonce více než 400 NS měsíčně. Více než 100 NS měsíčně překládá přes 40 % respondentů.

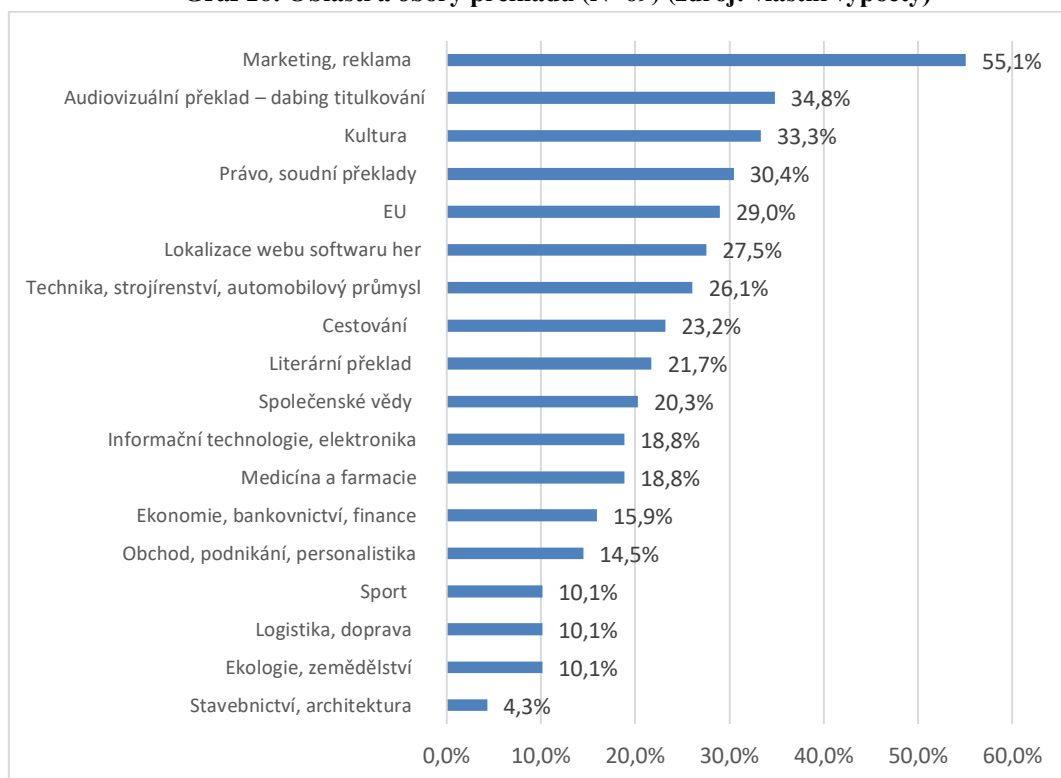
Graf 15: Průměrný počet přeložených normostran za měsíc (N = 69) (zdroj: vlastní výpočty)



Zajímalo nás také to, jakými oblastmi/obory překladu se absolventi zabývají. Respondenti mohli uvést více odpovědí. V grafu 16 jsou znázorněny oblasti překladu přepočtené na počet respondentů. Nejčastěji uváděnou oblastí překladu je marketing a reklama. Tento obor je uveden 38krát, tzn. 55,1 % respondentů, kteří se věnují či věnovali překladatelství, uvedlo tento obor. Výrazně je zastoupen také audiovizuální překlad (34,8 % respondentů), texty z oblasti kultury (33,3 % respondentů), právní a

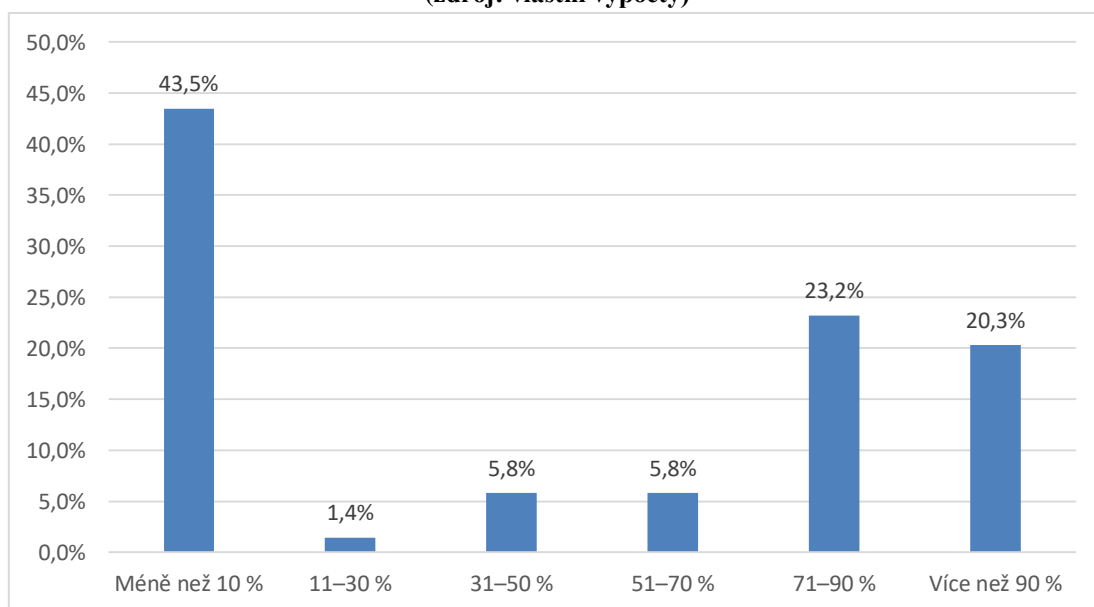
soudní texty (30,4 % respondentů), texty s tematikou Evropské unie (29,0 %) či lokalizace (27,5 % respondentů).

Graf 16: Oblasti a obory překladu (N=69) (zdroj: vlastní výpočty)



Další výzkumná otázka sledovala podíl práce pro překladatelské agentury. Výsledky vidíme v grafu 17. Z grafu jsou zřejmé dva protipóly: 43,5 % respondentů získává prostřednictvím překladatelských agentur méně než 10 % překladatelských zakázek, zatímco 43,5 % respondentů tímto způsobem získává přes 70 % zakázek.

Graf 17: Rozdělení respondentů podle podílu práce pro překladatelské agentury (N=69) (zdroj: vlastní výpočty)



Co se týče původu většiny klientů, pro které překladatelé pracují, tři čtvrtiny respondentů (75,4 %) odpověděly, že nejčastěji zpracovávají překladatelské zakázky pro klienty z České republiky, zatímco pro klienty převážně ze zahraničí pracuje pouze čtvrtina z nich (24,6 %).

Následující výzkumná otázka zjišťovala, jakým způsobem si respondenti rozšiřují profesní znalosti a dovednosti. Opět bylo možno uvést více možností. Podíl jednotlivých způsobů rozšiřování znalostí a dovedností vidíme v tabulce 29. Nejčastěji si respondenti rozšiřují své znalosti a dovednosti pomocí článků a diskuzí na internetu, dále pak z odborné literatury, prostřednictvím specializovaných kurzů nebo na translátologických konferencích.

Tabulka 29: Způsoby rozšiřování znalostí a dovedností – možnost více odpovědí
(zdroj: vlastní výpočty)

Způsob rozšiřování znalostí a dovedností	Počet	Podíl odpovědí	Podíl respondentů (N=69)
Články a diskuze na internetu	55	32,5%	79,7%
Odborná literatura	34	20,1%	49,3%
Specializované kurzy pořádané soukromými subjekty, jazykovými školami apod.	27	16,0%	39,1%
Translatologické konference	20	11,8%	29,0%
Webináře	18	10,7%	26,1%
Odborné přednášky pořádané univerzitami nebo akademickými pracovníky	8	4,7%	11,6%
Znalosti ani dovednosti si nerozšiřuji	6	3,6%	8,7%
Jiné	1	0,6%	1,4%
Celkem	169	100,0%	244,9%

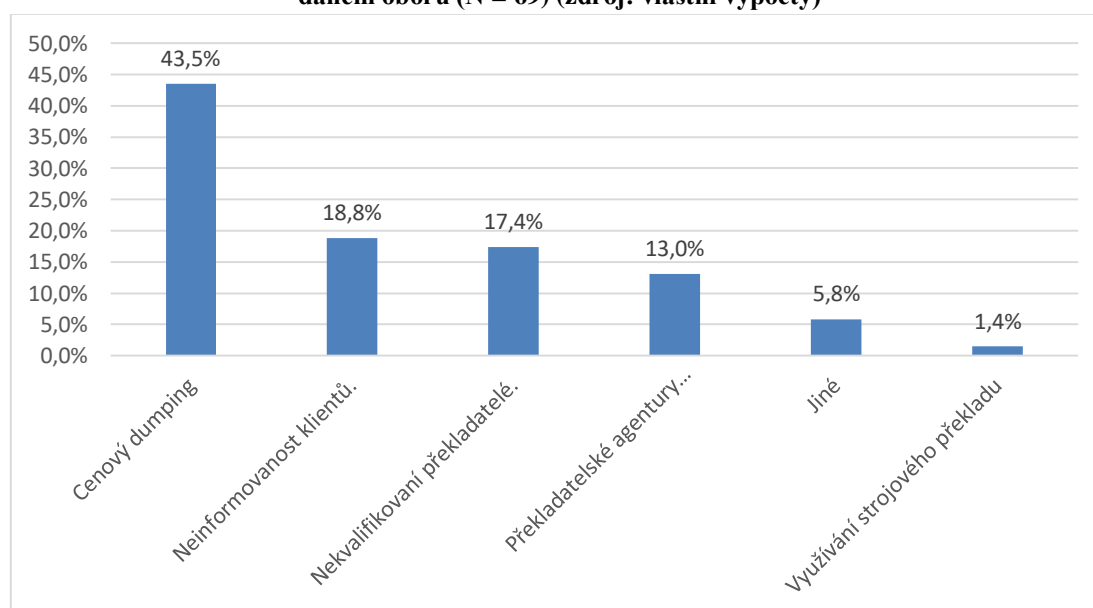
Následující otázka se týkala marketingové stránky překladatelské profese, konkrétně toho, pomocí jakých kanálů se respondenti prezentují a propagují. Opět respondenti mohli uvést více odpovědí. V tabulce 30 vidíme, že nejčastějším způsobem prezentace a propagace je profil na sociální síti LinkedIn. Síť sdružuje jak jednotlivce nabízející své služby, tak zástupce a náboráře z nejrůznějších firem a společností. Tuto možnost využívá 80 % respondentů. Dalších 41,7 % respondentů využívá weby s nabídkami překladatelských zakázek a spolupráce na projektech, např. ProZ.com. Vlastní webové stránky a/nebo blog má 18,3 % dotázaných. Dalších 16,7 % dotázaných využívá k propagaci skupiny na Facebooku.

**Tabulka 30: Způsoby sebeprezentace a propagace – možnost více odpovědí
(zdroj: vlastní výpočty)**

Způsoby sebeprezentace a propagace	Počet	Podíl odpovědí	Podíl respondentů (N=69)
Profil na sociální síti LinkedIn	48	48,0%	80,0%
Profil na webu ProZ, TranslatorsCafé apod.	25	25,0%	41,7%
Vlastní webové stránky a/nebo blog	11	11,0%	18,3%
Nabízení služeb v překladatelských a/nebo tlumočnických skupinách na Facebooku	10	10,0%	16,7%
Vlastní stránka na Facebooku	3	3,0%	5,0%
Placená reklama/inzerce	2	2,0%	3,3%
Placené členství na webu navolnenoze.cz	1	1,0%	1,7%
Celkem	100	100,0%	166,7%

Nyní se dostáváme k výzkumné otázce, pomocí níž jsme zjišťovali, co překladatelé považují za nejakutnější problém aktuálního trhu s překlady. Výsledky vidíme v grafu 18. Nejvíce respondenty trápí problém cenového dumpingu. Podkopávání cen vidí jako nejakutnější problém 43,5 % respondentů. Následující tři příčky s podobným podílem obsadila neinformovanost klientů, problém s nekvalifikovanými překladateli a problém s překladatelskými agenturami poskytujícími nekvalitní překlady. Respondenti, kteří zvolili jinou možnost, poukazovali také na problém nízkých sazeb pro překladatele beletrie, případně považovali za problém vše z uvedených možností, potažmo vše kromě strojového překladu.

Graf 18: Nejakutnější problémy aktuálního trhu s překlady podle respondentů pracujících v daném oboru (N = 69) (zdroj: vlastní výpočty)



Následující výzkumná otázka sledovala, jak se pohybují nejnižší účtované sazby za normostranu překladu. Výsledky vidíme v tabulce 31. Celkově jsou nejčastěji uváděné částky v rozmezí od 151 Kč do 300 Kč za NS (intervaly 151–200; 201–250 a 251–300). Všechny tyto intervaly jsou zastoupeny podobně, tj. mezi 20 a 30 %. Připomínáme, že se jedná o nejnižší účtované sazby, průměrné účtované sazby se tedy mohou lišit. Zajímalo nás však, jaké cenové minimum za normostranu překladu si absolventi stanovují.

Tabulka 31: Nejnižší účtované sazby za normostranu překladu (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor			Celkem
		MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Jaká je Vaše nejnižší účtovaná sazba za normostranu překladu?	Méně než 150 Kč	1; (3,8 %)	0; (0 %)	3; (9,7 %)	4; (6 %)
	151–200 Kč	4; (15,4 %)	6; (60 %)	4; (12,9 %)	14; (20,9 %)
	201–250 Kč	8; (30,8 %)	3; (30 %)	7; (22,6 %)	18; (26,9 %)
	251–300 Kč	4; (15,4 %)	0; (0 %)	11; (35,5 %)	15; (22,4 %)
	301–350 Kč	3; (11,5 %)	1; (10 %)	3; (9,7 %)	7; (10,4 %)
	351–400 Kč	3; (11,5 %)	0; (0 %)	1; (3,2 %)	4; (6 %)
	401–450 Kč	1; (3,8 %)	0; (0 %)	2; (6,5 %)	3; (4,5 %)
	501–600 Kč	1; (3,8 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (1,5 %)
	601–700 Kč	1; (3,8 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (1,5 %)
Celkem	26; (100 %)	10; (100 %)	31; (100 %)	67; (100 %)	

Na základě získaných dat jsme chtěli ověřit hypotézu, zda existuje statisticky významný vztah mezi nejnižší účtovanou sazbou a hlavním nebo vedlejším zdrojem příjmů. Pro ověření hypotézy jsme použili X2 test nezávislosti v kontingenční tabulce. Pro potřeby testu jsme spojili intervaly nejnižší účtované sazby za NS z původních devíti kategorií na tři. Testovaná hypotéza tedy bude ve tvaru:

H0: Nejnižší účtovaná sazba za NS nezávisí na tom, o jaký typ příjmu se jedná.

H1: Nejnižší účtovaná sazba za NS závisí na tom, o jaký typ příjmu se jedná.

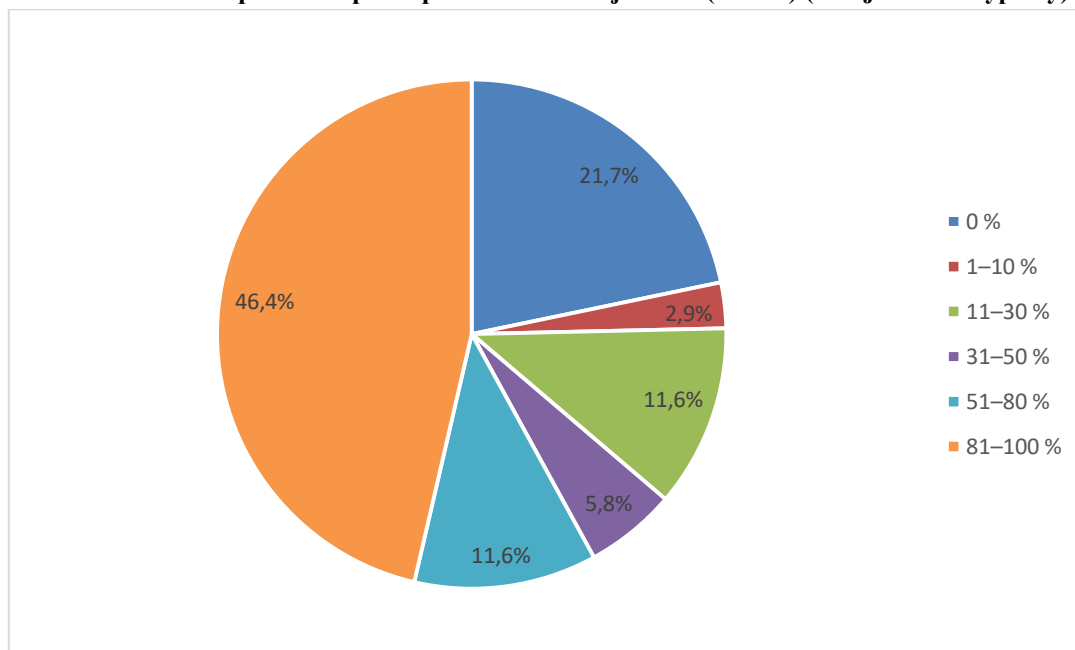
Na základě provedeného testu ($G = 2,166$; $p\text{-hodnota} = 0,705$) nulovou hypotézu nezamítáme, tj. na hladině významnosti $\alpha = 5 \%$ jsme neprokázali, že by minimální sazby závisely na tom, o jaký typ příjmu se jedná. Testovanou kontingenční tabulku vidíme v tabulce 32.

Tabulka 32: Upravené nejnižší účtované sazby za NS podle typu příjmu (zdroj: vlastní výpočty)

		Překladačská a/nebo tlumočnická činnost je pro Vás v současné době:			Celkem
		Hlavním zdrojem příjmů.	V současné době se nevěnuji překladačské ani tlumočnické činnosti.	Vedlejším zdrojem příjmů.	
Nejnižší účtovaná sazba za NS	Méně než 250 Kč	18	3	15	36
	251 - 400 Kč	12	3	11	26
	401 - 700 Kč	4	0	1	5
Celkem		34	6	27	67

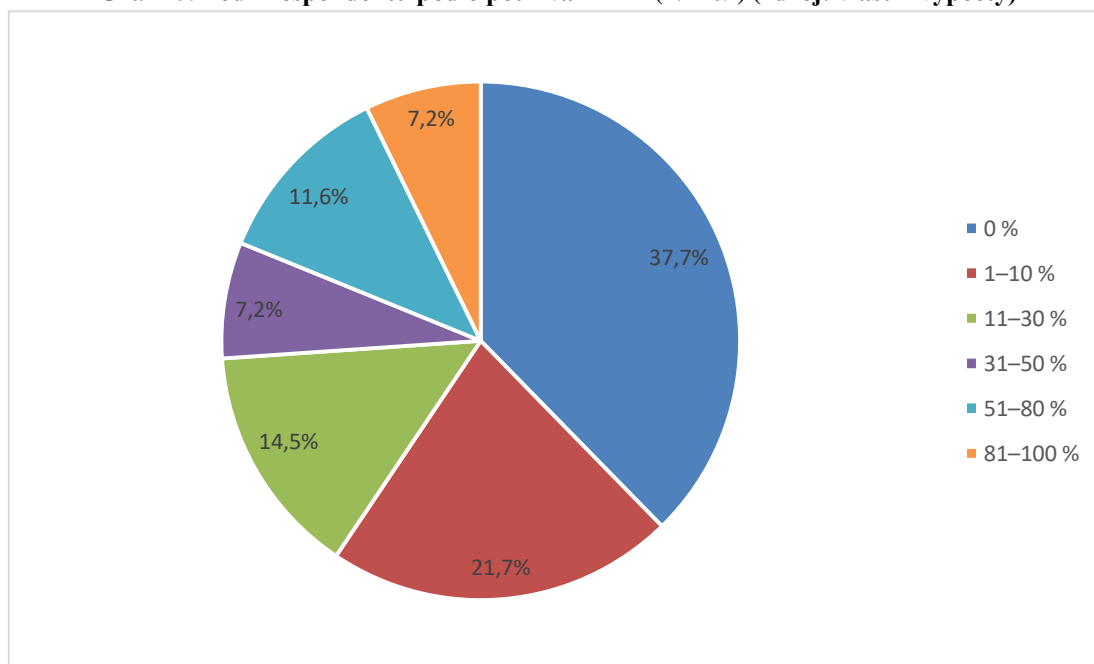
Další výzkumná otázka sledovala, k jak velké části překladů respondenti využívají nástroje počítačem podporovaného překladu. Výsledky vidíme v grafu 19. Z grafu je patrné, že 46,4 % respondentů (32 odpovědi) tyto nástroje využívá u 80–100 % překladů. Na druhou stranu 21,7 % respondentů (15 odpovědi) tyto nástroje nevyužívá vůbec. 11,6 % respondentů používá CAT nástroje k 51–80 % překladů, stejný podíl pak k 11–30 % překladů.

Graf 19: Podíl respondentů podle používání nástrojů CAT (N = 69) (zdroj: vlastní výpočty)



Stejným způsobem jsme se respondentů dotázali, zda využívají strojový překlad (MT). Výsledky jsou znázorněny v grafu 20. Z grafu je patrné, že 37,7 % respondentů (26 odpovědi) vůbec strojový překlad nevyužívá. Dalších 21,7 % jej využívá k maximálně 10 % překladů. Většinu překladů strojovým překladem zpracovává pouze 7,2 % respondentů (5 odpovědi).

Graf 20: Podíl respondentů podle používání MT (N = 69) (zdroj: vlastní výpočty)

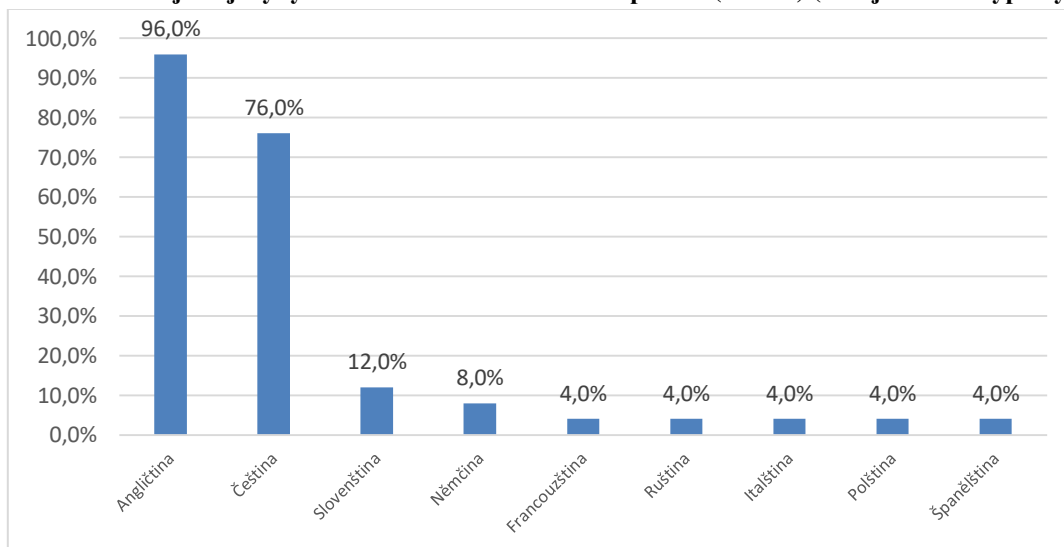


6.4 Práce a podmínky tlumočnicků pracujících jako OSVČ nebo na základě autorského zákona

Následující sada výzkumných otázek se týká bloku otázek pro tlumočníky, kteří pracují/pracovali jako OSVČ nebo na základě autorského zákona. Celkový počet respondentů u těchto otázek proto není 124, ale pouze 25. V této části práce se zaměříme na zdrojové a cílové jazyky tlumočení, spolupráci s překladatelskými a/nebo tlumočnickými agenturami, typy přímých klientů, zastoupení jednotlivých druhů tlumočení, ale také na otázku získávání podkladů k přípravě na tlumočnické zakázky.

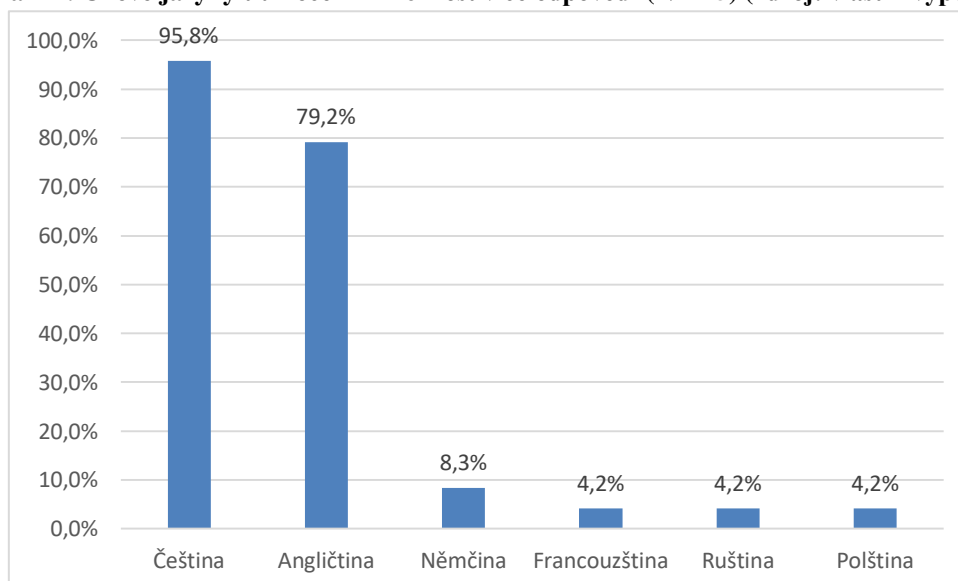
První výzkumná otázka z bloku otázek pro tlumočníky sledovala nejčastější kombinace cílových jazyků tlumočení. Nejčastější kombinace je opět dle očekávání čeština – angličtina. Tuto kombinaci uvedlo 14 respondentů, tj. 58,3 %. V grafu 21 vidíme zastoupení jednotlivých jazyků přepočtené na procento respondentů. Je tedy patrné, že 96,0 % respondentů tlumočí z angličtiny, 76 % respondentů tlumočí z češtiny.

Graf 21: Zdrojové jazyky tlumočení – možnost více odpovědí (N = 25) (zdroj: vlastní výpočty)



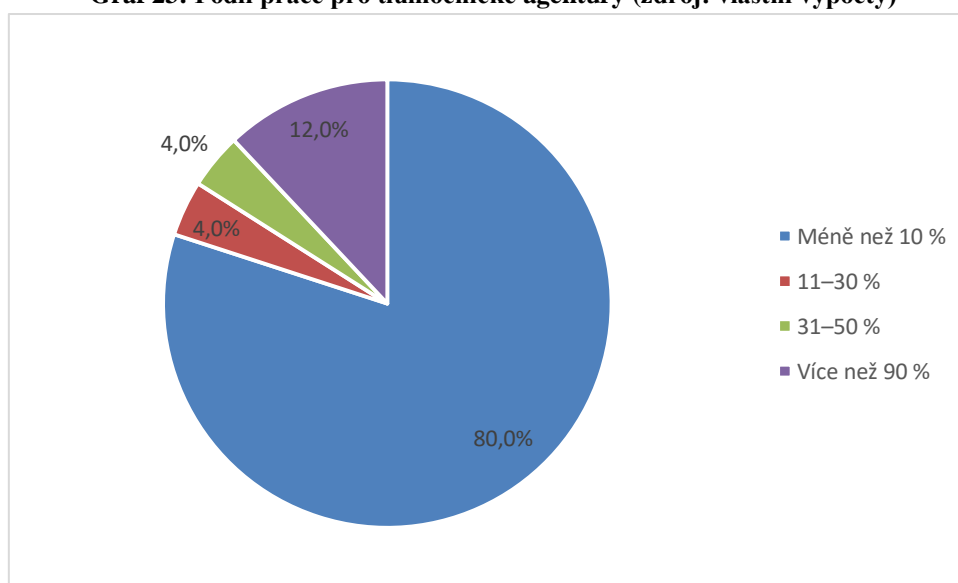
Co se týče cílových jazyků, z grafu 22 vyplývá, že 95,8 % respondentů tlumočí do češtiny, 79,2 % respondentů tlumočí do angličtiny. Ostatní jazyky jsou zastoupeny v řádu jednotek.

Graf 22: Cílové jazyky tlumočení – možnost více odpovědí (N = 25) (zdroj: vlastní výpočty)



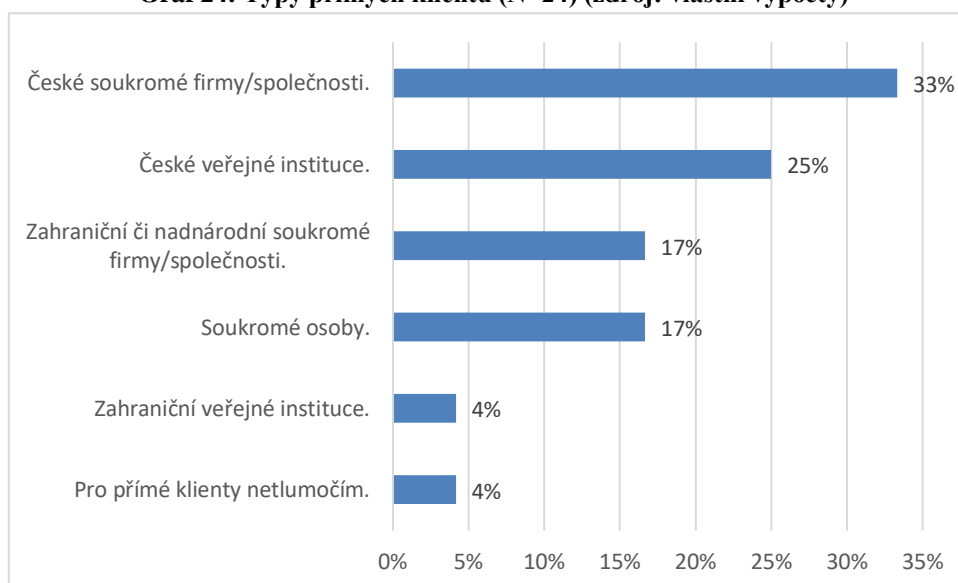
Stejně jako v sekci pro překladatele jsme se i zde zaměřili na otázku, která sledovala podíl práce pro agentury. Respondenti měli uvést, kolik procent tlumočnických zakázek získávají prostřednictvím překladatelských a/nebo tlumočnických agentur. Jak je vidět, většina respondentů (80,0 %) získává od těchto agentur méně než 10 % zakázek.

Graf 23: Podíl práce pro tlumočnické agentury (zdroj: vlastní výpočty)



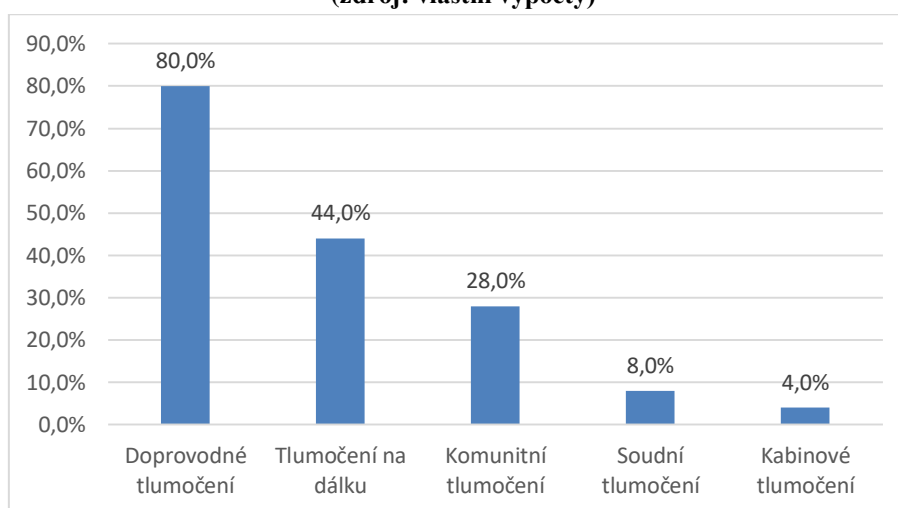
Následující výzkumná otázka sledovala, pro jaké přímé klienty (tedy s výjimkou agentur) nejčastěji respondenti tlumočí. Výsledky vidíme v grafu 24. Nejčastěji se jedná o české soukromé firmy, pro které tlumočí 33 % respondentů. Druhou příčku obsadily české veřejné instituce, pro které tlumočí 25 % respondentů. Zahraniční či nadnárodní soukromé firmy tvoří stejně jako soukromé osoby 17% podíl přímých klientů.

Graf 24: Typy přímých klientů (N=24) (zdroj: vlastní výpočty)



Následující výzkumná otázka se zabývala druhy tlumočení. Respondenti mohli uvést více odpovědí. Výsledné rozdělení jednotlivých druhů tlumočení přepočtených na počet respondentů, kteří odpovídali, vidíme v grafu 25. Z grafu je patrné, že téměř všichni respondenti (80,0 %) se věnují doprovodnému tlumočení. Celkem 44,0 % respondentů pak poskytuje tlumočení na dálku. Překvapivě nízkým podílem je zastoupeno kabinové tlumočení (4,0 %).

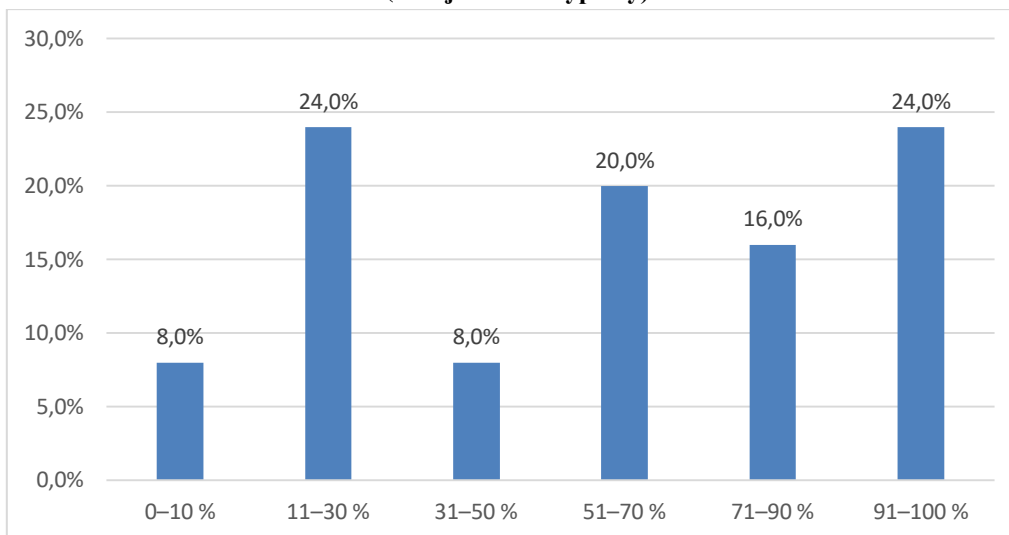
Graf 25: Zastoupení jednotlivých druhů tlumočení (N=25) – možnost více odpovědí (zdroj: vlastní výpočty)



Poslední výzkumná otázka z bloku pro tlumočníky se týká často diskutovaného a kontroverzního tématu. Tlumočníci se mnohdy musejí potýkat s problémem, že nemají k dispozici potřebné podklady k přípravě na tlumočení. K těmto situacím může docházet například z důvodu klientovy neznalosti postupů, neochoty komunikovat s tlumočnickem, případně z důvodu nedostupnosti jakýchkoli materiálů, popřípadě neochoty tyto materiály poskytnout třetí osobě. Výzkumná otázka proto

zjišťovala, u jak velké části zakázek se respondentům daří získat dostačující podklady k přípravě. Odpovědi v podobě procentuálních intervalů vidíme v grafu 26. Nejčastější odpovědi jsou rozvrstveny do tří intervalů, avšak ukázalo se, že 60 % respondentů získává dostačující podklady k 51–100 % zakázek.

Graf 26: Podíl získaných dostačujících podkladů k přípravě na tlumočení (N=25)
(zdroj: vlastní výpočty)



6.5 Hodnocení absolvovaného studia

Závěrečný blok otázek se soustředil na hodnocení absolvovaného studia. V tomto bloku jsme se pokusili zjistit, jak jsou absolventi jednotlivých studijních oborů spokojeni se skladbou studijního plánu, tedy jak hodnotí zastoupení jednotlivých kategorií předmětů. Dále jsme se zaměřili na téma překladatelské a/nebo tlumočnické praxe během studia. Respondenti, kteří tuto praxi vykonávali, následně měli možnost vyjádřit, zda se při plnění této praxe setkali s nějakými problémy. Zajímala nás i otázka, zda by v případě opakované volby vzdělávací dráhy absolventi zvolili tentýž obor, příbuzný obor, nebo obor úplně jiný. Důležitou součástí tohoto bloku jsou dvě výzkumné otázky, které zkoumají názor absolventů na připravenost do praxe, a to jak z hlediska překladatelských a/nebo tlumočnických znalostí a dovedností, tak z hlediska administrativy, cenotvorby, marketingu, propagace apod. V závěru dotazníku mohli absolventi prostřednictvím otevřené otázky vyjádřit své nápady na vylepšení studijních oborů, případně jakékoli další podněty či připomínky. Na tento blok otázek mohli odpovídat všichni respondenti. Několik respondentů se rozhodlo na některé otázky neodpovědět, proto počet respondentů v tomto bloku otázek osciluje okolo hodnoty 120 respondentů z celkových 124.

První výzkumná otázka se soustředí na hodnocení studia z pohledu zastoupení jednotlivých kategorií předmětů. Respondenti zde měli možnost na škále *Příliš málo hodin – Odpovídající množství hodin – Příliš mnoho hodin* hodnotit zastoupení následujících kategorií předmětů:

- Praktické překladatelské předměty
- Praktické tlumočnické předměty
- Teorie překladu
- Teorie tlumočení
- Praktické jazykové kurzy – angličtina
- Praktické jazykové kurzy – čeština
- Lingvistika (lexikologie, fonetika, morfologie, syntax, sémantika, pragmatika, textová lingvistika apod.)
- Počítačem podporovaný překlad

Odpovědi na první výzkumnou otázku vidíme v tabulce 33. Z tabulky vyplývá, že: **Absolventi oboru MUNI–PAJ** jsou se zastoupením praktických překladatelských předmětů z velké části spokojeni (79,1 %). Co se týče praktických tlumočnických

předmětů, jelikož se nejedná o tlumočnický obor, nejčastější odpovědí je dle očekávání „Příliš málo hodin“ (60,5 %), podobně jako u teorie tlumočení, která obdržela od 61,9 % dotázaných hodnocení „Příliš málo hodin“. Zastoupení teorie překladu hodnotí 50 % respondentů jako odpovídající, menší polovina (45,2 %) si myslí, že je teorie překladu vyučována příliš. Co se týče kategorií praktických jazykových kurzů zaměřených na angličtinu a češtinu, nadpoloviční většina respondentů (62,8 % a 67,4 %) si myslí, že jsou zastoupeny optimálně. Také zastoupení lingvistických předmětů hodnotí drtivá většina dotázaných (88,1 %) jako odpovídající. Názory na výuku počítačem podporovaného překladu se rozcházejí – nadpoloviční většina (52,4 %) si myslí, že jsou tyto předměty zastoupeny nedostatečně. Menší polovina (47,6 %) hodnotí zastoupení jako odpovídající.

Absolventi oboru OSU–APP většinou hodnotí množství výuky praktických překladatelských předmětů jako odpovídající (70,4 %). I v případě tohoto oboru jsou tlumočnické předměty pouze doplňkové, proto praktické tlumočnické předměty a teorii tlumočení hodnotí respondenti jako slabě zastoupené. Co se týče teorie překladu, 70,4 % dotázaných si myslí, že je zastoupena odpovídajícím počtem hodin. Hodnocení „Odpovídající množství hodin“ získaly i praktické jazykové kurzy z angličtiny (62,8 %) a češtiny (63 %). Lingvistické předměty získaly takřka jednohlasně (96,3 %) hodnocení „Odpovídající množství hodin“. Z hlediska zastoupení výuky počítačem podporovaného překladu se názory liší podobně jako u oboru MUNI–PAJ. Nadpoloviční většina (53,8 %) si myslí, že jsou tyto předměty zastoupeny nedostatečně. Menší polovina (46,2 %) hodnotí zastoupení jako odpovídající.

Absolventi oboru UPOL–ATP jsou se zastoupením praktických překladatelských předmětů většinou (67,9 %) spokojeni, tzn. že hodnotí zastoupení jako odpovídající, podobně jako praktické tlumočnické předměty (63,5 %). Přibližně třetina dotázaných se domnívá, že jsou praktické tlumočnické předměty zastoupeny nedostatečně. Celkem 52,9 % respondentů si myslí, že je vyučováno příliš mnoho teorie překladu, zato 47,1 % že je množství teorie překladu odpovídající. Praktické jazykové kurzy z angličtiny jsou podle většiny (56,6 %) vyučovány v optimální míře, podle menší poloviny (43,4 %) jsou vyučovány nedostatečně. Silný nedostatek výuky studenti pocítují v oblasti praktických jazykových kurzů zaměřených na češtinu – 83 % dotázaných považuje poměr výuky za nedostačující. Zastoupení lingvistických

předmětů je dle většiny (54,7 %) odpovídající. Menší polovina (43,4 %) by uvítala méně lingvistiky. Počítačem podporovaný překlad je podle většiny (71,7 %) zastoupen optimálně.

Tabulka 33: Hodnocení studia podle vystudovaného oboru (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI-PAJ	OSU-APP	UPOL-ATP	
Praktické překladačské předměty	Příliš málo hodin	9; (20,9 %)	8; (29,6 %)	17; (32,1 %)	34; (27,6 %)
	Odpovídající množství hodin	34; (79,1 %)	19; (70,4 %)	36; (67,9 %)	89; (72,4 %)
	Celkem	43; (100 %)	27; (100 %)	53; (100 %)	123; (100 %)
Praktické tlumočnické předměty	Příliš málo hodin	26; (60,5 %)	20; (76,9 %)	19; (36,5 %)	65; (53,7 %)
	Odpovídající množství hodin	16; (37,2 %)	6; (23,1 %)	33; (63,5 %)	55; (45,5 %)
	Příliš mnoho hodin	1; (2,3 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (0,8 %)
	Celkem	43; (100 %)	26; (100 %)	52; (100 %)	121; (100 %)
Teorie překladačské	Příliš málo hodin	2; (4,8 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	2; (1,7 %)
	Odpovídající množství hodin	21; (50 %)	19; (70,4 %)	24; (47,1 %)	64; (53,3 %)
	Příliš mnoho hodin	19; (45,2 %)	8; (29,6 %)	27; (52,9 %)	54; (45 %)
	Celkem	42; (100 %)	27; (100 %)	51; (100 %)	120; (100 %)
Teorie tlumočení	Příliš málo hodin	26; (61,9 %)	16; (61,5 %)	2; (3,8 %)	44; (36,7 %)
	Odpovídající množství hodin	14; (33,3 %)	9; (34,6 %)	30; (57,7 %)	53; (44,2 %)
	Příliš mnoho hodin	2; (4,8 %)	1; (3,8 %)	20; (38,5 %)	23; (19,2 %)
	Celkem	42; (100 %)	26; (100 %)	52; (100 %)	120; (100 %)
Praktické jazykové kurzy (angličtina)	Příliš málo hodin	15; (34,9 %)	7; (25,9 %)	23; (43,4 %)	45; (36,6 %)
	Odpovídající množství hodin	27; (62,8 %)	20; (74,1 %)	30; (56,6 %)	77; (62,6 %)
	Příliš mnoho hodin	1; (2,3 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (0,8 %)
	Celkem	43; (100 %)	27; (100 %)	53; (100 %)	123; (100 %)
Praktické jazykové kurzy (čeština)	Příliš málo hodin	12; (27,9 %)	10; (37 %)	44; (83 %)	66; (53,7 %)
	Odpovídající množství hodin	29; (67,4 %)	17; (63 %)	9; (17 %)	55; (44,7 %)
	Příliš mnoho hodin	2; (4,7 %)	0; (0 %)	0; (0 %)	2; (1,6 %)
	Celkem	43; (100 %)	27; (100 %)	53; (100 %)	123; (100 %)
Lingvistika	Příliš málo hodin	2; (4,8 %)	0; (0 %)	1; (1,9 %)	3; (2,5 %)
	Odpovídající množství hodin	37; (88,1 %)	26; (96,3 %)	29; (54,7 %)	92; (75,4 %)
	Příliš mnoho hodin	3; (7,1 %)	1; (3,7 %)	23; (43,4 %)	27; (22,1 %)
	Celkem	42; (100 %)	27; (100 %)	53; (100 %)	122; (100 %)
Počítačem podporovaný překlad	Příliš málo hodin	22; (52,4 %)	14; (53,8 %)	14; (26,4 %)	50; (41,3 %)
	Odpovídající množství hodin	20; (47,6 %)	12; (46,2 %)	38; (71,7 %)	70; (57,9 %)
	Příliš mnoho hodin	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (1,9 %)	1; (0,8 %)
	Celkem	42; (100 %)	26; (100 %)	53; (100 %)	121; (100 %)

Následující výzkumná otázka sledovala zájem o výuku s větším množstvím praxe a menším množstvím teorie. Výsledky vidíme v tabulce 34. Z tabulky je patrné, že většina všech absolventů by uvítala více praxe, u oboru UPOL-ATP je však podíl v porovnání s ostatními obory výrazně vyšší (77,4 %). U oboru MUNI-PAJ by o

praktičtější orientovanou výuku mělo zájem 65,1 % dotázaných, zatímco u oboru OSU–APP je toto procento nejnižší, a tedy 55,6 % dotázaných.

Tabulka 34: Zájem o výuku s větším množstvím praxe podle oborů (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Uvítal(a) byste ve výuce menší množství teorie a více praxe?	Ano.	28; (65,1 %)	15; (55,6 %)	41; (77,4 %)	84; (68,3 %)
	Ne, jejich poměr byl vyvážený.	15; (34,9 %)	12; (44,4 %)	11; (20,8 %)	38; (30,9 %)
	Ne, uvítal(a) bych více teorie.	0; (0 %)	0; (0 %)	1; (1,9 %)	1; (0,8 %)
Celkem		43; (100 %)	27; (100 %)	53; (100 %)	123; (100 %)

Následující otázka sledovala, zda absolventi vykonávali v rámci studia překladatelskou a/nebo tlumočnickou praxi. Plnění praxe je povinné u oboru OSU–APP (překladatelská praxe) a oboru UPOL–ATP (překladatelská, nebo tlumočnická praxe; studenti však mohou dobrovolně vykonávat obě). U této otázky mohlo dojít k určitému zkreslení odpovědí i přesto, že jsme se snažili otázku formulovat co nejlépe:

Otázka 34: Vykonával(a) jste v rámci studijního plánu překladatelskou a/nebo tlumočnickou praxi? (Praxí se zde rozumí povinná mimoškolní práce na zakázkách pro reálné klienty.)

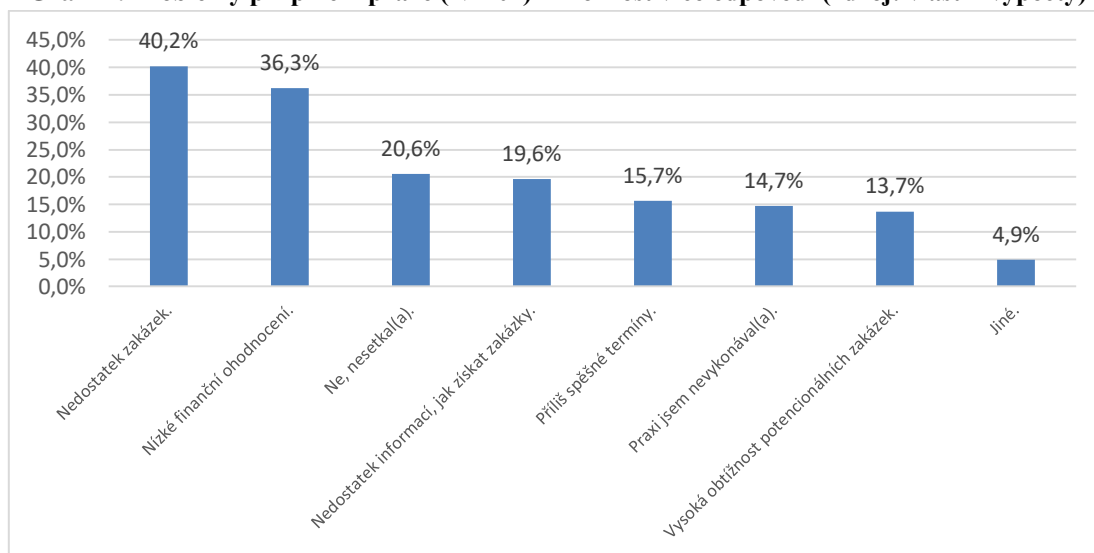
Většina respondentů z oboru MUNI–PAJ praxi nevykonávala (65,1 %). Přibližně tři čtvrtiny dotázaných z oboru OSU–APP vykonávaly překladatelskou praxi. Pět respondentů zvolilo možnost, že praxi nevykonávali, ačkoli je praxe povinnou součástí studijního plánu – zde pravděpodobně mohlo dojít k nesprávné interpretaci otázky. Tyto výsledky jsou tedy spíše orientační. Co se týče oboru UPOL–ATP, zde 47,2 % respondentů vykonávalo překladatelskou i tlumočnickou praxi; 41,5 % jen praxi překladatelskou. Tlumočnická praxe je zastoupena pouze okrajově (11,3 %). Výsledky vidíme v tabulce 35.

Tabulka 35: Vykonávání praxe v rámci studia (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Vykonával(a) jste v rámci studijního plánu překladatelskou a/nebo tlumočnickou praxi?	Ano – překladatelskou i tlumočnickou praxi.	3; (7 %)	2; (7,4 %)	25; (47,2 %)	30; (24,4 %)
	Ano – překladatelskou praxi.	12; (27,9 %)	20; (74,1 %)	22; (41,5 %)	54; (43,9 %)
	Ano – tlumočnickou praxi.	0; (0 %)	0; (0 %)	6; (11,3 %)	6; (4,9 %)
	Ne.	28; (65,1 %)	5; (18,5 %)	0; (0 %)	33; (26,8 %)
Celkem		43; (100 %)	27; (100 %)	53; (100 %)	123; (100 %)

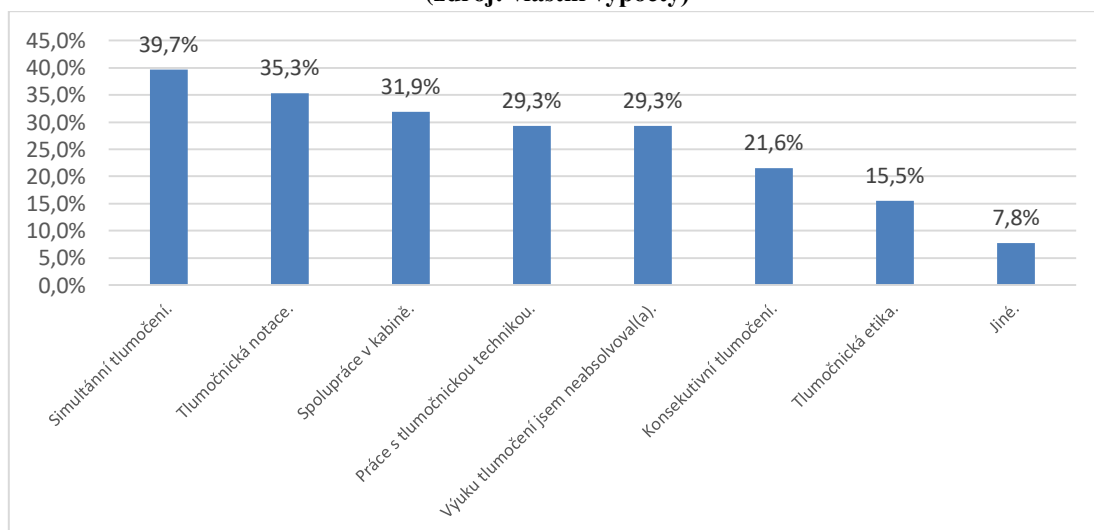
Následující výzkumná otázka sledovala, zda se absolventi setkali při plnění praxe s nějakými problémy. Výsledky vidíme v grafu 27. Z grafu je patrné, že celkově se absolventi praxe nejčastěji potýkali s nedostatkem zakázek. Tento problém postihl 40,2 % respondentů. Dalších 36,3 % respondentů se setkala s nízkým finančním ohodnocením, zatímco 20,6 % absolventů se s žádnými problémy neseťkalo. Jeden z respondentů doplnil např. „neochotu firem zadávat zakázky začínajícím překladatelům bez praxe“.

Graf 27: Problémy při plnění praxe (N=102) – možnost více odpovědí (zdroj: vlastní výpočty)



Rovněž jsme se zaměřili na otázku, na co by podle zkušeností respondentů bylo vhodné klást větší důraz ve výuce tlumočení. Otázka je opět vícečetná, a proto uvádíme pouze hodnoty za celý soubor respondentů, nikoliv za jednotlivé obory. Výsledky vidíme v grafu 28. Nejčastěji by respondenti kladli větší důraz na výuku simultánního tlumočení, notace, spolupráce v kabině a práce s technikou.

Graf 28: Na co by se měl klást důraz ve výuce tlumočení (N=113) – možnost více odpovědí (zdroj: vlastní výpočty)



Někteří respondenti poskytli věcné poznatky v doplňujících slovních odpovědích. Jejich odpovědi na otázku „*Na co by podle Vašich zkušeností bylo vhodné klást větší důraz ve výuce tlumočení?*“ uvádíme níže:

Názory respondentů z oboru MUNI–PAJ:

1. *Tlumočení (aspoň za mého studia) bylo vyučováno pouze omezeně a tak to bylo v rámci možností „správně“. Podle mě je totiž na většinu forem tlumočení potřeba intenzivní příprava, pro kterou na MUNI programu nebyla kapacita (na rozdíl třeba od UK nebo UPOL). Omezená výuka tak dobře posloužila k tomu, aby si člověk udělal solidní obrázek o tlumočení, ale nešla nikam dál.*
2. *Psychohygienu*

Názory respondentů z oboru OSU–APP:

1. *Výuka proběhla pouze jako volitelný předmět s omezenou kapacitou a příliš malým počtem hodin na to, aby se to dalo využít v praxi.*

Názory respondentů z oboru UPOL–ATP:

1. *Postrádala jsem zpětnou vazbu od vyučujících. Dále jsem v seminářích postrádala praktické využití teoretických znalostí, např. semináře zaměřené na určité techniky atd. Navíc mi absolutně nedávalo smysl učit se nazpaměť stovky idiomů.*
2. *[Bylo by vhodné klást větší důraz] na kvalitu vyučujících a více smysluplné hodiny (a ne nás nechat tlumočit 60 minut, v podstatě nemít feedback, příp. vymýšlet způsob ukončení předmětu během týdne).*
3. *Praktická zpětná vazba a napojení na potenciální klienty, programy apod.*
4. *Etiketa, společenské normy při pohybu mezi politiky a vysoce postavenými hodnostáři.*
5. *Ideální by bylo vyzkoušet si povinně různé formy tlumočení přímo v praxi, ne pouze během seminářů. Seznámit se tak s reálnými pracovními podmínkami.*

Je to sice možné během praxe před státnicemi, ale ta byla vždy buď pouze překladatelská, nebo tlumočnická, ne obojí.

6. Rétorika.

Dále jsme sledovali, zda by respondenti opakovali volbu vystudovaného oboru. Výsledky vidíme v tabulce 36. Z tabulky je patrné, že celkově by znovu zvolilo vystudovaný obor 78,5 % respondentů, příbuzný obor pak 7,4 %. Pouze 14 % respondentů by volilo zcela jiný obor. Stejný obor by nejčastěji studovali absolventi oboru MUNI–PAJ (88,1 % respondentů), naopak nejméně často absolventi oboru UPOL–ATP, přesto se jedná o 69,2 % respondentů.

Tabulka 36: Opakovaná volba studijního oboru podle vystudovaného oboru (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Kdybyste mohl(a) opakovat svou volbu studijního oboru, zvolil(a) byste:	Vystudovaný obor – překladatelství a/nebo tlumočnictví	37; (88,1 %)	22; (81,5 %)	36; (69,2 %)	95; (78,5 %)
	Příbuzný obor (filologie, výuka jazyků)	2; (4,8 %)	1; (3,7 %)	6; (11,5 %)	9; (7,4 %)
	Jiný.	3; (7,1 %)	4; (14,8 %)	10; (19,2 %)	17; (14 %)
Celkem		42; (100 %)	27; (100 %)	52; (100 %)	121; (100 %)

Následující dvě výzkumné otázky mají pro posouzení připravenosti absolventů stěžejní hodnotu – první otázka se zaměřila na hodnocení připravenosti absolventů na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze z *hlediska překladatelských a/nebo tlumočnických znalostí a dovedností*. Výsledky vidíme v tabulce 37. Celkově výsledky působí poměrně pozitivně – respondenti ze všech oborů dohromady se nejčastěji cítí spíše připraveni (59,3 %). Respondenti z oboru MUNI–PAJ se nejčastěji cítí spíše připraveni (55,8 %) a rozhodně připraveni (25,6 %). Respondenti z oboru OSU–APP se nejčastěji cítí spíše připraveni (59,3 %) a spíše nepřípraveni (18,5 %). Respondenti z oboru UPOL–ATP se nejčastěji cítí spíše připraveni (62,3 %) a rozhodně připraveni (18,9 %). Přibližně 80 % respondentů z oborů MUNI–PAJ a UPOL–ATP se cítí spíše připraveno nebo rozhodně připraveno. U oboru OSU–APP se se cítí spíše připraveno nebo rozhodně připraveno přibližně 67 % dotázaných.

Tabulka 37: Přípravenost na kariéru z hlediska překladatelských a/nebo tlumočnických znalostí a dovedností (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Máte pocit, že Vás studium připravilo na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze (OSVČ) z hlediska překladatelských a/nebo tlumočnických znalostí a dovedností?	Rozhodně ano.	11; (25,6 %)	2; (7,4 %)	10; (18,9 %)	23; (18,7 %)
	Spíše ano.	24; (55,8 %)	16; (59,3 %)	33; (62,3 %)	73; (59,3 %)
	Spíše ne.	5; (11,6 %)	5; (18,5 %)	8; (15,1 %)	18; (14,6 %)
	Rozhodně ne.	2; (4,7 %)	1; (3,7 %)	1; (1,9 %)	4; (3,3 %)
	Neumím posoudit.	1; (2,3 %)	3; (11,1 %)	1; (1,9 %)	5; (4,1 %)
Celkem		43; (100 %)	27; (100 %)	53; (100 %)	123; (100 %)

Další otázka v podobném znění sledovala připravenost na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze (OSVČ) z hlediska administrativy, cenotvorby, marketingu, propagace, administrativy apod. Výsledky vidíme v tabulce 38. Celkově se respondenti nejčastěji cítí rozhodně nepřipraveni (42,6 %). Respondenti z oboru MUNI–PAJ se nejčastěji cítí spíše nepřipraveni (38,1 %) a rozhodně nepřipraveni (35,7 %). Respondenti z oboru OSU–APP se nejčastěji cítí rozhodně nepřipraveni (48,1 %) a spíše nepřipraveni (33,3 %). Respondenti z oboru UPOL–ATP se nejčastěji cítí rozhodně nepřipraveni (45,3 %) a spíše nepřipraveni (41,5 %). Celkově se přibližně 80 % všech respondentů cítí rozhodně nepřipraveno nebo spíše nepřipraveno. Zde je zřejmý výrazný prostor pro zlepšení či případnou úpravu poskytované přípravy studentů.

Tabulka 38: Přípravenost na kariéru z hlediska administrativy, cenotvorby, marketingu, propagace apod. (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Máte pocit, že Vás studium připravilo na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze (OSVČ) z hlediska administrativy, cenotvorby, marketingu, propagace apod.?	Rozhodně ano.	2; (4,8 %)	1; (3,7 %)	0; (0 %)	3; (2,5 %)
	Spíše ano.	8; (19 %)	3; (11,1 %)	6; (11,3 %)	17; (13,9 %)
	Spíše ne.	16; (38,1 %)	9; (33,3 %)	22; (41,5 %)	47; (38,5 %)
	Rozhodně ne.	15; (35,7 %)	13; (48,1 %)	24; (45,3 %)	52; (42,6 %)
	Neumím posoudit.	1; (2,4 %)	1; (3,7 %)	1; (1,9 %)	3; (2,5 %)
Celkem		42; (100 %)	27; (100 %)	53; (100 %)	122; (100 %)

V souvislosti s rozvojem zahraničních studijních programů jsme se v závěru dotazníku zeptali, zda se respondenti zúčastnili zahraničního studijního pobytu nebo pracovní stáže. Výsledky vidíme v tabulce 39. Celkově se zahraničního pobytu nebo stáže zúčastnilo 47,2 % respondentů, většina dotazovaných se jej však neúčastnila (52,8 %). Nejčastěji absolvovali zahraniční pobyt či stáž absolventi oboru UPOL–

ATP (58,5 %). Z oboru OSU–APP se zahraničního pobytu ani stáže naopak neúčastnilo až 70,4 % respondentů.

Tabulka 39: Účast na zahraničním studijním pobytu nebo pracovní stáži podle oborů (zdroj: vlastní výpočty)

		Vystudovaný obor:			Celkem
		MUNI–PAJ	OSU–APP	UPOL–ATP	
Absolvoval(a) jste během studia zahraniční studijní pobyt nebo pracovní stáž (např. ERASMUS apod.)?	Ano	19; (44,2 %)	8; (29,6 %)	31; (58,5 %)	58; (47,2 %)
	Ne	24; (55,8 %)	19; (70,4 %)	22; (41,5 %)	65; (52,8 %)
Celkem		43; (100 %)	27; (100 %)	53; (100 %)	123; (100 %)

Závěrečná otázka dotazníku byla otevřená:

Otázka 45: Máte nějaké nápady či připomínky, jak vylepšit Vámi vystudovaný obor? Například co by bylo vhodné do výuky zařadit apod.?

Názory respondentů z oboru MUNI–PAJ:

- 1. Praktické ukázky života OSVČ – ještě podrobnější výuka ohledně papírování, na co si dát pozor, specifika fakturace pro zahraničí atd. Stačil by na to třeba volitelný předmět a dost by to budoucím překladatelům pomohlo. Co se týče propagace, cen apod. – o tom jsme na oboru měli možnost slyšet od lidí přímo z praxe na volitelných předmětech, v tomto musím obor pochválit. Do startu mi myslím dal hodně.*
- 2. Vyhnout se přílišným subjektivním názorům, otevřít se více názorům studentů, diskutovat o možných řešeních. Plus samozřejmě více praxe a praktických otázek budoucího uplatnění – živnost, administrativa atd.*
- 3. Více přípravy na aspekty OSVČ.*
- 4. Asi by bylo fajn zařadit přece jen více praktických předmětů, které by vyučovali profesionální překladatelé nebo jiní odborníci z praxe. Dále by bylo fajn povinně zařadit předměty, kde by se studenti seznámili s praktickými aspekty profese jako jak se propagovat, jak si nastavit ceny, jaké vybavení si pořídít. Absolvovala jsem podobný předmět se Sylvou Ficovou (Praktické aspekty překladu myslím) jako nepovinný a považuji ho za jeden z nejužitečnějších vůbec.*

5. *Zařadit předmět o rozjetí vlastní překladatelské živnosti, sebe-propagaci. O tom, jak se spolupracuje s agenturami a klienty, čím se v takové spolupráci nenechat rozhodit. Též bych přidal kurz na různé formy posteditování strojového překladu – full post-editing, light post-editing, jejich rozdíly, tipy, jak na to.*
6. *Více informací ohledně marketingu, cenotvorby, případně i účetnictví (komplexní přípravy na OSVČ) a aktuálního vývoje překladatelských nástrojů. Více praktických překladatelských předmětů zaměřených na jednotlivé oblasti (právo, literatura, IT, apod.). Dobrá by možná byla i povinná stáž v rámci studia.*
7. *Informace o administrativní stránce věci (ideálně prostě základní informace o živnostenském úřadu, fakturách, důležitých hráčích na trhu atp.); o něco větší zaměření na IT překlady.*
8. *Praxi a větší zaměření na administrativu – jak se zakládá OSVČ, jak získat klienty, tvořit ceny atd. A hlavně, aby se na úvodní schůzce neříkalo, ať se do toho hned nevrháme – to bylo to nejlepší, co spolužáci mohli udělat. I když jim studium ve výsledku trvalo déle.*
9. *Zcela mi chyběla jakákoliv zmínka o praktické administrativě týkající se činnosti OSVČ, jako je platba daní, soc. a zdrav. pojištění a také marketing a sebepropagace. Doporučila bych povinnou praxi pro všechny studenty.*
10. *Praktikálie – info o agenturách, serverech, softwaru, cenách, soudním tlumočení, shánění klientů atp.*
11. *Rozhodně mnohem více praktických informací ohledně samostatné živnosti, ideálně i informace ohledně danění apod., co nejpraktičtější informace.*
12. *Víc kurzů s úspěšnými překladateli/tlumočníky, například jeden semestr s 10 různými lidmi z oboru.*

13. *Obor by měl být povinně dvouoborový (s libovolným jiným oborem třeba z jiné fakulty) – kvůli specializaci.*
14. *Dal bych větší prostor praktickým předmětům, české lingvistice a individuálnější zpětné vazbě. Také doporučený seznam českých autorů a kvalitní překladové literatury by rozhodně nebyl na škodu.*
15. *Přidat bakalářský obor po vzoru UK.*

Názory respondentů z oboru OSU–APP:

1. *Teorie i praxe byly vyvážené, určitě bych zavedla mobility window a povinnou zahraniční praxi, která posune nastudované znalosti na úplně jinou úroveň.*
2. *Více seminářů než přednášek, aby se výuka přiblížila praxi na Západě – více domácího čtení a debata o tématu na hodině, méně samotné přednášky. Více psaní, např. esejí, seminárek atd. Větší zaměření na tlumočení.*
3. *Rozhodně více praxe a zpětné vazby.*
4. *V Ostravě by prospělo větší propojení s reálným světem překladatele po vystudování – praktičtější texty k vypracování a rozboru v hodinách (články z internetu opravdu běžně nepřekládám), více práce s CAT nástroji, přednášky nebo celé kurzy od hostujících překladatelů, více informací ohledně administrativy, marketingu a dalších oblastí, které souvisí s prací překladatele na volné noze (což je mimo velká města u naší profese častější).*
5. *Práce s korpusy.*
6. *Více kapacit na důležité béčkové a céčkové předměty. U nás bylo tlumočení nepovinné a nebylo možné se tam dostat. Dostalo se tam jen pár šťastlivců. Taky když jsem se hlásila, seznam nepovinných předmětů byl hrozně dlouhý a rozmanitý, ale když začal rok, zjistilo se, že nejsou učitelé a většina těch předmětů se ani nekonala.*

7. *Více hodin výuky praktického jazyka, povinný alespoň 2týdenní kurz v UK.*
8. *Rozhodně více o tlumočnictví, dabingu, apod. Například dabing je velmi atraktivní a zajímavé odvětví překladatelství, ale věnovali jsme se mu pouze v jednom volitelném několikadenním kurzu.*
9. *Marketing, online marketing, ať se na volné noze člověk umí propagovat.*
10. *Více specializovaných předmětů např. se zaměřením na právo, překlad v institucích EU, audiovizuální překlad atd.*

Názory respondentů z oboru UPOL–ATP:

1. *Cenotvorba, administrativa, co je potřeba k podnikání, praktičtější, hlubší práce s CAT. Obecně praktické věci spojené se živností jako takovou.*
2. *Informace týkající se podnikání.*
3. *Praktické informace o profesi a realistická simulace praxe, např. to, že člověku chybí překladové zadání, pracuje s defektním textem apod. Volitelné semináře nad rámec studia zaměřené na administrativu, cenotvorbu, marketing, propagaci apod.*
4. *Vystudovala jsem pouze magisterský obor tlumočnictví a překlad. Dle mého názoru by toto studium mělo být výhradně pětileté. Za dva roky se v tomto konkrétním oboru nemate šanci moc zorientovat a nabrat potřebné zkušenosti. Zbytečně jsme také museli absolvovat množství filologie, která by měla být součástí spíše bakalářského studia. Studenti by také měli být více seznamováni s realitou a praxí.*
5. *Apeluji na výuku CAT nástrojů (SDL Trados Studio, memoQ, Memsource, XTM apod.). Pro překladatelskou praxi jsou naprosto a absolutně nezbytné. Současná výuka je nedostačující. Dále by bylo vhodné klást větší důraz na méně oblíbenou, avšak neoddělitelnou, část překladatelství, tedy rozšíření povědomí o živnostech, daních, marketingové (sebe)propagaci, spolupráci s agenturami apod.*

6. *Získávání portfolia zákazníků, vedení vlastní výdělečné činnosti, tyto témata jsou ožehavá, protože všichni na půdě univerzity jsou konkurenti a i učitelé jsou našimi konkurenty, proto není pro studiu jednoduché tyto předměty nějakým způsobem zakomponovat, ale první fakturační rok byl pro mě opravdu zážitkem.*
7. *Obecně bych zařadila do studia více praxe. Dále větší obeznámení s překlad. či tlumočnickým trhem, tipy, jak se uchytit jako překladatel či tlumočnick apod. Po konci studia jsem se sice živila jazyky (výuka jazyků, práce v exportním oddělení jedné firmy), ale ne překladem, ačkoli mě překlady vždy velmi bavily. Dala jsem přednost jistotě a pravidelnému příjmu před nejistým, případně špatně finančně ohodnoceným (mám na mysli zejména situace, kdy se kvůli studentům a amatérským překladatelům pohybují ceny překladů velmi nízko) životem překladatele.*
8. *ATP je skvělý prakticky zaměřený obor. Jen bych přidala víc té praxe, co se reálného shánění zakázek týká a sebe-propagace. A rozhodně bych zavedla rychlokurz, jak vyplnit daňové přiznání u všech oborů, u kterých se dá předpokládat práce jako OSVČ.*
9. *Bylo by fajn, kdyby fakulta navázala bližší spolupráci s např. jazykovými školami – více zapojit absolventy do praxe ještě za studia. Lingvistické teorie jsou fajn, ale peníze nevydělají :).*
10. *Simulace reálných překl./tlum. zakázek.*
11. *Navazuji na otázku č. 33 – prosím stejné množství teorie, ale trochu více praxe :).*
12. *Spolupracovat s větším množstvím praktikujících překladatelů, ne akademiků. Spolupracovat s agenturami v rámci praxí, ale třeba i brigád v podobě QA, korektur, formátování a dalších jednoduchých rutinních prací, které agentury vyžadují. Snažit se napojit na neziskové org., které mohou překlad potřebovat*

a dát tak studentům šanci se vypřekládat ještě na univerzitě a získat nějaké reference.

13. Více procvičování, individuální zpětné vazby od učitelů.

14. Kvalitní výuku teorie překladač a neustále neustupovat lingvistické sekci – netvoří se překladačský obor, ale paskvil univerzitní/katederní politiky.

15. Líbilo by se mi, kdyby se kladl větší důraz na proces překladač a tlumočení a méně se hledělo na produkt.

Ocenila bych, kdybychom jako studenti více pracovali s kritérii úspěšného překladač/tlumočení a naučili si tak vzájemně poskytovat zpětnou vazbu na naše výkony. V tlumočnických seminářích jsme se sice často ve dvojicích hodnotili, nicméně bylo to založené spíše na pocitech. V překladač jsme se na práci spolužáka dívali jen jednou. Obojí chápu, že pro vyučující je časově neúnosné nám tuto vazbu dávat, bylo by tedy fajn, kdyby nás naučili si ji dávat navzájem. Během studia jsem byla hodně v nejistotě, jestli to, co dělám, je na správné cestě, nebo ne. Komplexnější náhled na to, jak tlumočím/překladač, jsem získala spíše při kuloárních rozhovorech než oficiálními kanály.

U tlumočení bych uvítala více tlumočnických seminářů/mock konferencí – příležitostí tlumočit. U překladač bych uvítala hlubší reflexi překladačského procesu. U teoretických předmětů bych ocenila větší provázanost s praxí, možná spíš odzdoła nahoru – nejdříve se podívat na text a překlady a pak až se dívat na teorii, co s tím souvisí. Nicméně nevím, nakolik by to bylo časově proveditelné.

16. Rozdělit tlumočení a překladač na dva obory. Pro obě činnosti je potřeba zcela jiné osobnostní nastavení. Větší množství volitelných předmětů, aby se studenti mohli již za studia více profilovat. Rozšířená výuka češtiny. Všechno, co o češtině vím, mám ze samostudia.

17. *Zvyšovat odbornou způsobilost v oblasti, ve které překládám/tlumočím (právo, ekonomie, politologie, medicína/přírodní vědy atd.) a také výuka psaní (kreativní psaní / odborné psaní / copywriting) by byla pro praxi velmi přínosná.*

18. *Více odborné AJ (medicína, logistika, přírodní vědy atd.).*

19. *Více tematicky zaměřené slovní zásoby (jako municipality v IN02).*

20. *Práce se zvládáním stresu.*

21. *Právní záležitosti související s překládáním/tlumočením na různých právních základech by měly tvořit náplň některého z povinných předmětů.*

Z celkových 15 respondentů z oboru MUNI–PAJ, kteří na závěrečnou otázku odpověděli, jich celkem 11 uvedlo požadavky na výuku aspektů souvisejících s podnikáním na volné noze. Konkrétně se jednalo o aspekty marketingu, propagace, nastavení cen, získávání klientů, spolupráce s agenturami, administrativy, fakturace, účetnictví a daní. Několik respondentů také zmínilo požadavek na zavedení většího množství praktických předmětů a přednášek profesionálů, úspěšných překladatelů či tlumočnicků.

Respondenti z oboru OSU–APP by uvítali větší množství a lepší dostupnost tlumočnických předmětů, které jsou zde vyučovány pouze doplňkově, tudíž kapacita předmětů nenaplnuje poptávku. Dále absolventi tohoto oboru během studia do jisté míry pocítovali nedostatek zpětné vazby. Několik respondentů rovněž zmiňuje požadavek na výuku více specializovaných předmětů, které by se zaměřovaly např. na audiovizuální překlad, právní terminologii apod.

Respondenti z oboru UPOL–ATP se podobně jako absolventi oboru MUNI–PAJ dožadují lepší přípravy na aspekty samostatného podnikání, včetně tipů, jak nastartovat kariéru a jak se coby začátečník na trhu uchytit. Několikrát se objevil také požadavek na větší množství praxe a organizované zapojení studentů do reálného překladatelského a tlumočnického světa již během studia, např. formou spolupráce s překladatelskými agenturami a prací na zakázkách různých typů. Dále respondenti zmiňují požadavek na specializované předměty, specializovanou slovní zásobu a lepší zpětnou vazbu od vyučujících.

Jak vyplývá z výše uvedených odstavců, mnoho respondentů v odpovědích verbalizovalo požadavky na praktičtější orientovanou výuku a zařazení aspektů podnikání, administrativy, propagace a dalších činností souvisejících s prací překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze. Tyto aspekty by tedy mohly posloužit jako rámec pro potenciální úpravy studijních plánů všech zkoumaných oborů.

Může být problematické zařadit veškeré požadavky absolventů a jednotlivé aspekty podnikání do aktuálních studijních plánů, např. jako samostatné volitelné předměty, proto by alespoň zpočátku mohly být řešením zmiňované přednášky praktikujících profesionálů z různých oborů – praktikujících překladatelů, tlumočnicků a dalších osobností. Jako příklad těchto osobností může posloužit profesionální překladatel Petr Mundev, který v rámci svého projektu *Mundev Academy* vede kurzy pro začínající překladatele, zaměřené na marketing, propagaci a další aspekty podnikání. Podobné kurzy pořádá také lektorka, překladatelka a polyglotka Lucie Gramelová. Ze zajímavých osobností z oblasti tlumočení lze zmínit např. Libora Nenutila, profesionálního překladatele a tlumočnicka angličtiny a francouzštiny, který mimo jiné tlumočí pro Českou televizi, píše vlastní blog s praktickými profesními poznatky a je profesně velmi aktivní. Další zajímavou osobností je např. Hanna Marciniak, soudní tlumočnice a překladatelka se specializací na lokalizaci. Hanna Marciniak rovněž píše vlastní blog, který je plný praktických poznatků pro začínající i pokročilé poskytovatele jazykových služeb. Neméně zajímavou osobností na české scéně je také Miroslav Pošta, jehož doménou je překlad, audiovizuální překlad, publikování knih a další činnosti. Z oblasti literárního překladu lze zmínit např. Viktora Janiše, který v současné době patří mezi nejznámější české literární překladatele. Tito a další profesionálové by studentům překladatelství a tlumočnictví mohli předat velké množství poznatků a zkušeností, které absolventi zkoumaných oborů ve studiu postrádali. Bezpochyby by stálo za zvážení, aby zastupitelé jednotlivých studijních oborů z řad vyučujících, ale také studentů, projevíli iniciativu a pokusili se podobně zajímavé osobnosti zvát na pravidelné přednášky, které studentům mohou rozšířit profesní obzory.

7 Diskuze a odpovědi na výzkumné otázky

V této kapitole jsou prezentovány výsledky dotazníkového šetření na pozadí výchozích údajů, které jsou obsaženy v teoretické části této práce. Odpovědi respondentů tří zkoumaných oborů budou u vybraných otázek srovnány především s výsledky výzkumu Evy Novotné (2013). Respondenti z výzkumu Novotné (2013) budou v této kapitole souhrnně označováni výrazem *absolventi ÚTRL*.

7.1 Uplatnění a profesní profil absolventů oboru překladatelství a tlumočnictví

Z hlediska sociálně-ekonomické situace z výsledků vyplývá, že nejčastěji respondenti pracují formou soukromého podnikání. Z celkového počtu respondentů (124) soukromě podniká nadpoloviční většina, a tedy 50,8 %. Pouze soukromému podnikání se věnuje 35,5 % respondentů, zatímco zbylých 15,3 % respondentů je zároveň zaměstnáno i jinou formou. Druhá nejpočetnější skupina dotázaných (27,4 %) je zaměstnána v zahraniční či nadnárodní společnosti. V českých soukromých společnostech působí 13,7 % respondentů. Absolventi ÚTRL nejčastěji pracovali rovněž formou soukromého podnikání. Ze srovnání je patrná vysoká podobnost výsledných údajů: z absolventů ÚTRL se soukromému podnikání věnovalo 53,8 % respondentů (40,7 % pouze soukromému podnikání; 13,1 % i dalšímu zaměstnání).

Oborům, v nichž respondenti působí, dominuje překladatelství. Překládům se věnuje 60,5 % respondentů, takřka stejně jako mezi absolventy ÚTRL (60,9 %). Druhým oborem, kterému se dotázaní absolventi tří zkoumaných oborů věnují nejčastěji, je výuka jazyků – věnuje se jí 28,2 % respondentů. Zde je patrný rozdíl oproti absolventům ÚTRL, kde druhou příčku obsadilo tlumočení (38,5 % respondentů), zatímco výuka jazyků je až na třetí příčce. Třetí nejčastější odpověď absolventů tří zkoumaných oborů je práce s využitím cizího jazyka (21 %). S výjimkou oboru tlumočení se výsledky opět velmi blízce shodují.

Překlad a/nebo tlumočení představuje hlavní zdroj příjmů pro 36,4 % dotázaných, zatímco pro 28,9 % dotázaných se jedná o vedlejší zdroj příjmů. Hlavním zdrojem příjmů jsou tyto činnosti nejčastěji pro absolventy oboru MUNI–PAJ, zatímco nejméně často pro absolventy oboru UPOL–ATP. Ze všech tří oborů

dohromady se překladu ani tlumočení v současné době nevěnuje přibližně třetina dotázaných. Podobně jako u absolventů ÚTRL, kteří jako důvod práce mimo vystudovaný obor nejčastěji uváděli, že je vystudovaný obor přestal zajímat, absolventi tří zkoumaných oborů většinou uvedli, že buď sehnali zajímavější zaměstnání, nebo práce v oboru byla špatně placená, případně práci v oboru vůbec nehledali. Podíl překladatelské a/nebo tlumočnické činnosti v kariéře respondentů se různí, většinou se však jedná buď o velmi malý podíl (0–10 %), nebo naopak o většinový podíl (80–100 %). Pro nadpoloviční většinu respondentů (54,8 %) však překlad a/nebo tlumočení v kariéře představuje podíl pouhých 0–30 %.

Najít si první zaměstnání nebo zajistit si stabilní příjem podnikáním se respondentům nejčastěji podařilo bezprostředně po ukončení studia (55,6 % respondentů), tedy podobně jako absolventům ÚTRL, kterým se z většiny podařilo totéž ještě před promocí či bezprostředně po ní. Nejpozději do tří měsíců od ukončení studia si zaměstnání či stálý příjem zajistilo přibližně 80 % respondentů ze tří zkoumaných oborů dohromady. Toto zjištění přibližně odpovídá také údajům prezentovaným ve druhé kapitole této práce – z uváděných výzkumů vyplynulo, že doba mezi ukončením studia a nástupem absolventů společenských a humanitních oborů do prvního zaměstnání mírně přesahuje tři měsíce. V hlavní pracovní činnosti dosahuje příjem absolventů tří zkoumaných oborů nejčastěji výše 30 001–40 000 Kč. Na tyto příjmy dosahuje přibližně čtvrtina respondentů. Dalších 21 % respondentů má příjmy z hlavní pracovní činnosti ve výši 25 001–30 000 Kč. Přes 15 % respondentů uvedlo příjmy nižší než 20 000 Kč, zde však mohou celkové příjmy dotyčných ovlivnit příjmy z vedlejší činnosti. Celkově jsou počty respondentů a výše příjmů poměrně rovnoměrně rozloženy do jednotlivých kategorií. Výsledky tedy opět vcelku přesně odpovídají výši příjmů z hlavní pracovní činnosti absolventů ÚTRL.

Soudním tlumočnickem je jmenována pouze malá část respondentů – tři jsou již jmenováni, další tři na jmenování teprve čekají. Rozdílné odpovědi přinesla otázka týkající se podmínění překladatelské a tlumočnické profese prostřednictvím tzv. vázané živnosti. Zatímco z oboru MUNI–PAJ by s podmíněním souhlasila menší polovina respondentů (45,2 %), z oboru OSU–APP by souhlasila nadpoloviční většina respondentů (55,6 %), zatímco z oboru UPOL–ATP by souhlasily takřka tři čtvrtiny respondentů (71,7 %).

7.2 Práce a podmínky překladatelů pracujících jako OSVČ nebo na základě autorského zákona

Z celkového počtu 124 respondentů má pracovní zkušenosti v oboru překladu či tlumočení 103 respondentů. Z tohoto počtu pracovalo formou OSVČ nebo na základě autorského zákona 77,1 % respondentů z oboru MUNI–PAJ a 75 % respondentů z oboru UPOL–ATP. Respondentů z oboru OSU–APP pracovala touto formou pouze menší polovina, přibližně 46 % respondentů. Ze všech oborů dohromady uvedlo 69 respondentů, že aktuálně pracují nebo v minulosti pracovali formou OSVČ nebo na základě autorského zákona. V nadpoloviční většině případů se jednalo o hlavní zdroj příjmů této části respondentů.

Co se týče zdrojových a cílových jazyků překladu, dle očekávání zcela převládala čeština a angličtina. Ostatní jazyky jsou zastoupeny pouze marginálně. Respondenti nejčastěji překládají texty z odvětví marketingu a reklamy (55,1 %), věnují se audiovizuálnímu překladu (34,8 %) nebo překládají texty z oblasti kultury (33,3 %). Teprve za těmito oblastmi překladu se objevují obory jako právo a soudní překlady, tematika EU či technika a strojírenství, které překládá přibližně 30 % respondentů. Ve srovnání s absolventy ÚTRL, kteří nejčastěji překládali právní, technické a ekonomické texty, je tedy zřejmá určitá tendence k překladu textů obecnějšího charakteru, po nichž teprve následují texty odbornější.

Ve srovnání s absolventy ÚTRL se velmi přesně potvrdila i míra zprostředkování překladatelských zakázek. Z výzkumu Novotné (2013) vyplynulo, že překladatelé mají tendence ke spolupráci s překladatelskými agenturami buď z velké části (více než 70 % zakázek), nebo naopak k takřka nulové spolupráci (0–20 % zakázek). Z odpovědí absolventů tří zkoumaných oborů je patrné, že 43,5 % respondentů získává prostřednictvím překladatelských agentur méně než 10 % překladatelských zakázek, zatímco 43,5 % respondentů tímto způsobem získává přes 70 % zakázek. Počet přeložených normostran za měsíc je v jednotlivých intervalech rozložen vcelku rovnoměrně – každou z kategorií *méně než 10*, *11–50* a *51–100 NS měsíčně* zvolilo přibližně 20 % respondentů. Po sloučení intervalů je zřejmé, že více než 50 NS měsíčně překládá přibližně 60 % respondentů. Více než 100 NS měsíčně překládá přibližně 40 % respondentů. Tři čtvrtiny respondentů překládají převážně pro klienty z ČR, zatímco zbylá čtvrtina převážně pro klienty ze zahraničí.

Nejčastějším způsobem sebe prezentace a propagace je profil na sociální síti LinkedIn, který využívá 80 % respondentů. Přibližně 40 % respondentů využívá také profil na inzertních webových stránkách pro překladatele, např. ProZ či TranslatorsCafé. Vlastní webové stránky a/nebo blog má pouze 18,3 % respondentů. Podobně jako absolventi ÚTRL považují absolventi tří zkoumaných oborů za nejakutnější problém aktuálního trhu s překlady *cenový dumping*. Tento názor vyslovilo přibližně 43 % respondentů. Necelých 20 % respondentů považuje za nejakutnější problém *neinformovanost klientů*, podobně jako problém *s nekvalifikovanými překladateli* (17,4 % respondentů).

Z odpovědí na otázku ohledně nejnižší sazby za normostranu překladu vyplývá, že přibližně polovina respondentů si účtuje nejnižší sazbu v rozmezí 200–300 Kč/NS. Přibližně jedna čtvrtina respondentů si účtuje sazbu nižší 200 Kč/NS, zatímco zbylá čtvrtina respondentů má nejnižší sazbu nad hladinou 300 Kč/NS. Ve srovnání s výzkumem Svobody (2011), kde dosahovala průměrná sazba za NS při překladu z angličtiny do češtiny 343 Kč/NS, a výzkumem Djovčoše, kde byly nejvíce zastoupeny cenové intervaly 7–10 eur/NS a 10–15 eur/NS, jsou zjištěné sazby respondentů spíše nižší, což však může být způsobeno tím, že se nejedná o průměrně účtované sazby, nýbrž nejnižší účtované sazby, a z drtivé většiny se jedná o sazby v jazykové kombinaci čeština – angličtina a naopak, zatímco údaje z výzkumu Svobody a Djovčoše uvádí průměrnou sazbu za překlady různých jazyků.

Výrazný rozdíl oproti absolventům ÚTRL vyplývá z výsledků otázky na téma používání nástrojů CAT. Zatímco Novotná (2013) zkoumala pouze to, zda respondenti tyto nástroje používají, respondenti ze tří zkoumaných oborů rovněž uváděli, jaký podíl překladů prostřednictvím nástrojů CAT zpracovávají. Zatímco z absolventů ÚTRL využívalo nástroje CAT pouze 32,8 % respondentů, z našeho výzkumu vyplynulo, že tyto nástroje využívá bezmála 80 % respondentů. Celkem 46,4 % respondentů využívá nástroje CAT při zpracování 81–100 % překladů, dalších 11,6 % ke zpracování 51–80 % překladů. Více než polovinu překladů tedy pomocí nástrojů CAT zpracovává 58 % respondentů ze tří zkoumaných oborů. Naopak nízké oblibě se těší strojový překlad, který takřka 60 % respondentů nevyužívá buď vůbec, nebo pouze při zpracování 1–10 % překladů. Drtivou většinu překladů, tedy 81–100 %, zpracovává s pomocí strojového překladu pouze 7,2 % respondentů.

7.3 Práce a podmínky tlumočnicků pracujících jako OSVČ nebo na základě autorského zákona

Ve srovnání s překladem se oboru tlumočení věnuje podstatě méně respondentů. Blok otázek pro tlumočnické pracující jako OSVČ nebo na základě autorského zákona vyplnilo pouze 25 z celkových 124 respondentů. Z hlediska zdrojových a cílových jazyků převládá i v tlumočení jazyková kombinace čeština – angličtina. Ostatní jazyky jsou zastoupeny pouze okrajově.

Míra spolupráce tlumočnicků s překladatelskými a tlumočnickými agenturami je výrazně nižší než u překladů, čímž se potvrzuje závěr z výzkumu Novotné (2013). Přibližně 60 % absolventů ÚTRL uvedlo, že prostřednictvím agentur získávají 0–40 % zakázek. V případě respondentů z oboru MUNI–PAJ, OSU–APP a UPOL–ATP bylo zjištěno, že méně než 10 % zakázek získává prostřednictvím agentur až 80 % respondentů. Drtivá většina tlumočnicků z těchto oborů tedy pracuje pro přímé klienty. Z přímých klientů se pak jedná nejčastěji o české soukromé firmy, pro které tlumočí 33 % respondentů, dále české veřejné instituce, pro které tlumočí 25 % respondentů, zahraniční či nadnárodní soukromé firmy, pro které tlumočí 17 % respondentů, a soukromé osoby, pro které tlumočí taktéž 17 % respondentů.

Z hlediska druhů tlumočení je nejpočetněji zastoupeno doprovodné tlumočení (80 % respondentů). Druhou příčku vcelku překvapivě obsadilo tlumočení na dálku (44 % respondentů), třetí příčku pak komunitní tlumočení (28 % respondentů). Kabinovému tlumočení se věnují pouze 4 % respondentů. Závěrečná otázka bloku otázek pro tlumočnické se týkala míry úspěšného získávání dostačujících podkladů pro tlumočení. Dostačující podklady k 91–100 % zakázek získává 24 % respondentů. Stejný podíl respondentů však získává dostačující podklady pouze k 11–30 % zakázek. Odpovědi na tuto byly různorodé, nicméně po sloučení intervalů vyplývá, že nadpoloviční většině respondentů (60 %) se daří získávat dostačující podklady k 51–100 % zakázek.

7.4 Hodnocení absolvovaného studia

První výzkumná otázka v tomto bloku otázek zkoumala spokojenost absolventů se složením studijního plánu, respektive zastoupením jednotlivých kategorií předmětů. Podrobnější vyhodnocení odpovědí dle studijního oboru je k dispozici v empirické části této práce, proto je zde uvedeno pouze krátké shrnutí. Dle odpovědí je většina respondentů napříč všemi třemi studijními obory se zastoupením jednotlivých

předmětů spíše spokojena. U většiny z osmi kategorií předmětů (MUNI–PAJ – 5; OSU–APP – 5; UPOL–ATP – 6) respondenti označili počet hodin věnovaný jednotlivým kategoriím předmětů jako odpovídající. Většina respondentů z oboru MUNI–PAJ a OSU–APP by uvítala hojněji zastoupenou výuku počítačem podporovaného překladu. Podle respondentů z oboru UPOL–ATP je vyučováno příliš mnoho hodin teorie překladu, ale naopak příliš málo hodin praktických kurzů zaměřených na češtinu – tento pocit má 83 % respondentů, což je na jednu stranu alarmující, na druhou stranu ne příliš překvapivé, jelikož studijní plán tohoto oboru neobsahuje ani jeden kurz zaměřený ryze na praktické použití českého jazyka.

Většina respondentů ze všech tří oborů se shodla, že by uvítala výuku s menším množstvím teorie a větším množstvím praxe (MUNI–PAJ – 65,1 % respondentů; OSU–APP – 55,6 % respondentů; UPOL–ATP – 77,4 % respondentů). K podobnému závěru došla i Novotná (2013), když takřka 60 % respondentů z ÚTRL uvedlo, že výuka podle jejich názoru preferovala teoretické znalosti před praktickými dovednostmi. Tyto odpovědi rovněž odrážejí výsledky studie uvedené ve druhé kapitole této práce (Ryška a Zelenka, 2011), podle nichž je české vysoké školství zatíženo získáváním spíše teoretických poznatků. Během vykonávání povinné překladatelské a/nebo tlumočnické praxe se respondenti nejčastěji setkali s problémy ve formě nedostatku zakázek, nízkého finančního ohodnocení a nedostatku informací, jak zakázky získat.

Kdyby respondenti dostali možnost opakované volby studijní dráhy, většina respondentů napříč všemi zkoumanými obory by volila tentýž obor. Z oboru MUNI–PAJ by překlad a tlumočení znovu studovalo 88,1 % dotázaných, z oboru OSU–APP 81,5 % dotázaných, z oboru UPOL–ATP 69,2 % dotázaných. V teoretické části bylo zjištěno, že z absolventů společensky a humanitně orientovaných oborů by volilo studium téhož oboru na těžší vysoké škole 67 % absolventů, tudíž výše uvedené výsledky jsou u prvních dvou oborů nadprůměrné, zatímco u oboru UPOL–ATP výsledek vcelku přesně odpovídá statistice.

Co se týče připravenosti absolventů na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze z hlediska překladatelských a/nebo tlumočnických znalostí a dovedností, přibližně 60 % respondentů ze všech tří oborů odpovědělo, že se cítí „spíše připraveno“. Nejbližší teoretický základ představuje zjištění Novotné (2013), kde se většina absolventů ÚTRL domnívala, že jim výuka celkově „spíše poskytla“ nebo „rozhodně poskytla“ kvalitní přípravu do praxe, zjištění se tedy shodují.

Z hlediska přípravy na administrativu, cenotvorbu, marketing, propagaci a další činnosti spojené s podnikáním se celkem 42,6 % respondentů cítí „rozhodně nepřípraveno“ a dalších 38,5 % „spíše nepřípraveno“. Zde je tedy zřejmý výrazný prostor pro zlepšení a rozšíření výuky.

V návaznosti na cíl MŠMT, aby se alespoň 20 % absolventů vysokých škol účastnilo do roku 2020 zahraničního pobytu či jiné studijní přípravy v zahraničí, šetření ověřovalo, zda se tento cíl daří plnit i v případě absolventů zkoumaných oborů. Z výsledků vyplývá, že u všech tří oborů se tento cíl daří plnit. Z oboru MUNI–PAJ se zahraničního pobytu či stáže účastnila menší polovina respondentů, z oboru OSU–APP přibližně jedna třetina respondentů, a z oboru UPOL–ATP větší polovina respondentů.

V poslední otevřené otázce, kde měli respondenti možnost verbalizovat své nápady na vylepšení studijních oborů, nejčastěji zaznívaly požadavky na výuku podnikatelských aspektů, jako je marketing, propagace, cenotvorba, administrativní činnost apod. Dalším často skloňovaným pojmem byla silnější orientace na výuku praktických a odborně zaměřených předmětů. V neposlední řadě by respondenti během studia uvítali kontakt s větším počtem odborníků, kteří se v oboru pohybují, a mohou tak poskytnout další poznatky z praxe.

8 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo získat informace o pracovním uplatnění, aktuální sociálně-ekonomické situaci a hodnocení studia absolventů tří překladatelských a tlumočnických oborů, které jsou vyučovány na třech univerzitách v České republice. Získávání informací proběhlo metodou jednorázového dotazníkového šetření, které částečně navazuje na dotazníkové šetření Evy Novotné (2013). Dotazník použitý v rámci empirické části předkládané diplomové práce přejímá některé otázky z dotazníku Novotné (2013) a rozšiřuje jej o další otázky, které byly v souvislosti se zkoumanými obory a populací považovány za relevantní.

Ze zdrojů prezentovaných v teoretické části vyplývá, že počet absolventů terciárního vzdělávání v ČR narůstá, avšak univerzitní příprava je stále zatížena získáváním spíše teoretických poznatků. Délka přechodu absolventů humanitních oborů činí přibližně tři měsíce, nicméně absolventi ÚTRL nejčastěji nacházeli zaměstnání ještě před promoci nebo ihned po dokončení studia. U trhu s jazykovými službami se předpokládá postupný růst, což však může mít i své stinné stránky v podobě narůstající konkurence a dumpingových cen. Respondenti paralelního výzkumu z ÚTRL se nejčastěji věnují soukromému podnikání, mají příjmy ve výši 30–40 000 Kč, překládají průměrně 0–60 nebo více než 100 NS měsíčně, přičemž se nejčastěji jedná o právní, technické a ekonomické texty. Nástroje CAT využívá pouze jedna třetina z nich. Míra spolupráce je vyšší u překladatelů než u tlumočnicků, kdy spolupráce tvoří buď většinu zakázek, nebo naopak zanedbatelný podíl zakázek. Absolventi ÚTRL by uvítali praktičtější orientovanou výuku, více specializovaných předmětů, podrobnější výuku práce s nástroji CAT a více kontaktu s externími odborníky z praxe

V úvodu empirické části této diplomové práce je nastíněna metodologie výzkumu včetně údajů o populaci jednotlivých oborů. Z údajů o populaci vyplynulo, že mezi absolventy tří zkoumaných oborů početně převládají ženy, které tvoří přibližně 80 % absolventů těchto oborů. Z výsledků dotazníkového šetření je zřejmé, že absolventi oborů MUNI–PAJ, OSU–APP a UPOL–ATP neměli s přechodem na pracovní trh žádné výrazné problémy. Absolventi zkoumaných oborů netrpí vysokou nezaměstnaností a nejčastěji nacházejí práci bezprostředně po dokončení studia. Nejčastějším odvětvím uplatnění bylo odvětví překladu a výuky jazyků. Přibližně 60 % respondentů uvedlo, že působí v odvětví překladu. Největší část respondentů se živí soukromým podnikáním. Menší část respondentů, která soukromě podniká, je

souběžně zaměstnána i jinou formou. Příjmy respondentů v hlavní pracovní činnosti nejčastěji dosahují výše 30 000–40 000 Kč.

Pro většinu respondentů, kteří v kariéře mají překladatelské či tlumočnické zkušenosti, představuje překlad a/nebo tlumočení hlavní zdroj příjmů. Překladatelé se nejčastěji věnují překladu marketingových a reklamních textů, audiovizuálnímu překladu a překladu textů s kulturní tematikou. Za normostranu překladu si respondenti nejčastěji účtují nejnižší sazbu v rozpětí 200–300 Kč. Nástroje CAT v různé míře využívá bezmála 80 % překladatelů.

Se skladbou studijního plánu jsou absolventi všech zkoumaných oborů poměrně spokojeni, nicméně by určité zásahy do poměru zastoupení jednotlivých kategorií předmětů uvítali. Převážná část respondentů by uvítala výuku s menším množstvím teorie a větším množstvím praxe. V případě opakované volby by studium téhož oboru zvolilo přibližně 80 % respondentů. Respondenti se cítí poměrně dobře připraveni na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze z hlediska překladatelských a/nebo tlumočnických znalostí a dovedností. Nepřipravení se naopak cítí na podnikatelské aspekty této profese. Co se týče doporučení na úpravu studijních plánů, doporučují respondenti zavedení většího množství praktických a odborných předmětů, výuku podnikatelských aspektů nebo častější přednášky profesionálů z oboru.

Po srovnání výchozích údajů získaných rešerší příslušných zdrojů s výsledky výzkumu, které proběhlo v předchozí kapitole, je zřejmé, že získané výsledky z velké části odpovídají teoretickému rámci práce a že má smysl problematiku uplatnění absolventů a hodnocení studia průběžně zkoumat, aby bylo možné vysledovat případné tendence studijních oborů a zavčas provádět příslušné zásahy do studijních plánů. Pro budoucí výzkum lze doporučit zkoumání oborů překladatelství a tlumočnictví dalších jazyků, případně zkoumání totožných oborů s odstupem času, což by umožnilo porovnání získaných údajů a sledování toho, jak se jednotlivé studijní obory vyvíjejí.

Resumé

The master's thesis deals with the topic of graduates of translation and interpreting studies, their evaluation of university curricula and opportunities on the labour market. The thesis focuses on graduates of three study programmes taught at three universities in the Czech Republic, namely the programme *English for Translation and Interpreting* taught at Palacký University Olomouc; the programme *English-language Translation* taught at Masaryk University in Brno; and the programme *English Language for Translation Purposes* taught at the University of Ostrava. The aim of the thesis is to analyse professional career of these graduates, provide information about their opportunities on the labour market and to obtain university curricula evaluation. The thesis partly follows from the master's thesis written by Eva Novotná, a graduate of the Institute of Translation Studies at Charles University, whose thesis aimed to analyse a very similar topic with the focus on labour market opportunities of graduates of the aforementioned Institute of Translation Studies.

The thesis is comprised of two parts, the theoretical and the empirical part. The theoretical part, starting with chapter two, provides a structured theoretical framework for the following research presented in the empirical part. The second chapter introduces the topic of tertiary education in Europe and the Czech Republic while focusing on the development of tertiary education over time; the position of university graduates on the labour market; and the findings from multiple research papers dealing with tertiary education and work opportunities of university graduates.

The third chapter addresses the current situation on language service market in global and local context, pointing out market growth projections and current trends such as outsourcing, offshoring, diversity and segmentation. Furthermore, the chapter presents selected findings from Eva Novotná's survey conducted among graduates of the Institute of Translation Studies whose field of study was predominantly translation and interpreting of different languages and who completed their university education within years 1967 and 2010.

The fourth chapter deals with the topic of translation pedagogy as a part of applied translation studies, mainly focusing on the competencies of a modern translator and the changing environment and stereotypes linked with preparation of students of translation studies. The chapter subsequently provides basic information about the three above mentioned study programmes and briefly comments on their

history, pointing out their specifics and listing individual university curricula of the study programmes.

The fifth chapter is the opening chapter of the empirical part of the thesis and introduces research methodology for the following survey. Before the questionnaire was sent out, data about graduates of individual study programmes were gathered. While inspecting the total number of graduates from individual study programmes, a pattern arose, showing that approximately 80 percent of all graduates from each study programme were females, thus pointing towards an often discussed topic — the feminization of the translation and interpreting profession. Answers to the questionnaire which was made available through Google Forms were successfully obtained from 124 graduates out of the total number of 318 graduates (38.6 percent). In order to obtain answers from as many respondents as possible, multiple methods were used to contact the respondents. The respondents were contacted via email and via Facebook, either by using a personal message to contact the respondents with whom the author was personally acquainted, or by posting the questionnaire to multiple Facebook groups of graduates of the study programmes in question, freelance translators and freelance interpreters from the Czech Republic. The questionnaire was also posted to official Facebook sites administered by the English departments where the study programmes are taught.

The questionnaire contained 45 questions and aimed to find answers to research questions divided into four main sections:

- Labour market opportunities and professional career of graduates of translation and interpreting studies
- Professional aspects of graduates' career as freelance translators
- Professional aspects of graduates' career as freelance interpreters
- Graduates' university curricula evaluation

The first and the last section of research questions applies to all respondents, whereas the second and third section only applies to a limited number of respondents who have experience with freelance-based work. The main objectives of the first section of research questions is to explore the socio-economic status of graduates; determine whether graduates work as translators and/or interpreters or work in a different field; determine how long it took graduates to find their first job; determine graduates' monthly income and gather information about other aspects of their professional career. The research questions focused on freelance translators deal with areas such

as working for translation agencies, the types of translated texts, translation output (in standard pages), marketing strategies or the use of CAT tools. The research questions focused on freelance interpreters cover the topic of working for translation agencies; the clients that interpreters work for; or the types of interpreting they perform. The last set of research questions aimed to determine whether graduates are satisfied with the university curricula, whether they have any suggestions for improvement of the study programmes and whether they feel well prepared for the career of a freelance translator and/or interpreter, firstly in terms of translation and interpreting skills and secondly in terms of entrepreneurial skills such as marketing, advertising one's services, knowing how to approach clients, how to determine one's rates etc.

The sixth chapter presents the results of the survey, followed by chapter seven which provides answers to the research questions and compares the results of the survey with the theoretical framework described in chapters two, three and four. The results of the survey have shown that most of the respondents (53.8 percent) work as sole proprietors. For about 40 percent of them, sole proprietorship is their only source of income while the remaining 13 percent of the respondents also have other form of employment. Another 27.4 percent of the respondents are currently employed in an international or a multinational company. Most of the respondents work in the field of translation (60.5 percent) while 28.2 percent of the respondents specialize in teaching languages and only 13.2 percent of the respondents work as interpreters, although lower number of graduates was expected in this category since two out of the three study programmes predominantly focus on teaching translation while interpreting is only taught in optional classes. Translation and/or interpreting is the main source of income for 36.4 percent of the respondents. For 28.9 percent of the respondents, it is an additional source of income. The majority of the respondents have worked either in the field of translation and/or interpreting for the most of their career (80–100 percent of the time) or for a very little time in their career (0–10 percent of the time). The results have shown that graduates of translation and interpreting studies do not suffer from unemployment in spite of the growing number of tertiary education graduates. The majority of the respondents managed to find the first job or to secure a stable income from freelance work immediately after they graduated from university. The rest of the respondents were mostly able to find employment within three months after graduation. The above mentioned results mostly corresponded with the research by Novotná.

The research questions targeting graduates with experience as freelance translators have shown that 69 out of 124 respondents currently work or have worked on freelance basis as translators. The most common fields of translation were marketing and advertising, audio-visual translation, culture, law, the EU, and engineering. Seventy five percent of these freelancers mostly work for Czech clients while twenty five percent work mainly for clients from abroad. Regarding the volume of jobs received through translation agencies, freelancers usually receive either more than 70 percent of their jobs through translation agencies, or less than 20 percent of all their jobs. Sixty percent of freelancers claim to have a translation output of more than 50 standard pages a month. Forty percent of freelancers translate over 100 standard pages a month. The most common means of self-promotion is *Linked-In*, which is used by approximately 80 percent of freelance translators. A noticeable difference in comparison with Novotná's research was found in connection with the use of CAT tools. While only 32.8 percent of the graduates of the Institute of Translation Studies (year of graduation 1967–2010) claimed to use CAT tools, the present survey has shown that almost 80 percent of graduates (year of graduation 2010–2019) use CAT tools to some extent.

The section targeting graduates with experience as freelance interpreters was answered only by 25 respondents. The results have shown that freelance interpreters tend to focus on direct clients, mostly Czech private companies, and do not work for translation agencies as often as translators. Quite interestingly, the most common types of interpreting were escort interpreting (80 percent of the respondents) and remote interpreting (44 percent of the respondents).

The evaluation of university curricula has shown that graduates are mostly satisfied with structure of the curricula and the amount of time dedicated to individual classes, however, respondents from all three study programmes have expressed a strong interest in receiving more practically-oriented with less theory in order to be prepared for real-life experience as translators and/or interpreters. The respondents expressed that they feel relatively well prepared in terms of translation and/or interpreting skills but have urged for including entrepreneurial aspects of the profession in the curriculum, as well as more specialized classes in translation with the focus on specific fields such as law, economics etc. What is more, as much as 80 percent of the respondents feel unprepared for their career in terms of entrepreneurial skills. Lastly, graduates would welcome more lectures and talks presented by

professionals from translation and interpreting industry and would like to get more hands-on experience during their studies.

The thesis concludes that the study programmes are quite optimally fit for the education of future translators and/or interpreters, nevertheless, the survey has pointed out some areas for improvement, especially in connection with providing more practically-oriented education, teaching entrepreneurial skills and providing more opportunities to get real-life experience in the language service industry.

Seznam použité literatury

BEDNÁROVÁ-GIBOVÁ, Klaudia, 2018. Meniace sa stereotypy vo výučbe prekladu. In: KOSTURKOVÁ, Martina, Janka FERENCOVÁ, Imrich IŠTVAN a Lenka ROVNÁKOVÁ, ed. *Vybrané aspekty pedagogickej profesie: Zborník vedeckých štúdií*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, s. 6–17. ISBN 978-80-555-1973-9.

BENINATTO, Renato, 2006. *A Review of the Global Translation Market Place* [online]. Common Sense Advisory, Inc. [cit. 2019-08-15] Dostupné z: <http://www.atc.org.uk/RenatoBenitatto2006.ppt>.

ČIHÁK, Michal, 2014. *Statistické zpracování dotazníků v SPSS* [online]. Hradec Králové [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: http://inpdf.uhk.cz/wp-content/uploads/2014/03/Statist.zprac_dotazniku_v_SPSS-Analyza_dotazniku-2014_Cihak.pdf.

CHRÁSKA, Miroslav, 2006. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1367-1.

DJOVČOŠ, Martin, 2014. Translators and Social Context: The Case Study of Slovakia. In: *Meta: Translators' Journal*. [online] 59(2), s. 330–359. DOI: 10.7202/1027479ar. ISSN 1492-1421. [cit. 2019-08-20] Dostupné také z: <http://id.erudit.org/iderudit/1027479ar>.

DUNNE, Keiran J. a Elena S. DUNNE, ed., 2011. *Translation and Localization Project Management: The Art of the Possible*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

GABR, Moustafa, 2001. Toward a Model Approach to Translation Curriculum Development. *Translation Journal*. [online] 5 (2) [cit. 2019-09-02] Dostupné z: <http://www.bokorlang.com/journal/16edu.htm>.

GAMBIER, Yves, 2012. Teaching translation / Training translators. In: GAMBIER, Yves a Luc VAN DOORSLAER, ed. *Handbook of Translation Studies: Volume 3*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, s. 163–171. ISBN 978-90-272-0333-5.

GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

GOUADEC, Daniel, 2007. *Translation as a Profession*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. ISBN 9789027216816.

HEILBRON, Johan, 2010. *Structure and Dynamics of the World System of Translation*. [online]. [cit. 2019-08-14]. Dostupné z: https://ddd.uab.cat/pub/1611/1611_a2015n9/1611_a2015n9a4/Heilbron.pdf.

HOUSE, Juliane, 2001. *Translation as Communication across Languages and Cultures*. London and New York: Routledge. ISBN 978-0-415-73432-5.

HUŤKOVÁ, Anita a Martin DJOVČOŠ, 2016. *Preklad a tlmočenie 12. Hybridita a kreolizácia v preklade a translatológii*. Banská Bystrica: Belianum. ISBN 978-80-557-1204-8.

KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ, 2008. *Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna*. Praha: Sociologické nakladatelství. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-808-6429-786.

KOUCKÝ, Jan, 2009. *Nerovnosti v přístupu k terciárnímu vzdělání: vývoj v ČR a srovnání s evropskými zeměmi*. Praha. [cit. 2019-07-26] Dostupné také z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/140019747>. Disertační práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Eliška Walterová.

KOUCKÝ, Jan, Aleš BARTUŠEK a Jan KOVAŘOVIC, 2009. *Who is more equal?: acces to tertiary education in Europe*. Prague: Education Policy Centre, Faculty of Education, Charles University. ISBN 978-80-7290-391-7. [cit. 2019-07-29] Dostupné také z: <http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Who%20is%20more%20equal%20.pdf>.

KOUCKÝ, Jan, Radim RYŠKA a Martin ZELENKA, 2014. *Reflexe vzdělání a uplatnění absolventů vysokých škol: Výsledky šetření REFLEX 2013*. Praha. [cit. 2019-07-24] Dostupné také z: <http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Reflexe%20vzdelani%20a%20Uplatneni%20absolventu.%20Vysledky%20setreni%20REFLEX%202013.pdf>.

KOUCKÝ, Jan a Martin ZELENKA, 2009. *Uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce* [online]. Praha: SVP Univerzity Karlovy [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Absolventi%20Expertiza%20Oct09.pdf>.

KUCHAŘ, Pavel, 2007. *Trh práce: sociologická analýza*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1383-3.

KURZ, Ingrid, 1989. Causes and effects of the feminization of the profession of translating and interpreting: Thesis by Christa Maria Zeller. In: *The Interpreters' Newsletter*. No. 2. s. 73–74. [cit. 2019-07-10] Dostupné také z: <https://www.openstarts.units.it/bitstream/10077/4808/1/KurzIN2.pdf>

LEVÝ, Jiří, 2012. *Umění překladau*. Přel. Karel Hausenblas. Praha: Apostrof.

LTC (The Language Technology Centre), 2009. RINSCHÉ, Adriane a Nadia PORTERA-ZANOTTI. *Study on the size of the language industry in the EU*. [online] Brussels: EC, [cit. 2019-08-20] Dostupné z: <http://www.lt-innovate.org/sites/default/files/documents/1335-LTC%20Study%20-%20Size%20of%20European%20Language%20Industry.pdf>.

MACKENZIE, Rosemary, 2004. The competencies required by the translator's roles as a professional. In: MALMKJÆR, Kirsten, ed. *Translation in Undergraduate Degree Programmes*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, s. 31–38.

MUNDAY, Jeremy. 2012. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. 3. vyd. London and New York: Routledge.

MUNDAY, Jeremy, 2016. *Introducing translation studies: theories and applications*. 4. vyd. London and New York: Routledge.

NEKUDA, Jaroslav a Tomáš SIROVÁTKA, 2012. *Uplatnění absolventů Masarykovy univerzity z let 2009–2010 v praxi*. Brno:MU. [cit. 2019-10-10] Dostupné také z: http://www.muni.cz/media/docs/980/MU_uplatneni_absolv_z_let2009-10_vyzkum_2012.pdf.

NOVOTNÁ, Eva, 2013. *Uplatnění absolventů oboru překladatelství a tlumočnictví v praxi* [online]. Praha [cit. 2019-07-15]. [cit. 2019-07-10] Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/135043/?lang=en>. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Ivana Čeňková.

NORD, Christiane, 2005. Training functional translators. In: TENNENT, Martha, ed. *Training for the New Millennium: Pedagogies for translation and interpreting*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, s. 209–223.

PAULOVČÁKOVÁ, Lucie, 2008. *Provázanost vzdělávání a trhu práce: s uplatněním marketingového přístupu v podmínkách vysoké školy* [online]. Praha [cit. 2019-07-15]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/108612/>. Disertační práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Jaroslav Mužik.

PETR, Pavel, 2012. *Stručný návod k ovládání IBM SPSS Statistics 19 a IBM SPSS Modeler 14* [online]. Univerzita Pardubice [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/42661/PetrP_IBM_Statistics_2012.pdf;jsessionid=A2F03860F524C3794C2E335884C05EB4?sequence=1.

PYM, Anthony, 2002. Training Language Service Providers: Local Knowledge in Institutional Contexts. In: MAIA, Belinda, Johann HALLER a Margherita ULRICH. *Training the Language Services Provider for the New Millennium*. Porto: Universidade do Porto, s. 21–30. [cit. 2019-08-16] Dostupné také z: <http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/training/portopaper.pdf>.

PYM, Anthony, 2009. *Translator training*. [cit. 2019-07-26] Dostupné také z: https://www.researchgate.net/publication/242711915_Translator_training.

RYŠKA, Radim a Martin ZELENKA, 2011. *REFLEX 2010: Zpráva první. Absolventi hodnotí vzdělávání na vysoké škole, způsoby výuky, kvalitu učitelů*. [online] Praha: SVP UK. [cit. 2019-07-26] Dostupné z: <http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/default.asp?page=svp&KID=85>.

ŘEZANKOVÁ, Hana, 2007. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-808-6946-498.

SCHÄFFNER, Christina, 2012. Translation Competence: Training for The Real World. In: HUBSCHER-DAVIDSON, Séverine a Michal BORODO, ed. *Global Trends in Translator and Interpreter Training: Mediation and Culture*. London: Continuum International Publishing Group, s. 30–44.

SNELL-HORNBY, Mary, 2006. *The Turns of Translation Studies. New Paradigms or Shifting Viewpoints?* Amsterdam: John Benjamins.

SVOBODA, Tomáš, 2011. *Anketa – průzkum překladatelského trhu* [online]. Ústav translatologie Univerzity Karlovy v Praze [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://utrl.ff.cuni.cz/UTRLFF-75-version1-AnketaVyzkumTrhu.pdf>.

SVOBODA, Tomáš, 2016. *Průzkum překladatelského trhu ve střední Evropě* [online]. Ústav translatologie Univerzity Karlovy v Praze [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: [https://www.jtpunion.org/getattachment/K-profesi/Odborne/Pruzkum-prekladatelskeho-trhu-ve-stredni-Evrope-Ce/IMG-pdf-CETMS_CS_fin-\(1\).pdf.aspx](https://www.jtpunion.org/getattachment/K-profesi/Odborne/Pruzkum-prekladatelskeho-trhu-ve-stredni-Evrope-Ce/IMG-pdf-CETMS_CS_fin-(1).pdf.aspx).

ŠAFR, Jiří, 2010a. *Návod na statistický software PSPP část 1. – úvod* [online]. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/4674021-Navod-na-statisticky-software-pspp-cast-1-uvod.html>.

ŠAFR, Jiří, 2010b. *Návod na statistický software PSPP část 2. – Kontingenční tabulky* [online]. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze [cit. 2019-10-22]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/1663244-Navod-na-statisticky-software-pspp-cast-2-kontingencni-tabulky.html>.

ZEHNALOVÁ, Jitka, 2015. *Kvalita a hodnocení překladu: modely a aplikace*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4792-6.

ZELENKA, Martin, 2018. *Nezaměstnanost absolventů vysokých škol v letech 2002–2017*. Praha. [cit. 2019-07-26] Dostupné také z: <http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Nezamestnanost%20absolventu%20VS%202002-2017.%20SVP%20PedF%20UK%202018.pdf>.

Internetové zdroje

EC EUROPA, 2019. *Informace o programu Erasmus+*. [cit. 2019-07-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_cs.

JČU, 2019. *Studijní obor – Překladařství anglického jazyka*. [cit. 2019-08-11]. Dostupné z: <http://www.ff.jcu.cz/o-fakulte/studijni-obory/prekladatelstvi-anglickeho-jazyka-dvouoborove>.

MŠMT, 2019. *Odbor analyticko-statistický: Výkonové ukazatele*. [cit. 2019-07-26]. Dostupné z: https://dsia.msmt.cz/vystupy/vu_vs_f2.html.

MŠMT, 2019. *Rámec rozvoje vysokého školství do roku 2020*. [cit. 2019-07-26]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/ramec_vs.pdf.

MUNI, 2019. *Informace o katedře*. [cit. 2019-08-14]. Dostupné z: <https://anglistika.phil.muni.cz/o-nas>.

MUNI, 2019. *IS – Průchod studijním plánem*. [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: https://is.muni.cz/predmety/studijni_plan?fakulta=1421;plan_id=24418.

MUNI, 2019. *IS – Seznam absolventů a závěrečných prací*. [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/thesis/?FAK=1421;PRI=-;TIT=-;PRO=P%C5%99ekladatelstv%C3%AD%20anglick%C3%A9ho%20jazyka;PRA=-;vypsat=1;exppar=1;por=1>.

MUNI, 2019. *IS – Studijní obor – Překladařství anglického jazyka*. [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/program/24417>.

MUNI, 2019. *Představení studijního programu*. [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: https://www.muni.cz/uchazeci/navazujici-magisterske-studium/vyberte-si-obor/24417-prekladatelstvi-anglickeho-jazyka?plan=0_24418.

MUNI, 2019. *Studijní obor – Překladařství anglického jazyka*. [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/obory/10178>.

NIMDZI, 2018. *The size and state of the language services industry, including ranking of top 100 LSPs by revenue, March 2018*. [cit. 2019-07-20]. Dostupné z: <https://www.nimdzi.com/wp-content/uploads/2018/03/2018-Nimdzi-100-First-Edition.pdf>.

OSU, 2019. *Databáze vysokoškolských kvalifikačních prací Ostravské univerzity*. [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://portal.osu.cz/wps/portal/dipl>.

OSU, 2019. *Studijní obor – Angličtina pro překladatelskou praxi*. [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://ff.osu.cz/vyber-si-studijni-obor/?obor=1866>.

OSU, 2019. *Studijní obor – Anglická filologie - Angličtina pro překlad*. [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://www.osu.cz/studijniobory/?obor=2773>.

OSU, 2019. *Studijní plán oboru Angličtina pro překladatelskou praxi*. [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <https://studistag.osu.cz/portal/studium/prohlizeni.html>.

UPOL, 2019. *Studijní plán oboru Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad*. [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: <https://stag.upol.cz/portal/studium/moje-studium/predzapis.html>.

UPOL, 2019. *Studijní obor – Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad*. [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: https://studijniprogramy.upol.cz/nc/obor/detail/anglictina-se-zamerenim-na-tlumoceni-a-preklad-2/?tx_vlkstagobory_katalog%5Bcontroller%5D=Obory&cHash=764db95f88930f6f5c9380f93073641e.

ÚOHS, 2019. *Rozhodnutí Č. j.: ÚOHS-S0381/2017/KD-16394/2018/853/PHa*. [cit. 2019-08-22]. Dostupné z: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/sbirky-rozhodnuti/detail-15511.html>.

ÚTRL, 2019. *O Ústavu translologie FF UK*. [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: <https://utrl.ff.cuni.cz/UTRLEFF-161.html>.

ÚTRL, 2019. *Seznam studijních oborů*. [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: <https://utrl.ff.cuni.cz/UTRLEFF-142.html>.

Přílohy

Dotazník pro absolventy magisterských oborů překladatelství a tlumočnictví anglického jazyka

Vážení absolventi,

obracíme se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku na téma „Profil absolventů překladatelských a tlumočnických oborů, jejich hodnocení studia a uplatnění v profesním životě“. Dotazník je určen absolventům, kteří v letech 2010–2019 dokončili studium některého z následujících oborů:

Masarykova univerzita – Překladatelství anglického jazyka (navazující Mgr.)

Ostravská univerzita – Angličtina pro překladatelskou praxi (navazující Mgr.)

Univerzita Palackého v Olomouci – Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad (navazující Mgr.)

Dotazník je zcela anonymní. Jeho vyplnění zabere přibližně 5–10 minut (dle kategorie, do níž respondent spadá).

Postup vyplňování:

- U odpovědí s kruhovými poli lze vybrat pouze jednu možnost.
- U odpovědí s čtvercovými poli lze vybrat jednu nebo více možností.

Předem mnohokrát děkujeme za spolupráci.

1. Vystudovaný obor: (povinná otázka)

Masarykova univerzita – Překladařství anglického jazyka

Ostravská univerzita – Angličtina pro překladařskou praxi

Univerzita Palackého v Olomouci – Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad

2. Rok ukončení studia:

(Možné roky ukončení: MU: 2010–2019; OSU: 2014–2019; UPOL: 2013–2019)

2010	2015
2011	2016
2012	2017
2013	2018
2014	2019

Blok otázek pro všechny absolventy

3. Máte od doby ukončení studia pracovní zkušenosti?

Ano, v současné době pracuji.

Ano, ale v současné době nepracuji.

Ne.

4. Jaká je Vaše současná sociálně-ekonomická situace?

Soukromě podnikám a nezaměstnávám další osoby.

Soukromě podnikám a zaměstnávám další osoby.

Jsem zaměstnaný(á) v české soukromé firmě/společnosti.

Jsem zaměstnaný(á) v zahraniční či nadnárodní firmě/společnosti.

Jsem zaměstnaný(á) v české veřejné instituci (školství, státní správa apod.).

Jsem zaměstnaný(á) v zahraniční veřejné instituci (školství, státní správa apod.).

Nejsem zaměstnaný(á) ani nepodnikám.

Jiná:

5. Vyberte prosím možnost(i), které se Vás v současné době týkají.

Zvyšuji si kvalifikaci dalším studiem (studium VŠ; doktorské studium apod.).

Jsem na mateřské či rodičovské dovolené.

Jsem v invalidním důchodu.

Blok otázek pro absolventy s pracovními zkušenostmi

6. V jakém oboru nyní pracujete? (Pokud v současné době nepracujete, zvolte prosím obor, ve kterém jste pracoval(a).)

Překlady

Tlumočení

Výuka jazyků

Jiná práce založená na používání cizího jazyka

Jiný:

7. Jestliže nyní nepracujete ve vystudovaném oboru, co je hlavním důvodem? (Pokud pracujete ve vystudovaném oboru, otázku prosím vynechte.)

Nehledal(a) jsem práci v oboru.

Nesehnal(a) jsem práci v oboru.

Práce v oboru byla, ale špatně placená.

Práce v oboru byla, ale mimo mé bydliště.

Vystudovaný obor mě přestal zajímat.

Sehnal(a) jsem zajímavější zaměstnání.

Pokračuji ve studiu / jsem nezaměstnaný(á) / jsem na mateřské či rodičovské dovolené / jsem v invalidním důchodu.

Jiný:

8. Kdy jste si po ukončení studia našel/našla první zaměstnání (případně zajistil(a) stabilní příjem podnikáním)?

Bezprostředně po ukončení studia.

Do 1 měsíce.

Do 3 měsíců.

Do 6 měsíců.

Do 1 roku.

Později než do 1 roku.

9. Jak vysoký hrubý měsíční plat nyní pobíráte v hlavní pracovní činnosti?

Méně než 20 000 Kč

20 001–25 000 Kč

25 001–30 000 Kč

30 001–40 000 Kč

40 001–50 000 Kč

50 001–60 000 Kč

60 001–70 000 Kč

Více než 70 000 Kč

V současné době nepracuji.

10. Jaký podíl představuje překladatelská a/nebo tlumočnická činnost ve Vaší kariéře od ukončení studia?

0 %

1–10 %

11–30 %

31–50 %

51–80 %

81–100 %

Blok otázek pro absolventy s překladatelskými a/nebo tlumočnickými zkušenostmi

11. Překladatelská a/nebo tlumočnická činnost je pro Vás v současné době:

Hlavním zdrojem příjmů.

Vedlejším zdrojem příjmů.

V současné době se nevěnuji překladatelské ani tlumočnické činnosti.

12. Pracujete/pracoval(a) jste někdy jako překladatel(ka) a/nebo tlumočnick(ice) formou OSVČ nebo na základě autorského zákona?

Ano, překladatel(ka) i tlumočnick(ice).

Ano, pouze překladatel(ka).

Ano, pouze tlumočnick(ice).

Ne.

Blok otázek pro PŘEKLADATELE A PŘEKLADATELKY, kteří pracují/pracovali jako OSVČ nebo na základě autorského zákona

(Pokud se této činnosti již nevěnujete, zodpovězte prosím otázky na základě minulých zkušeností.)

13. Z jakého zdrojového jazyka překládáte?

Čeština
Slovenština
Angličtina
Němčina
Francouzština
Ruština
Španělština
Italština
Polština
Jiný:

14. Do jakého cílového jazyka překládáte?

Čeština
Slovenština
Angličtina
Němčina
Francouzština
Ruština
Španělština
Italština
Polština
Jiný:

15. Kolik normostran průměrně přeložíte za měsíc?

Méně než 10	201–250
11–50	251–300
51–100	301–350
101–150	351–400
151–200	Více než 400

16. Jaké oblasti či oboru překladu se věnujete?

Právo, soudní překlady

EU

Ekonomie, bankovníctví, finance

Obchod, podnikání, personalistika

Marketing, reklama

Medicína a farmacie

Technika, strojírenství, automobilový průmysl

Ekologie, zemědělství

Informační technologie, elektronika

Společenské vědy

Stavebnictví, architektura

Kultura

Logistika, doprava

Cestování

Sport

Literární překlad

Lokalizace webu, softwaru, her

Audiovizuální překlad – dabing, titulkování

17. Kolik procent překladatelských zakázek získáváte prostřednictvím překladatelských agentur?

Méně než 10 %

11–30 %

31–50 %

51–70 %

71–90 %

Více než 90 %

18. Odkud pochází většina vašich klientů (včetně překladatelských agentur)?

Česká republika

Zahraničí

19. Jakým způsobem si rozšiřujete překladatelské znalosti a/nebo dovednosti?

Specializované kurzy pořádané soukromými subjekty, jazykovými školami apod.

Translatologické konference.

Odborné přednášky pořádané univerzitami nebo akademickými pracovníky.

Odborná literatura.

Články a diskuze na internetu.

Webináře.

Znalosti ani dovednosti si nerozšiřuji.

Jiný:

20. Jaké způsoby sebeprezentace a propagace využíváte?

Vlastní webové stránky a/nebo blog.

Profil na sociální síti LinkedIn.

Profil na webu ProZ, TranslatorsCafé apod.

Vlastní stránka na Facebooku.

Placená reklama/inzerce.

Placené členství na webu navolnenoze.cz

Nabízení služeb v překladatelských a/nebo tlumočnických skupinách na Facebooku.

Jiný:

21. Co považujete za nejakutnější problém aktuálního trhu s překlady?

Překladatelské agentury poskytující nekvalitní překlady.

Nekvalifikovaní překladatelé.

Neinformovanost klientů.

Cenový dumping.

Využívání strojového překladu.

Jiný:

22. Jaká je Vaše nejnižší účtovaná sazba za normostranu překladu? (Pokud používáte k účtování jinou jednotku (např. hodinu, slovo), pokuste se prosím sazbu přibližně přepočíst.)

Méně než 150 Kč	451–500 Kč
151–200 Kč	501–600 Kč
201–250 Kč	601–700 Kč
251–300 Kč	701–800 Kč
301–350 Kč	801–900 Kč
351–400 Kč	901–1 000 Kč
401–450 Kč	Více než 1 000 Kč

23. U jak velké části překladů využíváte nástroje počítačem podporovaného překladu (CAT)?

- 0 %
- 1–10 %
- 11–30 %
- 31–50 %
- 51–80 %
- 81–100 %

24. U jak velké části překladů využíváte strojový překlad (tzv. machine translation)?

- 0 %
- 1–10 %
- 11–30 %
- 31–50 %
- 51–80 %
- 81–100 %

Blok otázek pro TLUMOČNÍKY A TLUMOČNICE, kteří pracují/pracovali jako OSVČ nebo na základě autorského zákona

(Pokud se této činnosti již nevěnujete, zodpovězte prosím otázky na základě minulých zkušeností.)

25. Z jakého zdrojového jazyka tlumočíte?

- Čeština
- Slovenština
- Angličtina
- Němčina
- Francouzština
- Ruština
- Španělština
- Italština
- Polština
- Jiný:

26. Do jakého cílového jazyka tlumočíte?

Čeština

Slovenština

Angličtina

Němčina

Francouzština

Ruština

Španělština

Italština

Polština

Jiný:

27. Kolik dnů v měsíci průměrně tlumočíte?

1–5 dnů

6–10 dnů

11–15 dnů

Více než 15 dnů

28. Jakým druhům tlumočení se běžně věnujete?

Kabinové tlumočení

Soudní tlumočení

Komunitní tlumočení

Doprovodné tlumočení

Tlumočení na dálku

Jiný:

29. Kolik procent tlumočnických zakázek získáváte prostřednictvím překladatelských a/nebo tlumočnických agentur?

Méně než 10 %

51–70 %

11–30 %

71–90 %

31–50 %

Více než 90 %

30. Pro jaké přímé klienty (ne přes agentury) nejčastěji tlumočíte?

České veřejné instituce.

Zahraniční veřejné instituce.

České soukromé firmy/společnosti.

Zahraniční či nadnárodní soukromé firmy/společnosti.

Soukromé osoby.

Pro přímé klienty netlumočím.

31. U jak velké části zakázek se Vám daří získat dostačující podklady k přípravě na tlumočení?

0–10 %

11–30 %

31–50 %

51–70 %

71–90 %

91–100 %

Blok otázek – Hodnocení studia

32. Jak hodnotíte prostor, jaký byl během Vašeho studia věnován následujícím oblastem/předmětům? (Škála: Příliš málo hodin x Odpovídající počet hodin x Příliš mnoho hodin)

Praktické překladatelské předměty

Praktické tlumočnické předměty

Teorie překladu

Teorie tlumočení

Praktické jazykové kurzy - angličtina

Praktické jazykové kurzy - čeština

Lingvistika (lexikologie, fonetika, morfologie, syntax, sémantika, pragmatika, textová lingvistika apod.)

Počítačem podporovaný překlad

33. Uvítal(a) byste ve výuce menší množství teorie a více praxe?

Ano.

Ne, jejich poměr byl vyvážený.

Ne, uvítal(a) bych více teorie.

34. Vykonával(a) jste v rámci studijního plánu překladatelskou a/nebo tlumočnickou praxi?

Ano – překladatelskou i tlumočnickou praxi.

Ano – překladatelskou praxi.

Ano – tlumočnickou praxi.

Ne.

35. Pokud jste vykonával(a) praxi, setkal(a) jste se při jejím plnění s nějakým problémem?

Nedostatek zakázek.

Nedostatek informací, jak získat zakázky.

Nízké finanční ohodnocení.

Vysoká obtížnost potenciálních zakázek.

Příliš spěšné termíny.

Ne, nesetkal(a).

Praxi jsem nevykonával(a).

Jiný:

36. Na co by podle Vašich zkušeností bylo vhodné klást větší důraz ve výuce tlumočení?

Simultánní tlumočení.

Konsekutivní tlumočení.

Tlumočnická notace.

Tlumočnická etika.

Spolupráce v kabině.

Práce s tlumočnickou technikou.

Výuku tlumočení jsem neabsolvoval(a).

37. Kdybyste mohl(a) opakovat svou volbu studijního oboru, zvolil(a) byste:

Vystudovaný obor – překladatelství a/nebo tlumočnictví

Příbuzný obor (filologie, výuka jazyků)

Jiný:

38. Máte pocit, že Vás studium připravilo na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze (OSVČ) z hlediska překladatelských a/nebo tlumočnických znalostí a dovedností?

Rozhodně ano.

Spíše ano.

Spíše ne.

Rozhodně ne.

Neumím posoudit.

39. Máte pocit, že Vás studium připravilo na kariéru překladatele a/nebo tlumočnicka na volné noze (OSVČ) z hlediska administrativy, cenotvorby, marketingu, propagace apod.?

Rozhodně ano.

Spíše ano.

Spíše ne.

Rozhodně ne.

Neumím posoudit.

40. Myslíte si, že by překladatelská a/nebo tlumočnická činnost měla být VÁZANOU ŽIVNOSTÍ, aby ji nemohl vykonávat každý?

Ano

Ne

41. Absolvoval(a) jste během studia zahraniční studijní pobyt nebo pracovní stáž (např. ERASMUS apod.)?

Ano

Ne

42. Z jakého oboru jste získal(a) bakalářský titul?

Překladatelství a/nebo tlumočnictví

Příbuzný obor související s cizími jazyky

Jiný obor

Doplňující informace

43. Kde v současné době žijete?

V České republice

V zahraničí

44. Jste jmenován(a) soudním tlumočником/tlumočnicí?

Ano

Ne

45. Máte nějaké nápady či připomínky, jak vylepšit Vámi vystudovaný obor?

Například co by bylo vhodné do výuky zařadit apod.?

Anotace

Autor:	Bc. Michal Herman
Katedra:	Katedra anglistiky a amerikanistiky
Název česky:	Profil absolventů překladatelských a tlumočnických oborů, jejich hodnocení studia a uplatnění v profesním životě
Název anglicky:	Graduates of Translation and Interpreting Studies, Their Evaluation of University Curricula and Opportunities on the Labour Market
Vedoucí práce:	Mgr. Michal Kubánek
Počet stran:	131
Počet znaků (úvod–závěr):	175 148
Počet titulů použité literatury:	42
Počet internetových zdrojů:	20
Klíčová slova v ČJ:	uplatnění, absolventi, překladatelství, tlumočnictví, studium, hodnocení studia, trh práce, průzkum
Klíčová slova v AJ:	work opportunities, graduates, translation, interpreting, curriculum, curriculum evaluation, labour market, survey

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá uplatněním absolventů překladatelských a tlumočnických oborů na pracovním trhu a jejich hodnocením magisterského studia překladatelství a/nebo tlumočnictví angličtiny. Diplomová práce se zaměřuje na absolventy tří různých překladatelských a tlumočnických oborů na třech univerzitách v České republice. Teoretická část práce je věnována problematice uplatnění absolventů terciárního vzdělávání, problematice trhu s překlady a tlumočením, didaktice překladu a informacím o konkrétních studijních oborech, včetně studijních plánů. Empirická část práce zkoumá prostřednictvím dotazníkového šetření uplatnění absolventů v praxi. Zjišťuje, jaké práci či jakému oboru se absolventi věnují, jak byli studenti spokojeni se studiem a jak je studium připravilo do profesního života.

Abstract

The present thesis deals with graduates of translation and interpreting studies, their evaluation of university curricula and opportunities on the labour market. The thesis focuses on graduates of three study programmes of English–Czech translation and interpreting studies taught at three different universities in the Czech Republic. The theoretical part of the thesis addresses graduates of tertiary education, their opportunities on the labour market; market of translation and interpreting services; pedagogy of translation and individual study programmes together with their curricula. The empirical part of the thesis aims to determine by means of a questionnaire the position of graduates in the labour market, the circumstances of their current employment, and their evaluation and satisfaction with university curricula.